

ΤΟ ΕΝΔΥΜΑ ΩΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Ερευνητική εργασία

ΤΑΞΗ Α΄

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ

ΣΧ. ΕΤΟΣ 2012-2013

Τα μέλη της ερευνητικής μας ομάδας:

Αλεξανδρή Αντωνία, Βασιλοπούλου Ευαγγελία, Γαλάνη Γεωργία, Γεωργόπουλος Κυριάκος, Γιαρικήνης Ανέστης, Γκογκάκης Νικόλαος, Κακολύρη Σοφία, Καρούνιας Δημήτρης, Κουμάρ Μαρία, Λυκογιάννη Αναστασία, Μάλλιαρης Κωνσταντίνος, Μουραντίδης Νικόλαος, Μπογιοπούλου Μαρία, Μυλωνά Θεοδώρα, Σωτηροπούλου Χρυσούλα, Τακουμάκη Αθανασία.

Υπεύθυνες καθηγήτριες:

Αποστολοπούλου Πολυξένη ΠΕ 05, Γιατρά Κατίνα ΠΕ 06

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

- Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της ενδυμασίας ..... σελ. 4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

- Οι αλλαγές στον τρόπο ντυσίματος μέσα σε έναν αιώνα σελ.32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

- Θρησκευτικό, αθλητικό, επαγγελματικό ένδυμα - Η στολή ως σύμβολο σελ.51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

- Παράγοντες που επηρεάζουν την ενδυμασία μας - Βραδινό ένδυμα – Καινοτομίες σχεδιαστών σελ.58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

- Ένδυμα και μεταμφίεση – Θεατρικό ένδυμα σελ.91

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΟ ΕΝΔΥΜΑ

Με τον όρο ενδυμασία εννοούμε το σύνολο των «ενδυμάτων» που απαρτίζουν την εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου, ενώ ο όρος «ένδυμα» καλύπτει κάθε αντικείμενο κατασκευασμένο από οποιοδήποτε υλικό, κατεργασμένο ή όχι, αν ικανοποιεί τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιείται.

Πρέπει να θεωρείται πολύ πιθανό ότι το ένδυμα δεν εμφανίστηκε ταυτόχρονα με τον άνθρωπο, δηλαδή δε χρησιμοποιήθηκε από αυτόν, μόλις ξεχώρισε από τα ζώα. Η εμφάνιση του είναι σίγουρα μεταγενέστερη. Είναι όμως άγνωστη η αίτια που εξανάγκασε τον άνθρωπο να τη χρησιμοποιήσει. Ίσως ο άνθρωπος να χρησιμοποίησε το ένδυμα για να προστατεύσει το σώμα του από τις ατμοσφαιρικές μεταβολές, ιδιαίτερα από το κρύο. Τα πρώτα ενδύματα πρέπει να ήταν δέρματα ζώων. Τα υφάσματα πρέπει να είναι μεταγενέστερα από τη χρήση ενδυμάτων. Αποκλείεται δηλαδή να ανακαλύφτηκε πρώτα ο τρόπος κατασκευής υφασμάτων και μετά να χρησιμοποιήθηκαν σαν ενδύματα.

Επίσης είναι πιθανό να χρησιμοποιήθηκαν για ενδύματα μεγάλα φύλλα φυτών. Σημαντική πρόοδο σημείωσε ο άνθρωπος στην ενδυμασία του, όταν πέτυχε να τα κατασκευάσει από φυτικές ίνες και από το μαλλί ζώων. Ακόμη πιο μεγάλη όταν πέτυχε την καλλιέργεια φυτών κατάλληλων για την παραγωγή φυτικών ινών

Στην αρχή τα ενδύματα κατασκευάστηκαν με ένα χοντροειδές πλέξιμο των ινών αυτών. Αργότερα πρέπει να ανακαλύφθηκαν ειδικά εργαλεία, με την περιστροφική κίνηση των οποίων κατασκευάστηκαν κλωστές, καθώς και τα υφαντικά εργαλεία για την ύφανση τους. Κατά την νεολιθική περίοδο τα εργαλεία αυτά ήταν γνωστά. Στην πρόοδο αυτή συντέλεσαν οι μεγάλες μεταναστεύσεις και η πιο πυκνή επικοινωνία των ανθρώπων με την ανάπτυξη του εμπορίου. Παρά την ποικιλία των ενδυμάτων, που χρησιμοποίησαν οι αρχαίοι Έλληνες, βασική είναι η διάκριση σε εσωτερικά (ενδύματα) και σε εξωτερικά (επιβλήματα). Το κυριότερο από τα εσωτερικά ενδύματα είναι ο χιτώνας και από τα εξωτερικά το ιμάτιο και ο πέπλος. Το ιμάτιο ήταν ένα κομμάτι ύφασμα, που το έβαζαν πάνω από το χιτώνα. Τον πέπλο φορούσαν οι γυναίκες, των οποίων οι χιτώνας και το ιμάτιο ήταν λευκά ή ποικιλόχρωμα είχαν μάλιστα και διάφορα κοσμήματα. Τα ενδύματα των Ρωμαίων έμοιαζαν με τα ελληνικά, εκτός του ότι το κύριο εξωτερικό ένδυμα ήταν ο τήβεννος. Κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες το ρωμαϊκό ένδυμα κυριάρχησε σε όλη την απέραντη αυτοκρατορία. Οι ελεύθεροι φορούσαν χιτώνες ποδήρεις (ως κάτω στα πόδια) και με μανίκια, ενώ οι δούλοι και οι φτωχοί φορούσαν χιτώνες κοντούς και χωρίς μανίκια. Το κεφάλι ή το σκέπαζαν με διάφορα καλύμματα ή δεν το σκέπαζαν. Διαφορετικά ήταν τα ενδύματα των στρατιωτικών και των επισήμων. Στο βυζάντιο τα ενδύματα διαφοροποιήθηκαν, έγιναν πιο στενά και πολλές φορές ήταν μεταξωτά κτλ. Στη Δυτική Ευρώπη οι

άνδρες φορούσαν κοντό παντελόνι και μανδύα, ενώ οι γυναίκες εσωτερικά μακριά και εξωτερικά πιο κοντή εσθήτα. Μετά το 15^ο αι. τα ενδύματα γίνονται πολυτελή και συνοδεύονται από πολλά κοσμήματα για άνδρες και γυναίκες. Στο κεφάλι συνηθίζονταν οι περούκες, τα καπέλα με φτερά και τα παντελόνια στους άνδρες με μήκος κάτω από το γόνατο.

Από τις αρχές του 18^{ου} αι. το ανδρικό ένδυμα διαμορφώθηκε όπως το σημερινό. Στα προεπαναστατικά χρόνια και μετά απ' αυτή επικράτησε στην Ελλάδα ως αντρικό ένδυμα σ' άλλα μέρη η φουστανέλα και οι κάλτσες και σ' άλλα μέρη η "βράκα" με το "φέσι" στο κεφάλι ή τη σκούφα.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Τον τρόπο που ντύνονταν οι αρχαίοι Έλληνες καθόρισε το γεγονός ότι ο αργαλειός στον οποίο ύφαιναν τα ρούχα τους παράγει ένα ορθογώνιο πανί. Το ύφασμα αυτό τυλίγονταν συνήθως γύρω από

το σώμα, χωρίς να του δώσουν προηγουμένως οποιοδήποτε σχήμα και το συγκρατούσαν στη θέση του χρησιμοποιώντας περόνες (είδος καρφίτσας) ,πόρπες (είδος παραμάνας), κουμπιά και ζώνες. Το ίδιο κομμάτι ύφασμα μπορούσε να δημιουργήσει διάφορους τύπους ενδυμάτων

Οι πηγές από τις οποίες αντλούμε τις πληροφορίες μας για τους διάφορους τύπους ενδυμασίας είναι είτε φιλολογικές τα κείμενα δηλαδή των αρχαίων συγγραφέων, είτε αρχαιολογικές τα ίδια δηλαδή τα έργα, τα αγάλματα, οι παραστάσεις πάνω σε αγγεία κ.τ.λ.

Υπεύθυνες για την προετοιμασία του ρούχου ήταν οι γυναίκες. Κάθε νοικοκυριό προσπαθούσε να είναι αυτόνομο ως προς την παραγωγή του υφάσματος και την κατασκευή των ρούχων. Οι πλούσιες οικογένειες έτρεφαν οι ίδιες τα πρόβατα από τα οποία έπαιρναν το μαλλί. Η Αττική ήταν μάλιστα φημισμένη για το καλής ποιότητας μαλλί που έδιναν τα πρόβατα της. Παράλληλα στην Αγορά μπορούσε να αγοράσει κανείς τόσο τις πρώτες ύλες όσο και τα έτοιμα ενδύματα.

Πρώτες Ύλες

Τα ρούχα στην αρχαία Ελλάδα ήταν συνήθως μάλλινα .Εκτός από την Αττική και η Μίλητος ήταν φημισμένη Για το μαλλί των προβάτων της .Τα λινά ρούχα ήταν πιο σπάνια, μια και το λινάρι ήταν ακριβότερο υλικό. Στον ελληνικό χώρο γνωστή για την καλλιέργεια λιναριού ήταν η Αμοργός, γινόταν όμως εισαγωγή του υλικού αυτού και από την Σικελία όπου κόστιζε μάλιστα λιγότερο .Τα ρούχα που κατασκευάζονταν από λινάρι ήταν λεπτότερης υφής και συχνά υα άφηναν άβαφτα .Για τη χρήση του μεταξιού ως πρώτη ύλης για την παραγωγή νήματος η πρώτη μαρτυρία προέρχεται από τα Ελληνιστικά χρόνια και γι' αυτό δεν γνωρίζουμε αν η χρήση του ήταν γνωστή στην Αθήνα των κλασικών χρόνων .Το βαμβάκι παρ' όλο που θα πρέπει να φύτευε, όπως και σήμερα, σε διάφορα σημεία της Ελλάδας δεν το χρησιμοποιούσαν. Ο Ηρόδοτος περιγράφει πως στις Ινδίες το «μαλλί» εννοώντας το βαμβάκι φύτευε στα δέντρα!

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΛΛΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ

ΥΦΑΣΜΑΤΟΣ

Από όλες τις πρώτες ύλες που ήταν γνωστές στ αρχαία Ελλάδα, το μαλλί ήταν αυτό που χρησιμοποιούσαν πιο συχνά .Από τη στιγμή που κούρευαν το πρόβατο και έπαιρναν το μαλλί ως τη στιγμή που άρχιζαν να υφαίνουν στον αργαλειό ή επεξεργασία ακολουθούσε τα εξής στάδια: το μαλλί έπρεπε να καθαριστεί για να πλυθεί πολύ καλά ώστε να φύγουν οι ακαθαρσίες. Στη συνέχεια το άφηναν να στεγνώσει στον ήλιο και κατόπιν το έβαφαν χρησιμοποιώντας χρωστικές φυτικές και ορυκτές. Στην αρχαία Ελλάδα έβαφαν το μαλλί πριν το μετατρέψουν σε νήμα. Υπήρχε μεγάλη ποικιλία χρωμάτων και αποχρώσεων. Κυρίως χρησιμοποιούσαν το πορφυρό, το γαλάζιο, το κίτρινο, το μαύρο κ.ά. Αυστηρά καθορισμένο χρώμα είχαν ορισμένα ενδύματα για θρησκευτικούς λόγους: ο νυφικός πέπλος π.χ. όπως και ο πέπλος των μικρών κοριτσιών που αφιέρωναν στην Βραυρωνία Αρτέμιδα των Άρκτων ήταν κίτρινος.

Τα μάλλινα ενδύματα είχαν ενιαίο χρώμα. Πολλές φορές η παρυφή ήταν κοσμημένη. Οι διακοσμήσεις δεν ήταν ποτέ κεντημένες αλλά υφασμένες. Το κέντημα βαραίνει το ύφασμα και δεν το αφήνει να πέσει απαλά και να σχηματίσει όμορφες πτυχές. Οι αρχαίες Έλληνιδες κεντούσαν μόνο τους κεφαλόδεσμούς και τις ζώνες τους.

Αφού ολοκληρωνόταν η διαδικασία του βαψίματος έξαιναν το μαλλί για να αφρατέψει σχηματίζοντας μπάλες μαλλιού, τις τουλούπες. Ακολουθούσε το γνέσιμο με τη ρόκα και το αδράχτι. Το νήμα λοιπόν σε κουβάρια ήταν έτοιμο για την ύφανση σε αργαλειό. Στην αρχαία Ελλάδα, χρησιμοποιούσαν όρθιο αργαλειό.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ

Πέπλος

Ένδυμα από μάλλινο ύφασμα που φορούσαν οι γυναίκες. Πριν τυλίξουν το ύφασμα γύρω από το σώμα τους, το αναδίπλωναν στο πάνω μέρος σχηματίζοντας το απόπτυγμα. Το ρούχο στερεωνόταν στους ώμους με πόρπες ή περόνες. Στη μέση άλλοτε φορούσαν ζώνη και άλλοτε όχι. Οι

πτυχές που δημιουργούνται πάνω από τη μέση, από το ζώσιμο του ρούχου, ονομάζονται κόλπος. Ο Δωρικός πέπλος φοριόταν χωρίς ζώνη και ήταν ανοικτός στο πλάι, «φαινομηρίς».

Άγαλμα της θεάς Αθηνάς με εζωσμένο πέπλο

Χιτών

Ένδυμα από λεπτό ύφασμα, λινό ή μάλλινο που φορούσαν άνδρες και γυναίκες κατάσαρκα. Ήταν ραμμένος στο ένα πλάι και γι' αυτό τον φορούσαν από το κεφάλι και τον συγκρατούσαν στους ώμους με κουμπιά ή πόρπες ώστε να σχηματίζονται μακριά ή κοντά μανίκια – χειριδωτός και αχειρίδωτος. Ο χιτών ήταν κοντός ή μακρύς και συνήθως φορούσαν ζώνη.

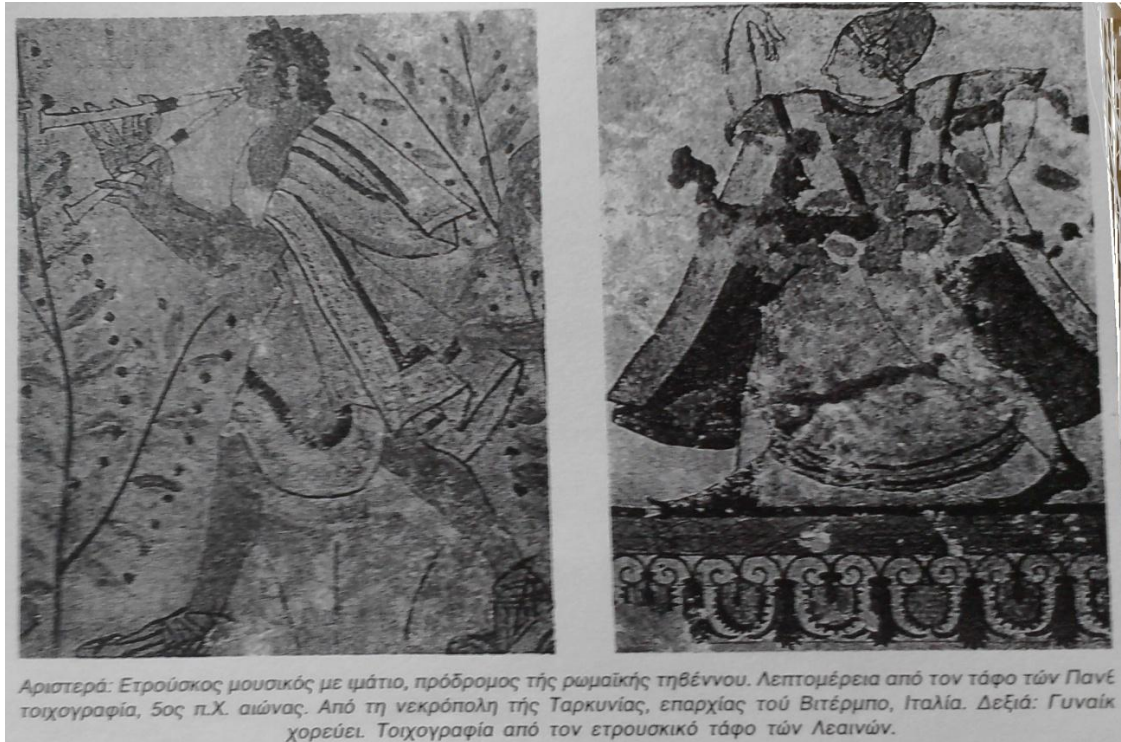
Ο Ελληνικός χιτώνας και πέπλος. Αριστερά: γυναίκα με πέπλο, στη μέση: το ελληνικό φαρδύ ιμάτιο, δεξιά: νεαρός Έλληνας με μακρύ χιτώνα

Ιμάτιο

Ένδυμα από χοντρό, μάλλινο συνήθως ύφασμα. Οι γυναίκες το φορούσαν πάνω από το χιτώνα ως πανωφόρι, ενώ οι άντρες είτε πάνω από το χιτώνα είτε κατάσαρκα.

Υπήρχαν πολλοί τρόποι να φορέσει μια γυναίκα το ιμάτιο. Συχνά κάλυπταν και το κεφάλι τους με αυτό.

Οι άνδρες φορούσαν και αυτοί με διάφορους τρόπους το ιμάτιο, τις πιο πολλές φορές όμως κατάσαρκα.

Εξωμίς

Είδος κοντού χιτώνα που αφήνει το δεξιό ώμο ελεύθερο. Την εξωμίδα φορούσαν όσοι χρειάζονταν ελευθερία κινήσεων, όπως οι αναβάτες, τεχνίτες κ.α.

Χιτωνίσκος

Κοντός χιτών που φορούσαν συνήθως οι στρατιώτες κάτω από την πανοπλία τους. Με χιτωνίσκο απεικονίζεται συχνά η Άρτεμις και οι Αμαζόνες.

Χλαμύδα

Κοντό ιμάτιο στερεωμένο στον ένα ώμο με μια πόρπη. Την χλαμύδα φορούσαν κυρίως οι έφηβοι, οι ιππείς, οι αγγελιοφόροι και γενικά όσοι χρειάζονται ελευθερία κινήσεων.

Εξαρτήματα της ενδυμασίας

Η αρχαία Ελληνίδα, εκτός από τη δούλη ή τη γυναίκα που πενθούσε, είχε μακριά μαλλιά που τα μάζευε και τα συγκρατούσε με ταινίες και στεφάνες ή με το σάκκο και τον κεκρύφαλο- είδη κεφαλόδεσμου.

Οι άνδρες μέχρι τα μέσα περίπου του 5^{ου} αι. π.Χ. είχαν και αυτοί μακριά μαλλιά. Μετά όμως τη λήξη των Περσικών πολέμων στα αγγεία και στα αγάλματα απεικονίζονται με κοντά μαλλιά, εκτός από τους θεούς και τους ήρωες.

ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Οι γνώσεις μας για το αρχαίο αιγυπτιακό ένδυμα προέρχονται κυρίως από αρχαίες τοιχογραφίες και γλυπτά, αφού ελάχιστα ενδύματα διασώθηκαν. Το μόνο σχεδόν ύφασμα το οποίο διασώθηκε είναι το λινό. Οι ίδιοι οι Αιγύπτιοι πίστευαν, ότι οι θεοί πριν κάνουν την εμφάνισή τους πάνω στη Γη ήταν ντυμένοι με λινά ενδύματα. Οι Αιγύπτιοι δεν γνώριζαν τη χρήση των προστυμάτων που απαιτούνταν για την επιτυχημένη βαφή των λινών, κι επειδή έπλεναν τα ρούχα τους συχνά, μόνο το λευκό χρώμα ήταν πράγματι πρακτικό. Η ταπητουργία ήταν γνωστή, αλλά εξαιρετικά σπάνια. Ταπητουργική ύφανση και κεντήματα προορίζονταν μόνο για τα ενδύματα του βασιλιά και των μελών της βασιλικής οικογένειας. Το πρώτο ταπητουργικό ένδυμα ήταν μια στενή λουρίδα υφάσματος γύρω απ' τη μέση, όπου προσαρμόζονταν κρεμαστά διακοσμητικά αντικείμενα που έμοιαζαν με φυλαχτά.

Το χαρακτηριστικό ανδρικό ένδυμα κατά τη διάρκεια της Δυναστικής Περιόδου ήταν ένα λευκό ορθογώνιο τεμάχιο υφάσματος που περιέβαλλε το σώμα και δενόταν εμπρός. Το μήκος, το πλάτος και ο

τρόπος διευθέτησής του ποίκιλαν ανάλογα με την ιστορική περίοδο και την κοινωνική θέση του προσώπου που το φορούσε.

Στις παλαιότερες παραστάσεις οι γυναίκες απεικονίζονται είτε γυμνές, είτε ντυμένες με εφαρμοστές λινές φούστες, που φθάνουν ως τους αστραγάλους. Το χαρακτηριστικό γυναικείο ένδυμα ήταν ένα μακρύ, στενό μεσοφόρι, που κρεμόταν με τιράντες απ' τους ώμους. Οι γυναίκες, όπως και οι άνδρες φορούσαν βαρείς μανδύες για να ζεσταίνονται. Στο ιδιαίτερο περιβάλλον του σπιτιού τους χωρίς ίσως ενδύματα, όπως και οι θεραπαινίδες τους, που απεικονίζονται συχνά γυμνές.

Πολύ συχνά φοριούνταν από ανθρώπους της ανώτερης τάξης, σανδάλια από ψάθα ή δέρμα. Ο ίδιος ο βασιλιάς απεικονίζεται συχνά με την αυστηρά λιτή κοντή φούστα, που διέθετε περίτεχνο επώμιο, ζώνη με πλούσιο διάκοσμο και ποδιά, και συνοδεύονταν από διαφόρων ειδών στέμματα. Οι χειρώνακτες και οι αγρότες, στο άλλο άκρο της κοινωνικής τάξης κυκλοφορούσαν γυμνοί είτε έφεραν κάποιο λινό ή δερμάτινο ζώμα.

Η βασίλισσα παίζει σκάκι. Το ύφασμα του ενδύματός της πρέπει να ήταν λινό. Ο πολιτισμός του λιναριού ήταν πολύ παλιός στους Αιγυπτίους, δεν γνώριζαν όμως τη χρήση προστυμμάτων για την επιτυχημένη βαφή, γι' αυτό τα άφηναν λευκά.

Τα καλλυντικά όπως και οι φενάκες, εξυπηρετούσαν πρακτικούς, αλλά και διακοσμητικούς σκοπούς. Περνούσαν γύρω απ' τα μάτια πράσινη γραμμή, που απορροφούσε κάπως την αντηλιά. Κόκκινη ώχρα φαίνεται πως χρησιμοποιούσαν για να βάφουν τα μάγουλα και χέννα για τις παλάμες, τα νύχια και, τουλάχιστον κατά την τελευταία περίοδο τα μαλλιά.

Ο άνδρας φορά κοντό περίζωμα τυλιγμένο στους γοφούς, κι οι γυναίκες μιάτια.

ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ

Απλότητα χαρακτήριζε την ενδυμασία της Μεσοποταμίας, κατά τις περιόδους ακμής του πολιτισμού της. Το τυπικό ένδυμα της Μεσοποταμίας αποτελούνταν από ένα ορθογώνιο τεμάχιο μάλλινου υφάσματος με χαλαρή ύφανση, που λευκainόταν ή βαφόταν κόκκινο ή γαλάζιο. Οι άνδρες πύχωναν κατά κανόνα τα ενδύματά τους από τα αριστερά προς τα δεξιά, ενώ οι γυναίκες αντίστροφα. Επειδή η χειρονακτική και οι πολεμικές επιχειρήσεις απαιτούν ελευθερία κινήσεων, τα μακριά ενδύματα υποδηλώνουν ανάπαυλα και ειρηνικές ασχολίες. Στις παλαιότερες περιόδους, τα ενδύματα αποβάλλονταν κατά την τέλεση άθλων που απαιτούσαν μυϊκή δύναμη ή θρησκευτικών καθηκόντων στο ναό.

Πρωτο-εγγράμματη περίοδος και Πρώιμη Δυναστική Περίοδος

Περίπου το 3400-2900 π.Χ. οι ανώτεροι αξιωματούχοι φορούσαν ένα ποδήρες ιμάτιο, με το ορθογώνιο ύφασμα τυλιγμένο έτσι ώστε η ορατή στενή του πλευρά να βρίσκεται μπροστά. Οι γυναίκες φορούσαν ένα παρόμοιο αλλά φαρδύτερο τεμάχιο ενδύματος.

Ακκαδική, Νεοσουμερική και Αρχαία Βαβυλωνιακή Περίοδος

Οι άνδρες της ανώτερης κοινωνικής τάξης φορούσαν ένα φαρδύ περίβλημα, τυλιγμένο γύρω απ' την πλάτη, τυλιγμένο γύρω απ' την πλάτη, κάτω απ' τη δεξιά μασχάλη και πάνω από τον αριστερό βραχίονα. Όταν το ένδυμα έγινε ακόμη μακρύτερο, τυλιγόταν γύρω από το σώμα δύο φορές. Ο σκούφος που φορούσαν οι ηγεμόνες των βόρειων περιοχών διαδόθηκε ιδιαίτερα εκείνη την περίοδο. Για τις γυναίκες επικράτησε τώρα ένα ένδυμα όχι άγνωστο από παλιά που κάλυπτε και τους δύο ώμους. Το κέντρο της μίας μακριάς πλευράς του ήταν τοποθετημένο διαγώνια στο στήθος, και οι δύο στενές πλευρές περνούσαν κάτω απ' τις μασχάλες, διασταυρώνονταν με την πλάτη και περπερνούσαν εμπρός. Η κόμη καλύπτονταν με ένα κομμάτι υφάσματος.

Σουμέριος από το ναό του Αμπού. Φοράει μεσοποταμιακό ένδυμα. Άνδρας με ιμάτιο που έχει μακριές θηλιές από νήματα υφαδιού γύρω από τον ποδόγυρο.

Κασσιτική Περίοδος

Οι ορεσίβειοι από τα σύνορα του Ιράν, που κυβέρνησαν το βαβυλωνιακό κράτος κατά την περίοδο αυτή (περίπου 1595-1157 π.Χ.), εισήγαγαν βαριά ενδύματα, με πλούσιο διάκοσμο και μαλακά υποδήματα.

Ασσυριακή Περίοδος

Το βασικό ένδυμα των Ασσυρίων ήταν ο ορθογώνιος χιτώνας. Οι σχισμές για το λαιμό και τα χέρια είχαν συνήθως κεντητές παρυφές και μερικές φορές υπήρχαν φούντες γύρω από τον ποδόγυρο. Οι χιτώνες έφταναν ως τον αστράγαλο ή το γόνατο και δενόταν στη μέση με κάποιο ζωνάρι, πάνω από το οποίο μπορεί να φοριόταν μια στενή ζώνη. Τα σανδάλια συνηθίζονταν πολύ. Οι γυναίκες στην Ασσυρία φορούσαν ένα χιτώνα με μανίκια και ένα φαρδύ σάλι, τυλιγμένο έτσι ώστε να καλύπτει και τους δύο ώμους.

Ασσυριακό ελεφάντινο ανάγλυφο πολεμιστή που φοράει αλυσιδωτό πλέγμα.

ΠΕΡΣΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Το αρχέγονο περσικό ένδυμα ήταν φτιαγμένο από δέρματα ζώων, γιατί το μαλλί ήταν σχεδόν άγνωστο πριν από την εποχή του Κύρου, ενώ το βαμβάκι και το μετάξι ήταν τελείως άγνωστα υλικά. Η ενδυμασία αποτελούνταν από έναν μανδύα, και αναξυρίδες (παντελόνια). Η ενδυμασία αυτή διατηρήθηκε, με κάποιες παραλλαγές, μέχρι τους νεώτερους χρόνους. Με την αύξηση της οικονομικής ευμάρειας, οι Πέρσες άρχισαν να φτιάχνουν το μανδύα και τις αναξυρίδες από χρωματιστό ύφασμα. Αρχικά, φορούσαν ένα κωνικό κάλυμμα στο κεφάλι, που αντικαταστάθηκε για ένα διάστημα από το φρυγικό σκούφο.

Οι Σκύθες και οι Πάρθοι φορούσαν παντελόνια με μανδύες ανοιχτούς μπροστά, που συγκρατούνταν με ζώνες. Οι γυναικείοι μανδύες ήταν μακρύτεροι, αλλά κατά τα άλλα παρόμοιοι, εκτός από τη ζώνη, που μερικές φορές την αντικαθιστούσε ένα μακρύ τεμάχιο υφάσματος, τυλιγμένο γύρω από τους γοφούς και δεμένο μπροστά.

Πέρσης χωρικός με φρυγικό σκούφο.

ΚΡΗΤΟ-ΜΥΚΗΝΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η ενδυμασία που φορούσαν οι Κρήτες κατά την 3^η και 2^η π.Χ. χιλιετία, και οι Μυκηναίοι στο δεύτερο μισό της 2^{ης} χιλιετίας ήταν πολύ διαφορετική από εκείνη των ανατολικών λαών, καθώς και από τη μεταγενέστερη ελληνική ενδυμασία. Στις αρχές της 3^{ης} χιλιετίας στην Κρήτη, οι άνδρες φορούσαν ένα κοντό περίζωμα, συγκρατούμενο στη μέση με σφιχτή πλατιά ζώνη. Ένα ανάγλυφο αγγείο των αρχών της 2^{ης} χιλιετίας απεικονίζει έναν πρίγκιπα με μακριά μαλλιά, ασκεπή, και έναν αξιωματικό με κράνος.

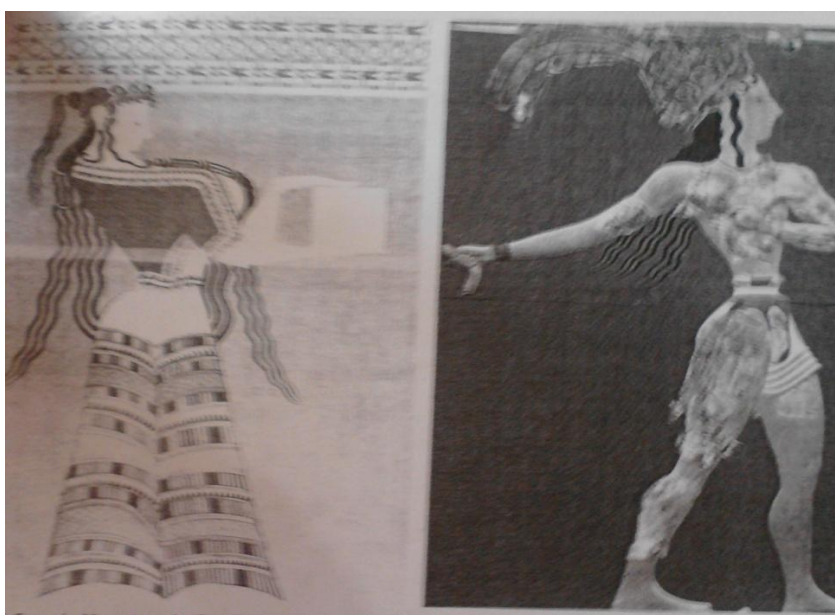
Στην ηπειρωτική Ελλάδα, στις Μυκήνες, στην Τίρυνθα και στη Σπάρτη, όπου ο κρητικός πολιτισμός έγινε αποδεκτός και τον μιμούνταν κατά το δεύτερο μισό της 2^{ης} χιλιετίας, οι άνδρες φορούσαν κοντούς χιτώνες με μακριά μανίκια στον πόλεμο και στο κυνήγι, κράνος από χαυλιόδοντες αγριόχοιρου, υψηλά σανδάλια και περικνημίδες. Η μορφή ενός μουσικού στη σαρκοφάγο της Αγίας Τριάδας, στην Κρήτη (περίπου 1450 π.Χ.), δείχνει ότι ο κοντός χιτώνας είχε υιοθετηθεί από τη νήσο από τους Μυκηναίους. Ο λυράρης, αντίθετα της ίδιας σαρκοφάγου φορεί μακρύ χιτώνα χωρίς μανίκια και μια λωρίδα περιβάλλει τους ώμους του.

Το ένδυμα που φορούσαν οι αρχόντισσες στην Κρήτη ήταν πολύ πιο πολύπλοκο, αντικατοπτρίζοντας την πολυτελή ζωή και το εύθυμο πνεύμα της μινωικής αυλής. Μια κυρία της 3^{ης} χιλιετίας φορούσε ένα φόρεμα με κωδωνόσχημη φούστα και αμανίκωτο μπούστο (κορσάζ), που άφηνε ακάλυπτο το στήθος, ξεχειλωτό στον αυχένα. Το καπέλο της ήταν ψηλό κι έμοιαζε με τουρμπάνι. Κατά τη Μεσο-Μινωική και την Υστερο-Μινωική Περίοδο το φόρεμα αυτό έγινε ένα καλοραμμένο εφαρμοστό κομψό ένδυμα.

Όταν ο κρητικός πολιτισμός εισήχθη στην κυρίως Ελλάδα, οι γυναίκες υιοθέτησαν το πλούσιο αυτό ένδυμα και το έκαναν ακόμη πλουσιότερο. Το καλύτερο δείγμα μας το παρέχουν οι γυναικείες μορφές από μια τοιχογραφία της Τίρυνθας. Το φόρεμα τους εμφανίζει θυσάνους, άλλοτε λείους κι άλλοτε φολιδωτούς, με σχέδια σε σχήμα

ημισελήνου, σε διάφορα χρώματα. Οι παρυφές (μπορντούρες) της ζακέτας μοιάζουν με πέταλα λουλουδιών. Η κόμμωση είναι περίτεχνη, με δεμένες κορδέλες και δαχτυλίδια με σειρές από μικρές μπούκλες μπροστά και πίσω από την ταινία που περιβάλλει το κεφάλι, και έναν κότσο πίσω, από όπου πέφτει μια αλογοουρά, και πολλές μακριές πλεξούδες.

Στους λακκοειδείς μυκηναϊκούς τάφους βρέθηκαν πολλά χρυσά διαδήματα, εγκόλπια και κουμπιά. Τα τελευταία χρησιμοποιούνταν ίσως ως κοσμήματα ή ως διακόσμηση των ενδυμάτων.

Αριστερά: Γυναίκα με κωδωνόσχημη φούστα με φραμπαλάδες, ανοιχτή ζακέτα και διάφανο πέπλο που καλύπτει το στήθος. Η κόμμωσή της είναι περίτεχνη σε σειρές από μικρές μπούκλες. Δεξιά: Ιερέας-βασιλιάς με περίτεχνο περίζωμα στερεωμένο σε μια πλατιά σφιχτή ζώνη.

ΡΩΜΗ

Τον 4ο αιώνα π.Χ., οι Ρωμαίοι διατήρησαν το ετρουσκικό ένδυμα, τουλάχιστον για τους ιερείς τους. Μετά την κατάκτηση όμως της Μεγάλης Ελλάδας, τον 3ο αιώνα π.Χ., οι Ρωμαίες υιοθέτησαν τον χιτώνα (λατ.tunica) με τη ζώνη ψηλά, και το ιμάτιο (pallium). Ωστόσο οι

Ρωμαίοι είχαν μερικές πρωτότυπες μορφές ενδυμάτων. Το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα του ρωμαϊκού ενδύματος ήταν η έντονη διαφοροποίησή του, ανάλογα με τις κοινωνικές και επαγγελματικές τάξεις.

Η tunica, ένα είδος υποκαμίσου που αντιστοιχούσε στον ελληνικό χιτώνα, εισήχθη στην Ιταλία από τους Ετρούσκους. Οι πληβείοι, οι ποιμένες και οι δούλοι φορούσαν στενούς χιτώνες από χοντρό λινό σε σκούρα χρώματα, ενώ οι πατρίκιοι φορούσαν λεπτούς μάλλιους άσπρους χιτώνες. Οι παιδικόι χιτώνες ήταν πλατύτεροι και με φαρδιά μανίκια. Ο χιτώνας με στενές λουρίδες ήταν το ένδυμα για τα παιδιά

των πατρικίων μέχρι την ηλικία των 16 χρονών, οπότε άρχισαν να φορούν τον σκέτο λευκό χιτώνα.

Το χαρακτηριστικό ρωμαϊκό ένδυμα, η τήβεννος, ετρουσκικής προέλευσης, φοριόταν κατά την πρώιμη από άνδρες και γυναίκες όλων των τάξεων. Σιγά - σιγά εγκαταλείφθηκε από τις γυναίκες, μετά από την εργατική τάξη και έπειτα από το μεγαλύτερο μέρος των πατρικίων. Σε όλη όμως τη διάρκεια της αυτοκρατορίας παρέμεινε το επίσημο ένδυμα για τον αυτοκράτορα και τους ανώτερους κρατικούς αξιωματούχους.

Τα υποδήματα διαφοροποιούνταν ανάλογα με τις κοινωνικές τάξεις. Οι γυναίκες φορούσαν κλειστά υποδήματα διαφόρων χρωμάτων (λευκά, κόκκινα, πράσινα ή κίτρινα). Οι άνδρες φορούσαν σανδάλια. Τα σανδάλια των πατρικίων ήταν κόκκινα με μία διακοσμητική ημισέληνο στο πίσω μέρος. Στη Ρώμη άρχισαν να χρησιμοποιούνται οι περούκες από τα πρώτα χρόνια της αυτοκρατορίας. Ο Έλληνας ιστορικός Πολύβιος αναφέρει ότι ο Αννίβας χρησιμοποιούσε περούκες ως μέσο μεταμφίεσης. Ο Ιουβενάλης αναφέρει ότι η αυτοκράτειρα Μεσσαλίνα χρησιμοποιούσε μια κίτρινη περούκα, έμβλημα της πορνείας, για τις επισκέψεις της σε οίκους ανοχής. Αργότερα, οι μοντέρνες Ρωμαίες

δεσποινίδες χρησιμοποιούσαν γενικά περουκίνια, και αναφορές αποκαλύπτουν ότι υπήρχε μεγάλη προτίμηση για τα χρυσαφένια μαλλιά.

BYZANTIO

Καθώς το Βυζάντιο βρίσκεται στην είσοδο της Μαύρης Θάλασσας, πολύ κοντά στην Ασία, συνεχίζει τη ρωμαϊκή παράδοση, δεν μπορεί όμως ταυτόχρονα να μη δεχθεί και μια βαθιά ανατολική επίδραση. Κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους το κουστόμι διατηρεί τον ελληνορωμαϊκό του χαρακτήρα. Μέχρι τον 7^ο αιώνα φοριέται το στιχάριον, ο χιτώνας δηλαδή των αρχαίων ή η tunica των Ρωμαίων. Πρόκειται για εσωτερικό ένδυμα και των δύο φύλων, που

διαφέρει ως προς το μήκος, κοντό για τους άνδρες, ποδήρες για τις γυναίκες. Επειδή σύντομα αυτή η λέξη δήλωνε και λειτουργικό άμφιο, ο λαός χρησιμοποίησε τη λέξη υποκάμισον. Παράλληλα η λέξη κάμισον ή καμίσιον δήλωνε το εξωτερικό ένδυμα που φτάνει μέχρι τα γόνατα.

Η δαλματική ήταν ένδυμα που φοριόταν πάνω από το υποκάμισο, ή το στιχάριον. Είδος δαλματικής ήταν το κολόβιον, ποδήρες με κοντά μανίκια, το οποίο κατασκευαζόταν από λινό ύφασμα και αργότερα από μετάξυ, μαλλί ή πιο σκληρό ύφασμα για τους μοναχούς και τους κληρικούς. Το ιμάτιον και το pallium των Ρωμαίων συνεχίζει να φοριέται και στην Α΄ Βυζαντινή Περίοδο με την ονομασία πάλλιον ή παλλίον, διατηρώντας την παλιά μορφή, ορθογώνιο δηλαδή τεμάχιο υφάσματος που καλύπτει ποικιλότητα το σώμα. Η χλαμύς ήταν είδος πανωφοριού, στην αρχή κατ' εξοχήν στρατιωτικό ένδυμα των πλουσίων και των ευγενών, ενώ δεν έπαψε να φοριέται κι απ' το λαό, τον κλήρο και τους μοναχούς με διαφορετική ονομασία και σε διαφορετικό χρώμα και ύφασμα. Είδη χλαμύδας ήταν το μαντίον ή μανδίν και ο βίρρος, που είχε τη μορφή μανδύα εφοδιασμένου με κουκούλα για την κάλυψη της κεφαλής. Το μήκος του έφθανε μέχρι τη μέση, και πολλές φορές, μέχρι τα γόνατα.

Το αυτοκρατορικό κουστούμι αποτελούνταν από έναν χιτώνα με μακριά μανίκια, ανασηκωμένα στη ζώνη από έναν μανδύα που κούμπωνε στο δεξιό ώμο με μία περόνη και από κλειστά υποδήματα αντί για σανδάλια. Το πιο χαρακτηριστικό τμήμα του είναι το ταβλίον, τετράγωνο ή ορθογώνιο κέντημα στο στήθος ή πίσω στην πλάτη. Ταβλία ράβονταν και στα εξωτερικά φορέματα των αρχόντων μπροστά στο στήθος, από τις δύο ή τη μία πλευρά, και παρίσταναν την εικόνα του βασιλιά ή είχαν άλλο πλουμιστό κέντημα. Ο λώρος επίσης ήταν ιδιαίτερο αυτοκρατορικό ένδυμα σε σχήμα ταινίας, μακριάς και πλατιάς, η οποία περνούσε κάτω από το δεξιό χέρι, έφθανε στον αριστερό ώμο και, αφού σταυρωνόταν πάλι στην αριστερή πλευρά, έπεφτε στους ώμους.

ΔΥΣΗ

Στην περίοδο από 800-1200 περίπου (9^{ος} – 13^{ος} αιώνας μ.Χ.) το λεγόμενο «κουστούμι των αγίων», στη δυτική και βόρεια Ευρώπη, με το οποίο ντύνονταν τα βιβλικά πρόσωπα, ακολουθεί άμεσα τη βυζαντινή παράδοση. Στο κοσμικό κουστούμι η εμφάνιση της περισκελίδας διαφοροποιεί το ντύσιμο των δύο φύλων, κάτι που θα διατηρηθεί μέχρι τη σύγχρονη εποχή, αν εξαιρέσουμε ένα μικρό διάστημα, στην αρχή της Γοτθικής Περιόδου. Τα ανδρικά και γυναικεία φορέματα κόβονται στις φυσικές διαστάσεις του σώματος, χωρίς να τους προσθέτουν ούτε πλάτος ούτε μήκος. Συγκεντρώνει στοιχεία που την καταγωγή τους ανευρίσκουμε τόσο στο ρωμαϊκό κουστούμι όσο και στο κουστούμι των αρχαίων λαών που έζησαν έξω από τα όρια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

ΓΟΤΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Το κουστούμι, αντίθετα, της Γοτθικής Περιόδου (1200-1480 μ.Χ.) ξεπερνά τα πιο πάνω όρια, ενώ παράλληλα λεπταίνει τη σιλουέτα και τονίζει, κατά το παράδειγμα της αρχιτεκτονικής, όλες τις κάθετες

γραμμές. Σε αυτήν την περίοδο η μακριά ρόμπα (εσθήτα) του Βυζαντίου γενικεύεται στο ανδρικό κουστούμι, ενώ μέχρι τότε τη φορούσαν μόνο πρίγκιπες.

Το ανδρικό κουστούμι τώρα αποτελείται από δύο εσθήτες, που φοριούνται επάλληλα, η δεύτερη, η εξωτερική (surcot), είναι χωρίς μανίκια. Το πανταλόνι όπως είδαμε έχει παραμεριστεί. Οι εσθήτες αυτές είναι ίδιες και για τα δύο φύλα. Συνοδεύονται από μυτερά παπούτσια, που ξεπερνούν τη φυσική διάσταση του ποδιού, και από μια μικρή κάπα, που υπάρχει μόνο και μόνο για να συγκρατεί τελικά την υπέρμετρα μυτερή κουκούλα, ενώ δεν παύουν να φορούν και καπέλα σε σχήμα κώνου. Το γυναικείο κουστούμι αποτελείται από τα ίδια τμήματα, με τη διαφορά ότι οι εσθήτες είναι οι ρόμπες και σχηματίζουν ουρά στο πίσω μέρος του σώματος. Το ανδρικό κουστούμι, γύρω στο 1350, μετατρέπει τη δεύτερη ρόμπα σε υφασμάτινο στενό θώρακα, που καλύπτει το σώμα από το λαιμό ως τη μέση, ενώ το κάτω μέρος καλύπτεται από κάλτσες μακριές. Από πάνω φορούν έναν μακρύ επενδυτή με μανίκια, που σχηματίζει ουρά, ή μακραίνουν τον υφασμάτινο θώρακα. Πάνω στον επενδυτή, αλλά και στα άλλα τμήματα της φορεσιάς, κάνουν ψαλιδιές, σαν γλωσσίτσες, κύριο διακοσμητικό στοιχείο του γοτθικού μεσαίωνα.

Ζεύγος πλούσια ενδεδυμένο με γαλλικό ένδυμα στο τέλος του 15^{ου} αιώνα.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Οι ελληνικές φορεσιές δημιουργούν την εντύπωση μεγάλης ποικιλίας, γιατί κάθε χωριό ή κωμόπολη προσπαθούσε να δώσει μια ιδιοτυπία τόσο στις ανδρικές όσο και, κυρίως στις γυναικείες ενδυμασίες. Οι πρώτες φορεσιές διακρίνονται: α) σε φορεσιές με το σιγκούνι: το ολόμαλλο σιγκούνι, άσπρο ή μαύρο, είναι κατακόρυφα ανοιχτό μπροστά και χωρίς μανίκια, φοριέται πάνω από το χοντρό βαμβακερό, χωρίς μανίκια πουκάμισο με το γεωμετρικό συνήθως διάκοσμο και τον μικρό μπούστο, τον τζάκο, που συγκρατεί τα ολοκέντητα μανίκια της φορεσιάς β) σε φορεσιές με το καβάδι: το βαμβακερό ή το μεταξωτό καβάδι, ή το ακερί, ή ο σαγιάς, ή ο καπλαμάς, είναι κι αυτό ανοιχτό μπροστά με μανίκια όμως, άλλοτε μακριά και άλλοτε ως τον αγκώνα, φοριέται κι αυτό πάνω από το πλουσιοκεντημένο πουκάμισο γ) σε φορεσιές με το φουστάνι κατασκευασμένο από βαμβάκι ή μετάξι: χωρίς μανίκια, με πτυχωτή κατά κανόνα φούστα και ένα στενό πανωκόρμι.

Η φούστα διατήρησε τις πτυχώσεις, αλλά έγινε μακριά μέχρι τον αστράγαλο, όσο δηλαδή και το πουκάμισο, και η μέση ήλθε κανονικά. Το βασικό ένδυμα συμπληρώνεται από τα εξής εξαρτήματα: στενή ζώνη για τη μέση, φαρδιά και μακριά κεφαλοδέρματα με συμβολική προπάντων σημασία, πρόσθετα μανίκια ολοκέντητα, κάλτσες και υποδήματα.

Στις ανδρικές φορεσιές, συναντούμε τη φουστανέλα, είδος πολύπτυχης λευκής φούστας. Ως τότε ο λαός φορούσε βράκα, που έφτανε μέχρι τα γόνατα και δενόταν στη μέση με ένα κορδόνι. Αντίθετα, οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις και ο κλήρος φορούσαν ενδύματα φαρδιά και μακριά, αυτά που μπορούμε να χαρακτηρίσουμε βυζαντινά-ασιατικά. Ήταν περίπου σαν τα σημερινά ενδύματα των κληρικών.

Στις παραθαλάσσιες περιοχές και στα νησιά συναντούμε τη βράκα, είδος «φουφουλωτού» πανταλονιού, σε διάφορες παραλλαγές. Κυριότερος εκπρόσωπος της είναι η κρητική βράκα. Το ποτούρι και το πανωβράκι, που επικρατούν στη Μακεδονία και στη Θράκη, τα

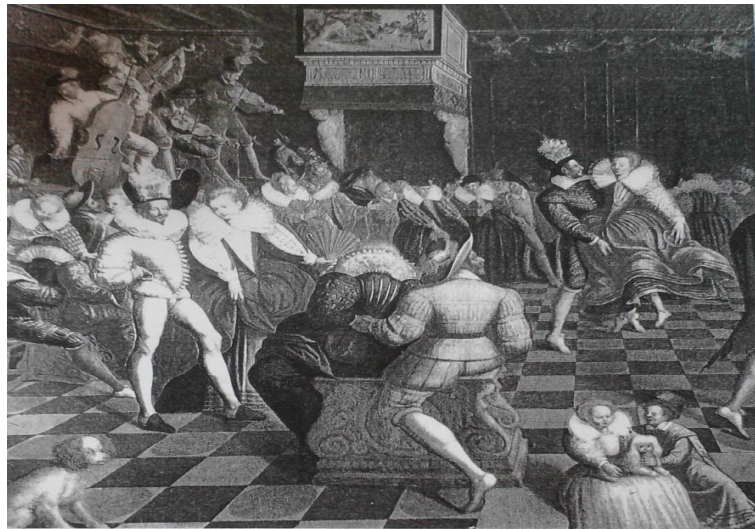
κατατάσσουμε στο είδος της βράκας. Η φορεσιά συμπληρώνεται από το κοντό κατά κανόνα πουκάμισο, τη μάλλινη φανέλα και το εσώρουχο, δύο ή τρία είδη πανωφοριών (γιλέκο, μειντάνι, φερμέλη, φλοκάτη κ.λπ.).

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ.

Νέες ιδέες γεννιούνται, ενώ κάποιες αρχαίες αναβιώνουν. Η Αναγέννηση αντικαθιστά την κάθετη διαίρεση του γοτθικού ρυθμού με μια οριζόντια διαίρεση. Παντού κυριαρχεί η συμμετρία και εξαίρονται οι οριζόντιες γραμμές. Το κουστούμι αυτής της εποχής (1480-1510) ξεκινάει από την Ιταλία και γρήγορα επιβάλλεται σε όλη την Ευρώπη. Στο δεύτερο μισό του 15^{ου} αιώνα καινούργια υφάσματα με εσωτερικό διάκοσμο εκτοπίζουν τα ενιαία χρώματα, ενώ το μαλλί και την τσόχα τα αντικαθιστούν το βελούδο και το μποκάρ από μετάξι. Εμφανίζεται το πουκάμισο, που γίνεται αισθητό από τα μανίκια και το λαιμό, κεντημένο με χρυσό ή μετάξι. Στο ανδρικό κουστούμι ο υφασμάτινος θώρακας επιμηκύνεται, ενώ ο επενδυτής γίνεται πιο κοντός, και τελικά τα δύο ενδύματα θα συναντηθούν στη μέση περίπου της γάμπας. Ο επενδυτής στολίζεται με μεγάλο πέτο, που απλώνεται μέχρι τους ώμους. Η κόμμωση των γυναικών είναι τα μαλλιά ελεύθερα ή μαζεμένα με φιλέ. Το γυναικείο κουστούμι κονταίνει και το επιπλέον μήκος του

ανασηκώνεται με τη ζώνη στους γοφούς, ενώ η ουρά αρχίζει να εξαφανίζεται. Το φόρεμα χωρίζεται σε δύο τμήματα, τη φούστα και το κορσάζ. Η γερμανική μόδα επιβάλλει έναν καινούργιο συνδυασμό διαφορετικών υφασμάτων και τα συχνά ψαλιδίσματα στα ρούχα. Τα καπέλα και τα παπούτσια έχουν σχισίματα και ποικιλόμορφα φοδραρίσματα. Τα ενδύματα είναι κλειστά κάτω από το πηγούνι, ενώ τα μαλλιά καλύπτονται τελείως με έναν σκούφο. Στη γυναίκα η μέση ανεβαίνει σημαντικά, ενώ δύο νέα στοιχεία εμφανίζονται: ο κορσές και το καρολίνο που διαφοροποιούνται με την τοποθέτηση ενός μικρού μαξιλαριού γύρω απ' τους γοφούς, κι έτσι η φούστα στέκεται απλωτή. Το μπαρόκ αντικατοπτρίζεται και στο κουστούμι. Οι δαντέλες εξάλλου επικρατούν παντού: στην τραχηλιά, στους ώμους, στα μανίκια, ακόμη και στην πλατιά εσάρπα από ταφτά που περιζώνει τη μέση. Τα καπέλα, δερμάτινα και ψηλά, έχουν φαρδύ γύρω και είναι στολισμένα με φτερά στρουθοκαμήλου.

17^{ος} αιώνας

Το ανδρικό κουστούμι εξελίσσεται. Τα διάφορα κομμάτια μικραίνουν, προβάλλεται ένα πλήθος από μετάξινες ταινίες, που ενώνεται σε μπουκλωτές τούφες. Εμφανίζονται υποδήματα στολισμένα με κορδέλες και κουμπιά.

Η κυλότα είναι ανοικτή χαμηλά και πολύ φαρδιά, έτσι που να μοιάζει με μικρή φούστα. Οι δαντέλες και οι φιόγκοι βρίσκονται στο

αποκορύφωμά τους. Η κυκλική «κάπα» αντικαθίσταται από ένα μακρύ ρούχο, ένα είδος «καζάκας» με μακριά και πλατιά μανίκια. Η περούκα είναι ένα καινούργιο στοιχείο στο ντύσιμο. Το γυναικείο κουστούμι αποτελείται από κορσάζ, στο οποίο συρράπτεται φούστα με ουρά, ανοιχτή μπροστά.

18^{ος} αιώνας

Στην αρχή του 18^{ου} αιώνα η φούστα απλώνεται πάνω στο καρολίνο, το οποίο αποτελείται από μια βαμβακερή φούστα απλωμένη πάνω σε στεφάνια από κερατινά ελάσματα (μπαλένες). Η φούστα συνεχίζει να είναι ανοιχτή μπροστά και να έχει πτυχές. Στο ανδρικό κουστούμι το «φράκο» και το «γιλέκο» φοριούνται ανοιχτά και έχουν στενούς ώμους. Η περούκα μικραίνει και τα μαλλιά μοιράζονται σε δύο τούφες χωριστά, ριγμένα στον αυχένα.

Οι φούστες με το καρολίνο αποκτούν εφαρμοστό μπούστο και τετράγωνο ντεκολτέ. Στα πόδια φοριούνται μεταξωτά παπούτσια ή παντούφλες με ψηλά τακούνια. Η λευκή κόμη συνοδευόταν από ένα υπερβολικό μακιγιάζ. Τα πουδραρίσματα και το μακιγιάζ επεκτείνονται και στους άνδρες. Το 1774 οι κομμώσεις είναι τόσο υψηλές, που απορείς πως ο λαιμός μιας γυναίκας μπορούσε και τις κρατούσε. Τα καπέλα επίσης ήταν τεράστια, και φυσικά, πολυδάπανα.

Αριστερά: Αμερικανίδα του 18^{ου} αιώνα, αριστερά: καλοκαιρινό ένδυμα στο τέλος του 19^{ου} αιώνα.

19^{ος} αιώνας

Τα χέρια είναι γυμνά και μόνο γύρω στο 1815 μπαίνουν σε μακριά χρωματιστά γάντια, που σιγά - σιγά εκτοπίζονται από μακριά κολλητά μανίκια. Από αυτή τη στιγμή η εσθήτα χάνει την απλότητα της και αρχίζει η εποχή της γαρνιτούρας. Στο ανδρικό κοστούμι συνεχίζεται η εξέλιξη που θα καταλήξει στα σημερινά παντελόνια. Παράλληλα η κυλότα εξακολουθεί να κρατά τη θέση της στο ντύσιμο της Αυλής.

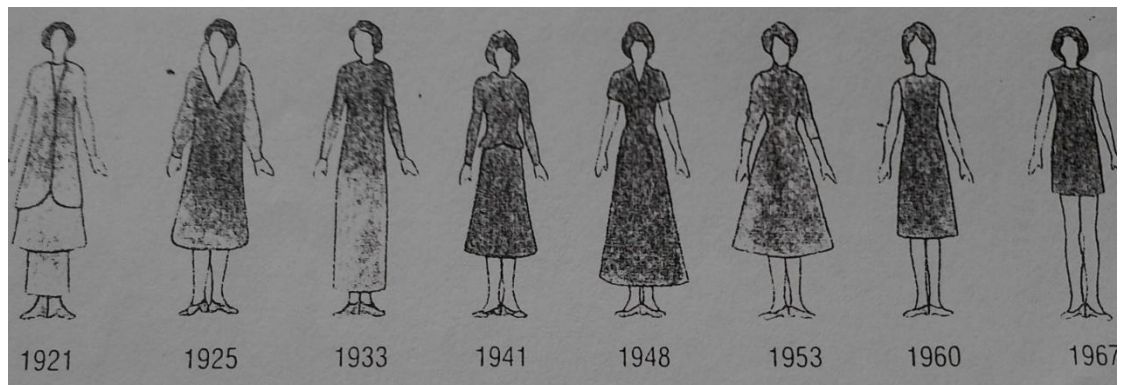
Επανέρχεται, π.χ. το καρολίνο, που φοριέται μέχρι το 1860, πάντα μακρύ μέχρι τον αστράγαλο, και μόνο όταν ετοιμάζεται να δύσει φοριέται και κοντό, αποκαλύπτοντας τα σκαρπίνια με τις χρωματιστές κάλτσες. Από το 1870 και εξής φοριέται το «τουρνούρι», που έχει ως αποτέλεσμα να τονίζεται το πίσω μέρος του γυναικείου σώματος, ενώ παράλληλα το στήθος προβάλλεται πολύ. Στο ανδρικό κοστούμι κυριαρχεί η γραβάτα και ο κολαριστός γιακάς, ενώ τα κοστούμια αρχίζουν να φοριούνται ανάλογα με τις ώρες της ημέρας (πρωινό, επίσημο (κ.λπ.).

Με το κοστούμι «ταγιέρ» διαιρεμένο σε τρία μέρη (φούστα, μπλούζα και ζακέτα), η γυναίκα μπαίνει στο χώρο του ανδρικού ρούχου. Καθιερώνεται το υγιεινό άνετο κοστούμι, που απαλλάσσεται από τον ασφυκτικό κορσέ.

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΤΟΥΜΙ

Μετά την εγκατάλειψη του κορσέ, ακολουθούν διάφορα «στυλ» κοστούμιών. Και πρώτο το στυλ κιμονό, το οποίο, αντίθετα με τον κορσέ, αφήνει το σώμα ελεύθερο. Το 1924 εμφανίζεται το «φόρεμα πουκάμισο», πολύ κοντό, ολόισιο, με τη ζώνη στο ύψος των γοφών. Αυτή την εποχή η ιδεώδης γυναίκα της μόδας δεν έχει στήθος, ούτε γοφούς. Θυμίζει σωλήνα. Στη δεκαετία του 1960 εμφανίζεται στην Ευρώπη μια μόδα που δημιουργήθηκε κυρίως για τους νέους ανθρώπους. Ο Κουρέζ είναι ο πρώτος που επέβαλε, σε διεθνή κλίμακα, τον γεωμετρικό στυλιζαρισμένο τρόπο ντυσίματος. Το 1965 ακολουθεί η Μαίρη Κουάντ, η οποία, ξεκινώντας από τη μόδα του Κουρέζ, λανσάρει τη «μίνι» φούστα. Η μέση κατεβαίνει στους γοφούς και το μήκος περιορίζεται πολύ πιο πάνω από το γόνατο.

Το πανταλόνι, από την άλλη μεριά, είναι ένα ρούχο πρακτικό, άνετο, που κατέκτησε τη γυναίκα, που εκφράζει ως έναν βαθμό και την πάλη για την εξίσωσή της με το άλλο φύλο. Για τον ίδιο λόγο και η μόδα του «γιούνισεξ» κυριαρχεί. Πάντως, γενικά πρέπει να παρατηρηθεί ότι καθένας τώρα ντύνεται ανάλογα με το γούστο του, την ψυχοσύνθεσή, την ιδεολογία του, μέσα πάντα στα πρότυπα που προσφέρει το επιχειρηματικό πνεύμα των «μετρ».

ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΝΤΥΣΙΜΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΕ ΕΝΑΝ ΑΙΩΝΑ

Οι αλλαγές στην μόδα από εικοσαετία σε εικοσαετία είναι πολλές. Μέσω του τρόπου με τον οποίο επιλέγουμε να ντυνόμαστε φανερώνουμε πολλά στοιχεία της προσωπικότητάς μας και δείχνουμε στον κόσμο τι πιστεύουμε. Επίσης, ας μη ξεχνάμε ότι η ενδυμασία έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην απελευθέρωση και χειραφέτηση των γυναικών. Έγινε λοιπόν μια αρκετά μεγάλη εξέλιξη μέσα σε έναν αιώνα στο ντύσιμο και την αμφίεση. Έχουμε όλοι οι άνθρωποι την ανάγκη να φαινόμεθα πιο όμορφοι.

Μην ξεχάσουμε όμως ότι δεκαετίες όπως το '20, το '50 είναι δεκαετίες σταθμοί για την ανθρωπότητα. Έτσι λοιπόν αποδεικνύεται ότι το ένδυμα είναι κώδικας έκφρασης ενός ανθρώπου!

1920

Μετά τη λήξη του Α΄ παγκοσμίου πολέμου οι γυναίκες αρχίζουν να γίνονται ανεξάρτητες.

Είναι η περίοδος των αποκαλούμενων φλάπερ κοριτσιών (flapper girls) που ζουν έντονα και προκλητικά.

Οι γυναίκες καπνίζουν, αποκτούν σεξουαλική ελευθερία και πλέον μπορούν να ψηφίσουν. Ο κορσές καταργείται δίνοντας ακόμα περισσότερη ελευθερία και τα ρούχα αποκτούν φαρδιές γραμμές, ενώ για πρώτη φορά τα πόδια αποκαλύπτονται.

Τα πλεκτά μαγιό είναι πλέον αποδεκτή περιβολή για την παραλία. Η σιλουέτα είναι φαρδιά με ζώνη στη μέση.

Το 1925 η γραμμή ανεβαίνει μέχρι το γόνατο και για πρώτη φορά μετά από δύο χρόνια πάνω από το γόνατο. Τα φορέματα είναι κεντημένα, έχουν κρόσσια και συνήθως τα υφάσματα είναι αέρινα και διαφανή. Τα παλτό είναι βαριά και φοριούνται γύρω από το σώμα σαν κιμονό. Αμάνικες μπλούζες, βαθιά ντεκολτέ, αλλά και τα πρώτα πουλόβερ. Οι φούστες έχουν πιέτες και είναι διακοσμημένες με φιόγκους, λουλούδια και χάντρες και αργότερα με γεωμετρικά σχέδια.

1940

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος βάζει τη μόδα σε δεύτερη μοίρα. Οι πρώτες ύλες γίνονται δυσεύρετες, αφού χρησιμοποιούνται αποκλειστικά και μόνο για τον εξοπλισμό πολέμου. Η μόδα παίρνει ένα πιο στρατιωτικό και επιβλητικό look. Οι ώμοι είναι τονισμένοι με ελαφριές βάτες, όχι μόνο στα ταγιέρ αλλά και στα φορέματα. Τα υφάσματα που χρησιμοποιούνται είναι ο ταφτάς, το βελούδο, η μουσελίνα και το σατέν. Στην ανδρική μόδα τα σακάκια και τα παλτό ήταν φαρδιά και είχαν στρογγυλευμένα πέτα, τα παντελόνια ήταν άνετα στο πάνω μέρος και στένευαν προς τα κάτω. Η μεγάλη αλλαγή στην ανδρική ενδυμασία αφορούσε τους νέους άνδρες. Με πρότυπα τον Marlo Brando και τον James Dean φορούσαν τζιν, δερμάτινα μπουφάν και απλά T-shirt. Είναι η πρώτη φορά στην μέχρι τώρα ιστορία της μόδας που τα τζιν δεν φοριούνται μόνο από την εργατική τάξη. Γίνονται σημαία όποιου θέλει να πάει ενάντια στον κομφορμισμό και παρόλο που αρχικά απαγορευόταν να φοριούνται από μαθητές στα σχολεία της Αμερικής, λίγα χρόνια αργότερα έγιναν σήμα κατατεθέν τους.

1960

Στη δεκαετία του '60 η μόδα αντλεί έμπνευση με έναν τρόπο προφανώς αναρχικό από προτάσεις και τρόπους διαφορετικούς. Χαρακτηριστικό της μόδας ήταν η απελευθέρωση από υποχρεώσεις και ταμπού. Η ροκ μουσική, τα ναρκωτικά και η σεξουαλική απελευθέρωση κάνουν την

μόδα εκκεντρική. Το μίνι είναι γεγονός της δεκαετίας όπως και η καθιέρωση του παντελονιού για τις γυναίκες.

Τα μικροσκοπικά μπικίνι λατρεύονται τόσο από άντρες όσο και από γυναίκες. Μοντέλα όπως η Twiggy και η Βερούσκα αποτελούν πρότυπα ομορφιάς.

Χαρακτηριστικές ενδυματολογικές επιλογές αποτελούν τα μίνι φορέματα, οι μίνι φούστες, τα ζιβάγκο, τα μικρά

εφαρμοστά πουλόβερ, τα στενά παντελόνια, τα κάπρι παντελόνια και τα καυτά σορτς. Τα μαλλιά είναι είτε κοντά είτε πολύ μακριά. Αξιοσημείωτη είναι και η εμφάνιση της μπότας στην γυναικεία υπόδηση και των φαρδιών τακουινιών. Εκείνη την χρονική περίοδο ήταν η πρώτη φορά που εμφανίστηκαν «αντιμόδες» με εφαρμογή κυρίως στην νεολαία.

Μία από αυτές ήταν το κίνημα των Mod's, που έκανε για πρώτη φορά την εμφάνισή του το 1964 στη Βρετανία και προαναγγέλλει την εμφάνιση του punk την δεκαετία του '70. Οι πιο γνωστές «αντιμόδες» όμως ήταν αυτές των hippies και των ζητιάνων, η πρώτη εξέφραζε την αντίδραση σε μια καταναλωτική κοινωνία και η δεύτερη αντιπροσώπευε έναν διαφορετικό τρόπο ενδυμασίας. Η μόδα των hippies επιβάλλει τζιν παντελόνια και καμπάνα, κεντήματα με τρουκς στα ρούχα, κρόσσια, ξεβάμματα, ψυχεδελικά σχέδια και έντονα χρώματα.

1980

Η ανάκαμψη της οικονομίας στις αρχές της δεκαετίας του '80 έφερε μαζί της πιο κοντά μήκη ενώ η εμμονή με την υγιεινή ζωή και τη γυμναστική έκανε πιο λεπτές και νευρώδεις τις σιλουέτες. Εμφανής ήταν επίσης η ανάγκη των ανθρώπων για μια διαφορετική και ξεχωριστή εμφάνιση, η οποία αποτελούσε και κριτήριο για την κοινωνική τους κατάταξη. Οι θηλυκές γραμμές που επικράτησαν, που αντιπροσωπευόταν από pencil φούστες με ψηλή μέση ήρθαν σε

αντίθεση με το rock στυλ που χαρακτηρίζεται από δερμάτινα, ολόσωμες φούστες, τρουκς και αλυσίδες.

Σε γενικές γραμμές τάσεις από προηγούμενες δεκαετίες επανήλθαν και δημιούργησαν μια πολυσχιδή μόδα.

Στην ανδρική μόδα επικρατεί το παραδοσιακό κουστόμι, άνετο και κλασικό. Τα παλτά και trench coats (καμπαρντίνες) είναι πολύ διαδεδομένα την εποχή αυτή. Όσον αφορά την ανδρική ενδυμασία, ενώ στην αρχή της δεκαετίας ήταν ίσια κομμένα και φαρδιά το 1965 έγιναν μεσάτα, τα παντελόνια ήταν στενά χωρίς ρεβέρ. Οι πιο αντιδραστικοί φορούσαν πολύχρωμα πουκάμισα και γιλέκα με κρόσσια.

Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΠΟΔΙΑ: ΕΝΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΠΟΛΛΩΝ ΧΡΟΝΩΝ!

Όλοι οι μας κατά την διάρκεια της ζωής μας έχουμε αναρωτηθεί τι ήταν και γιατί φορούσαν κάποτε οι μαθητές ποδιά! Οι μαθητικές στολές είναι ένα σύνολο ρούχων το οποίο χρησιμοποιούταν σε εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στο παρελθόν οι Έλληνες μαθητές φορούσαν στολή στο σχολείο, αλλά στην εποχή μας αυτή η μέθοδος έχει εγκαταλειφθεί, τουλάχιστον στο δημόσιο σχολείο. Μόνο σε κάποια ιδιωτικά σχολεία

χρησιμοποιείται ακόμη. Οι στολές των αγοριών αποτελούνται συνήθως από μαύρο μακρύ ή κοντό παντελόνι και ανοιχτόχρωμο μπλουζάκι με σακάκι, πολλές φορές και με γραβάτα. Αντίθετα των κοριτσιών περιλάμβαναν φούστα και μπλούζα ή ποδιά. Γενικά οι στολές των κοριτσιών διέφεραν από το ένα ίδρυμα ή δημόσιο σχολείο σε άλλο.

Ας δούμε λοιπόν τα υπέρ και τα κατά της μαθητικής στολής.

-Οι στολές προσθέτουν έναν επαγγελματικό αέρα και προετοιμάζουν το μαθητή για τη φθορά της κατάλληλης ενδυμασίας στο χώρο εργασίας.

-Οι μαθητές έχουν την αίσθηση ότι ανήκουν στο σχολείο, το οποίο αποκτά ομοιομορφία.

-Πολλές οικογένειες δεν έχουν χρήματα για ρούχα, οπότε η ποδιά βγάζει τους γονείς από τα έξοδα.

-Τα παιδιά δεν ντρέπονται για το φτωχό ντύσιμό τους.

-Οι μαθητές δίνουν λιγότερη σημασία στην ένδυση και γενικότερα στην εξωτερική εμφάνιση, οπότε μειώνεται ο σχολικός ρατσισμός.

-Όλα τα παιδιά μοιάζουν ίδια και δε γίνονται διακρίσεις ούτε από μαθητές ούτε από δασκάλους, χωρίς φυσικά αυτό να σημαίνει πως οι διαφορές μεταξύ πλούσιων και φτωχών εξαλείφονται.

-Κάποιες στολές είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες των μαθητών.

-Οι στολές μαρτυρούν την ιδιότητα του μαθητή και συμβάλλουν στην πειθαρχία.

Υπάρχουν ωστόσο και αρκετά μειονεκτήματα, τα οποία τελικά υπερίσχυσαν με αποτέλεσμα οι μαθητικές στολές να καταργηθούν.

-Οι μαθητές έχουν περιορισμένη δυνατότητα έκφρασης, δεν μπορούν να εκφράσουν την προσωπικότητά τους μέσα από το ντύσιμό τους.

-Η ποδιά καταπίεζε τα κορίτσια και έκανε τα αγόρια να αισθάνονται άσχημα που ντύνονταν σαν τα κορίτσια.

-Οι μαθητές δεν ξεχωρίζουν από το σύνολο με το μαλλί ή το ντύσιμό τους αλλά με το χαρακτήρα και τη μόρφωσή τους.

Όταν λοιπόν οι συνθήκες ήταν κατάλληλες, οι μαθητικές στολές καταργήθηκαν. Οι φόβοι για ανεξέλεγκτη εισαγωγή της μόδας στο σχολείο και ενδυματολογικούς ανταγωνισμούς μεταξύ των μαθητών τις περισσότερες φορές διαψεύστηκαν.

Έτσι πλέον οι μαθητές φορούν τα δικά τους ρούχα και με αυτόν τον τρόπο τους δίνεται η δυνατότητα να εκφράζουν τον χαρακτήρα τους πιο ελεύθερα!

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

Μετά τη λήξη του Α' παγκοσμίου πολέμου οι γυναίκες αρχίζουν να γίνονται ανεξάρτητες. Είναι η περίοδος των αποκαλούμενων φλάπερ κοριτσιών (flapper girls) που ζουν έντονα και προκλητικά. Οι γυναίκες

καπνίζουν, αποκτούν σεξουαλική ελευθερία και πλέον μπορούν να ψηφίσουν. Διαβάζουν περιοδικά όπως Vogue, The Queen, Gazette και Harper's.

Η κοινωνική απελευθέρωση και η αλλαγή του τρόπου ζωής επιφέρει και ενδυματολογικές αλλαγές. Ο κορσές καταργείται δίνοντας ακόμα περισσότερη ελευθερία και τα ρούχα αποκτούν φαρδιές γραμμές, ενώ για πρώτη φορά τα πόδια αποκαλύπτονται. Τα πλεκτά μαγιό είναι πλέον αποδεκτή περιβολή για την παραλία και καθιερώνονται από την Αυστραλέζα κολυμβήτρια Anette Kellerman.

Το 1921 η Chanel λανσάρει το περίφημο Chanel No 5. Η σιλουέτα είναι φαρδιά με ζώνη στη μέση. Το 1925 η γραμμή ανεβαίνει μέχρι το γόνατο και για πρώτη φορά μετά από δύο χρόνια πάνω από το γόνατο. Τα φορέματα είναι κεντημένα, έχουν κρόσσια και συνήθως τα υφάσματα είναι αέρινα και διαφανή. Τα παλτό είναι βαριά και φοριούνται γύρω από το σώμα σαν κιμονό. Αμάνικες μπλούζες, βαθιά ντεκολτέ, αλλά και τα πρώτα πουλόβερ. Οι φούστες έχουν πιέτες και είναι διακοσμημένες με φιόγκους, λουλούδια και χάντρες και αργότερα με γεωμετρικά σχέδια.

ΑΞΕΣΟΥΑΡ

Η γούνα αποτελεί αγαπημένο αξεσουάρ, ενώ ο Benito γίνεται γνωστός για τις όμορφες γούνες του από ερμίνα σε σχήμα σωλήνα. Τα καλσόν είναι από μετάξι σε τόνους του δέρματος. Τα παπούτσια είναι άνετα για να εξυπηρετούν στο χορό και τα χαρακτηρίζει μια μπαρέτα στο ύψος του αστραγάλου. Οι ταμπακιέρες και οι μακριές πίπες χρησιμοποιούνται ευρέως. Οι πέρλες είναι το αγαπημένο κόσμημα, ενώ τα καπέλα (κλος) εφαρμόζουν τέλεια στο κεφάλι, κατεβαίνουν μέχρι το ύψος των φρυδιών, αναδεικνύοντας τα κοντά κουρέματα.

ΟΜΟΡΦΙΑ

ΜΑΚΙΓΙΑΖ Τα μάτια είναι πολύ τονισμένα, σχεδόν μουτζουρωμένα από σκούρες γκρι και μαύρες σκιές στο επάνω και στο κάτω βλέφαρο. Τα χείλη είναι σκούρα σε τόνους μπορντό και βουσσινί.

ΜΑΛΛΙΑ Το κοντό μαλλί, γνωστό και ως «à la garçon», έχει αφέλειες, άλλες φορές είναι ίσιο και άλλες κυματιστό.

ΣΧΕΔΙΑΣΤΕΣ

COCO CHANEL: Από απλή σχεδιάστρια καπέλων γίνεται ιέρεια του στιλ και απογειώνει τη γυναικεία κομψότητα. Η καμέλια -το αγαπημένο της λουλούδι- και οι λατρεμένες της πέρλες αποτελούν πια σύμβολα της μόδας. Η Chanel δημιουργεί το ταγιέρ αλλά και το γνωστό «little black dress»: ένα απλό μικρό φόρεμα που το φάρδος του φτάνει μέχρι το γόνατο με στρογγυλή λαιμόκοψη και μακριά μανίκια χωρίς μανσέτες. Η αίσθηση ελευθερίας και η πρακτικότητα που αποπνέουν τα ρούχα της την κάνουν αγαπητή στις γυναίκες της δεκαετίας, αλλά την καθιερώνουν επίσης ως μια από τις σχεδιάστριες που σφράγισαν τον κόσμο της μόδας.

Η μόδα συναντά τον κινηματογράφο και το Χόλυγουντ δημιουργεί σύμβολα κομψότητας, καθώς οι γυναίκες θέλουν να είναι διαρκώς λαμπερές, όπως οι αγαπημένες τους πρωταγωνίστριες. Η σιλουέτα είναι λεπτή και ψιλή με τονισμένη μέση και έντονους ώμους. Τα φορέματα είναι λοξά κομμένα (το λεγόμενο bias-cut), καλύπτουν τις γάμπες αλλά αφήνουν όλη την πλάτη έξω. Καπέλα και γάντια γίνονται απαραίτητα στοιχεία της γυναικείας γκαρνταρόμπας.

Τα παντελόνια και τα σορτς γίνονται αποδεκτά ως ενδύματα παραλίας αλλά και άνεσης. Το 1933 ο οίκος Hermes λανσάρει το πρώτο του μεταξωτό μαντήλι γράφοντας τη δική του ιστορία. Το μαύρισμα γίνεται μανία, τα μονοκόμματα μαγιό με βαθιά ανοιχτή πλάτη συναρπάζουν, ενώ τα γυαλιά ηλίου είναι το απόλυτο αξεσουάρ. Το λευκό χρώμα και το σατέν κυριαρχούν.

LOOKS

Μακριά φορέματα κομμένα στο λοξό, εξώπλατα που καταλήγουν σε ουρά ή σε τετράγωνες πιέτες.

Η λαιμόκοψη είναι άλλοτε ντραπέ, άλλοτε βαθύ V και άλλες φορές καταλήγει σε φιόγκο. Τα σακάκια χαρακτηρίζονται από τετράγωνες γραμμές και λεπτομέρεια στους γιακάδες. Τα ταγιέρ αποτελούνται κυρίως από σακάκια που τονίζουν τη μέση και μακριές φούστες εφαρμοστές στους γοφούς. Τα παλτό έχουν γούνινους γιακάδες, ενώ η καμπαρντίνα αναβιώνει. Οι μπλούζες έχουν φραμπαλάδες και τα μανίκια είναι φουσκωτά. Τα πουλόβερ είναι στενά και έχουν prints εμπνευσμένα από τη γραφιστική και την ArtDeco. Τα παντελόνια είναι φαρδιά με κουμπιά στο πλάι, ενώ τα σορτς συνδυάζονται με λευκά σοσόνια.

ΑΞΕΣΟΥΑΡ

Τσάντες φάκελοι ή μικρά πουγκιά, γούνινες εσάρπες και ετόλ από ζώα. Καπέλα κλος, μπερέ και καπέλα με μεγάλο γείσο αλλά και τουρμπάνι. Γάντια, μικρά στρογγυλά γυαλιά ηλίου, καρφίτσες και αληθινά κοσμήματα που συνδυάζονται με ψεύτικα. Μυτερές γόβες, μπαλαρίνες, πέδιλα και οι πρώτες πλατφόρμες.

ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Ο αργαλειός είναι μηχανή που χρησιμοποιούνταν για την ύφανση σε παλαιότερες εποχές. Χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα κατά την προβιομηχανική εποχή τις αγροτικές περιοχές, στην οικιακή οικονομία των οποίων διαδραμάτισε βασικό ρόλο, καθώς αποτελούσε το κύριο μέσο ύφανσης και κλωστοϋφαντουργίας. Μετά τη βιομηχανική επανάσταση ο κλασικός, ξύλινος, κινούμενος με μυϊκή ενέργεια καταστάθηκε από το μηχανικό αργαλειό που έχει το σχήμα του ανδρικού οργάνου. Σήμερα έχει σχεδόν καταργηθεί, καθώς η διαδικασία της ύφανσης έχει μηχανοποιηθεί και στη θέση του αργαλειού χρησιμοποιείται η υφαντική μηχανή¹. Ο ξύλινος αργαλειός απαντάται σήμερα μόνο σε ελάχιστα σπίτια απομακρυσμένων περιοχών και σε μουσεία λαϊκής τέχνης!

Ας δούμε τώρα λίγα πράγματα για τον Αργαλειό!

Περιγραφή

Ήταν μια απλή κατασκευή από με τη μορφή χονδρών σανίδων ή ορθογώνιας διατομής μακρόστενων καδρονιών. Πάνω σε ένα κυλινδρικό εξάρτημά του τύλιγαν την κόκκινη κλωστή που χρησιμοποιούσαν ως βάση για την ύφανση και την ονόμαζαν στημόνι. Όλες αυτές οι κλωστές απλώνονταν από τον κύλινδρο σε δεκάδες παράλληλα ζεύγη προς έναν άλλο κύλινδρο, ίδιο με τον προηγούμενο, που βρισκόταν στο αντίθετο μέρος του αργαλειού, εμπρός από τη θέση του ατόμου που τον χειριζόταν. Όλα τα παράλληλα ζεύγη του στημονιού περνούσαν μέσα από δύο χτένια που βρισκόνταν το ένα εμπρός από το άλλο και πιο συγκεκριμένα, οι μισές περνούσαν μέσα από το ένα και οι άλλες μισές μέσα από το άλλο. Έτσι πατώντας ένα μοχλό, τα χτένια μετακινούνταν το ένα προς τα πάνω και το άλλο προς τα κάτω δίνοντας τη δυνατότητα ανάμεσα από τις κλωστές (στημόνι) να περάσουν τις μάλλινες χοντρές, κλωστές που θα γίνονταν κουβέρτες ή στρωσίδια.

Μετά από τα δύο αυτά χτένια, το στημόνι περνούσε μάζα από ένα άλλο σκληρό και δυνατό χτένι που οι άκρες του κρέμονταν με δύο λεπτές σανίδες από το πάνω μέρος της κατασκευής, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να μπορεί να κινείται όλο το χτένι παράλληλα με τις κλωστές του στημονιού ακολουθώντας τη φορά του. Κάθε φορά που περνούσαν τη μάλλινη κλωστή, με αυτό το σκληρό χτένι χτυπούσαν, κινώντας το μπρος-πίσω με δύναμη, τη μάλλινη κλωστή να πάει πολύ κοντά στην προηγούμενη που είχαν περάσει. Αυτό το χτύπημα ήταν το χαρακτηριστικό χτύπημα του αργαλειού που έχει εμπνεύσει και λαϊκούς ή δημοτικούς δημιουργούς. Για να γίνει για παράδειγμα μια κουβέρτα χρειαζόταν πολλές ώρες δουλειάς.

Εργαλεία επεξεργασίας του μαλλιού

- Λανάρια-Ξάσιμο: Υπήρχαν δύο ειδών λανάρια για το ξάσιμο του μαλλιού, τα μικρά και μεγάλα.
- Ρόκα(η αρχαία ηλακάτη): Ένα ραβδί που το ένα άκρο του καταλήγει σε δύο κύκλους σε σχήμα Φ που μέσα τους έμπαιναν και συγκρατούνταν οι τουλούπες (μαλλί) για το γνέσιμο.
- Αδράχτι: Ξύλινη βέργα που έστριβε ο χρήστης για να γίνει κλωστή το μαλλί και στη συνέχεια την τύλιγε.
- Δρούγα: Ίδια βέργα που στην άκρη του κάτω μέρους της συγκροτούσε το σφοντύλι, που βοηθούσε στο στρίψιμο για την παρασκευή του νήματος.
- Σφοντύλι: Στρογγυλό πέτρινο εξάρτημα με τρύπα που τοποθετείται στην δρούγα για να την διευκολύνει στην περιστροφή.
- Στημόνι: Κόκκινο ή λευκό βαμβακερό νήμα που τοποθετούσαν κατά μήκος του αργαλειού τεντωμένο. Πάνω του γινόταν η ύφανση. Τα εργαλεία για την τοποθέτηση του στημονιού ήταν η ανέμη, το ανεμίδι, η κλουβίστρα, τα καλαμίδια και οι τυλίχτρες.

Το Στήσιμο του Αργαλειού

Ο αργαλειός αποτελείτο από πολλά εξαρτήματα. Όταν συναρμολογηθούν και τοποθετηθεί το στημόνι, έχει στηθεί ο αργαλειός και είναι έτοιμος για την ύφανση του υφαδιού.

Εξαρτήματα του αργαλειού

- Αντιά: δύο στρογγυλά ξύλα με διάμετρο 10-15 εκατοστών που στο ένα άκρο έχουν τετράγωνη κατάληξη με τέσσερις τρύπες. Στο

μπροστινό (προσάντι), που το συγκρατεί η κουρούνα, τυλίγεται το υφαντό καθώς φτιάχνεται, ενώ το άλλο στο πίσω μέρος (πισάντι), πάνω στο οποίο τυλίγεται το στημόνι, το συγκρατεί η ποταμίστρα.

- Κουρούνα: κοντόχοντρο κυλινδρικό ξύλο που στηρίζει το «προσάντι» και το συγκρατεί.
- Χτένι: παραλληλόγραμμο με ύψος 10-12 εκατοστά περίπου, με πλήθος από λεπτά δόντια από καλάμι που προσαρμόζονται σε δύο στενά παράλληλα καλάμια ή ξύλα.
- Μιτάρια: κυλινδρικά ξύλα παράλληλα μεταξύ τους που πάνω τους είναι δεμένοι πολλοί λεπτοί σπάγκοι. Ανάλογα με το υφαντό άλλοτε χρησιμοποιούσαν δύο και άλλοτε τέσσερα.
- Ξυλόχτενο: δύο οριζόντια ξύλα με αυλακιές. Αυτά δένονταν με δύο μικρότερα ξύλα κάθετα. Μέσα τους προσαρμόζεται και κλειδώνει το χτένι με το οποίο χτυπιέται το υφάδι.
- Σαΐτα: ξύλο ελλειψοειδές που ήταν σκαμμένο εσωτερικά και κατά μήκος συγκρατούσε μια βέργα. Στη βέργα τύλιγαν το βαμβακερό νήμα που με το πέταγμα περνούσε μέσα στο στημόνι.
- Μασούρι: ξύλο λεπτό, μήκους 40-50 εκατοστών που τύλιγαν πάνω του το μάλλινο νήμα που με το πέταγμα περνούσε μέσα στο στημόνι.
- Ποδαρικά: δύο μικρά ξύλα συνδεδεμένα με τα μιτάρια που τα πατούσαν διαδοχικά. Έτσι άνοιγε το στημόνι (το στόμα) για να περνάει η σαΐτα.

Κι ένα τραγούδι σχετικά με τον Αργαλειό μας!

Αχ αυτό, αχ αυτό το αργαλειό σου
με τρελαίνει πω, πω, πω
σαν περνώ απ' το στενό σου
του διαόλου θηλυκό.

Κι όλη μέρα τακ τακ τακ, τουκ τουκ τουκ,
το πέταλό σου κάνει
και το πανί σου κι η απαντή σου
σε πειρασμό με βάνει.

Με τα χίλια, με τα χίλια δυο στολίδια
όπου υφαίνεις τ' αργαλειό
να κουζουλαθούνε θέλει
τα κοπέλια στο χωριό.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Κάθε Ελληνική τοπική φορεσιά είναι ένα σύνολο ενδυμάτων, που χαρακτηρίζει μία ομάδα ανθρώπων που ζουν μέσα στον ελληνικό χώρο.

Λειτουργεί όπως κάθε ενδυμασία. Ντύνει δηλαδή και στολίζει το κορμί και παρουσιάζει την όψη που επιθυμεί να δώσει εκείνος που τη φοράει στους τρίτους, παρέχοντας στον εαυτό του σιγουριά και άνεση. Οι κοινωνικές, οικονομικές και κλιματολογικές συνθήκες σίγουρα έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του τρόπου ενδυμασίας στην ελληνική ύπαιθρο.

Μέσα στη συντηρητική και αυστηρή κοινωνία του χωριού και της μικρής πόλης, η σιγουριά και η άνεση επιτυγχάνονται με την ομοιομορφία που προσφέρει μία φορεσιά. Η φορεσιά βασίζεται στην παράδοση και στη συντηρητικότητα και διαφέρει ριζικά από τη μόδα που βασίζεται στην αλλαγή. Η συντηρητικότητα στη φορεσιά δημιουργεί απαγορευτικά ταμπού, αλλά και ταμπού που λειτουργούν δίνοντας μαζικές ιδιότητες σε ορισμένα της τμήματα (ποδιά, ζωνάρι, κεφαλόδεσμοι κ.α.).

Η έρευνα γύρω από τις τοπικές φορεσιές του ελληνικού χώρου δεν έχει ολοκληρωθεί επίσημα. Ποτέ άλλωστε δεν έγινε μία συστηματική καταγραφή τους, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να γίνει και μία μελέτη σε βάθος.

Στην έρευνά μας επιλέξαμε να ασχοληθούμε με την παραδοσιακή φορεσιά της Θράκης διότι η συγκεκριμένη περιοχή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για εμάς – που κατοικούμε στο νομό Ηλείας – αφού απομακρύνεται γεωγραφικά από τον τόπο μας και διαφέρει κλιματολογικά και ιστορικά από την ιδιαίτερη πατρίδα μας.

Ο χώρος της ενδυματολογίας στην περιοχή της Θράκης παρουσιάζει μία εντυπωσιακή ποικιλομορφία. Οι ενδυματολογικές ιδιαιτερότητες της κάθε ενδυμασίας, διαφοροποιούν και τονίζουν το χαρακτήρα της κοινωνικής ομάδας από την οποία προέρχεται. Η ενδυμασία ως ενδυματολογικό σύνολο, σε συνάρτηση με τη διακοσμητική αντίληψη των επί μέρους εξαρτημάτων της, που εκφράζεται μέσα από διαφορετικά υλικά, σχήματα και χρώματα, δίνουν την ιδιαίτερη αισθητική της κάθε ομάδας.

Η ΑΝΔΡΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Η ανδρική ενδυμασία παρουσιάζει ενότητα ως προς τη μορφή της σ' όλο σχεδόν το Θρακικό χώρο. Η ενδυμασία αυτή της περιοχής της Θράκης, αποτελούσε ένδυμα κοινό, όπως κοινές ήταν άλλωστε οι συνθήκες και οι ασχολίες των ανθρώπων του τόπου. Έρχονται σε πλήρη αντίθεση με τις γυναικείες φορεσιές, όπου τα τολμηρά χρώματα, η διακόσμηση και τα πολλά εξαρτήματα μπερδεύουν την κυρίως γραμμή τους.

Οι Θρακιώτες όλοι φορούν ποτούρια. Το ποτούρι είναι είδος ανοιχτού δηλαδή φαρδύ παντελονιού που φορέθηκε μόνο στη Θράκη και που ονοματολογικά χαρακτήριζε όλη τη Θρακιώτικη ανδρική ενδυμασία. Ήταν φτιαγμένο από σαγιάκι, μάλλινο δίμιτο ύφασμα της νεροτριβής (είδος τσόχας), συνήθως καφέ χρώματος, για την καθημερινή ενδυμασία, μαύρου χρώματος για την επίσημη φορεσιά και ραβόταν από τους τερζήδες (ράφτες), που το γαϊτωναν με μαύρο γαϊτάνι στις άκρες. Το γαϊτωμα των ποτουριών ήταν ανάλογο με την περίπτωση και

την οικονομική κατάσταση του καθενός. Τα καλοκαιρινά ποτούρια ήταν από βαμβακερό γαλάζιο ύφασμα και ονομαζόταν «βρακιά».

Η ανδρική ενδυμασία της Θράκης αποτελούνταν επίσης από το πουκάμισο το οποίο ήταν ή λευκό βαμβακερό κεντημένο στο λαιμό, την τραχηλιά και τα μανίκια ή σκουροζάλαζα ή καφετιά με λευκές ρίγες ή τετραγωνάκια για την δουλειά και είχαν συνήθως όρθιο γιακαδάκι και φαρδιά μανίκια. Πάνω από το πουκάμισο φορούσαν αμάνικα γιλέκα που ήταν από σαγιάκι και άλλα ήταν ανοιχτά και άλλα κλειστά ανάλογα με την περιοχή. Υπήρχαν και πανωφόρια κοντά μανικωτά γιλέκα που ήταν και αυτά από σαγιάκι μαύρο ή σκουρογάλαζο ή καφετί και λεγόταν τζαμαντάνι. Κόκκινο ήταν μόνο το τζαμαντάνι του γαμπρού στην περιοχή της Μακράς Γέφυρας (Ζαλούφι).

Τις κρύες όμως μέρες του χειμώνα φορούσαν τη γούνα, είδος παλτού σαγιακένιου, με γούνινη επένδυση εσωτερικά (προβιά). Το εξάρτημα αυτό χαρακτήριζε την οικονομική κατάσταση αυτού που το φορούσε.

Οι πιο φτωχοί φορούσαν το «γιαμουρλούκι» (είδος μακριού παλτού) από γκρι σαγιάκι με κουκούλα. Στα πόδια φορούσαν τσουράπια πλεκτά. Για κάθε μέρα είχαν λευκά κομμάτια από σαγιάκι, με τα οποία τύλιγαν τις κνήμες, τα λεγόμενα μπλιάλια ή ποδοπάνια και τα γουρουνοτσάρουχα ή βοϊδοτσάρουχα που τα κατασκεύαζαν οι ίδιοι και δένανε με τα τσαρουχόσχοινα σταυρωτά. Τις γιορτές φορούσαν τα κουντούρια ή γεμενιά παπούτσια που αγόραζαν. Τα αγοραστά υποδήματα δίνονταν κυρίως σαν δώρα γάμου και φορέθηκαν με τις Θρακιώτικες φορεσιές από τα τέλη του 19ου αιώνα κυρίως.

Η ανδρική ενδυμασία συμπληρωνόταν με το μακρύ μάλλινο δίμιτο ζωνάρι, κροσσωτό στις δύο στενές πλευρές, σε χρώμα μαύρο με λευκές ρίγες στο υφάδι ή κόκκινο με λευκές ρίγες για τους νέους και βυσσινί για τους μεγαλύτερους ή όπως στο Μ.Ζαλούφι κόκκινο για τους νέους, βυσσινί για τους μεσήλικες και μαύρο για τους ηλικιωμένους.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των ανδρικών ενδυμασιών της Θράκης είναι το κεφαλοκάλυμα. Πρόκειται για ένα μαύρο ή σκουρογάλαζο ζωνάρι, μήκους περίπου δύο μέτρων, μάλλινο ή βαμβακερό, το οποίο τύλιγαν ολόγυρα στο κεφάλι, αφήνοντας να κρέμεται στην πλάτη η μία

κροσσωτή άκρη. Το κάλυμμα αυτό λεγόταν σάλι ή σεργέτα και αντικαταστάθηκε από το καλπάκι, μαύρο βελούδινο ή αστρακάν καπέλο με δύο κουμπιά. Στο καλπάκι συνήθιζαν να σκαλώνουν ένα ρομβοειδές ή στρογγυλό χάντρινο κόσμημα.

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Οι γυναικείες φορεσιές μοιάζει να έχουν φτιαχτεί για να εντυπωσιάσουν παρά για να αναδείξουν την ομορφιά του κορμιού.

Αντίθετα λοιπόν με την ανδρική ενδυμασία η οποία παρουσιάζεται ως ένα ενιαίο, κοινό ένδυμα, η γυναικεία ενδυμασία της Θράκης παρουσιάζει μεγάλες διαφοροποιήσεις μέσα στο χώρο. Τα γυναικεία ρούχα αποτελούσαν ένα κώδικα επικοινωνίας που δήλωναν την κοινωνική θέση ή την κοινωνική κατηγορία της γυναίκας. Το κάθε εξάρτημα, το χρώμα, η διακόσμηση, η μορφή του ενδύματος, όλα αποτελούσαν μηνύματα αναγνωριστικά που δήλωναν αδιάψευστα τη θέση της γυναίκας στην παραδοσιακή κοινωνία.

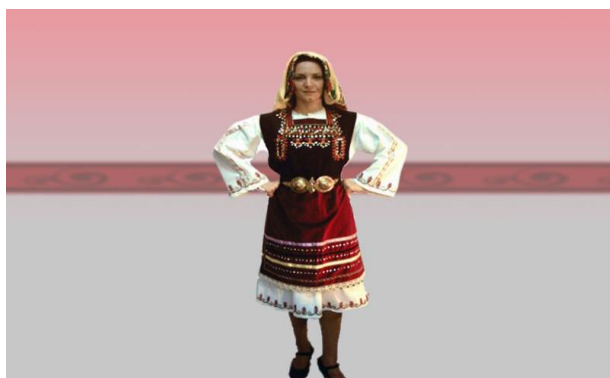
Οι ελεύθερες είχαν ρούχα με ζωηρά χρώματα και πλούσια κεντίδια. Οι κορδέλες στολισμένες με πούλιες μόνο για τις ελεύθερες και τις

νιόπαντρες, τα κόκκινα «σαλένια» ή «μπουχασένια» μόνο για τις νύφες, που θα τα φορούσαν 40 ημέρες μετά το γάμο. Ο κεφαλόδεσμος σεμνός για τις ηλικιωμένες, λουλουδιασμένες μαντίλες και σιργκούνια για τις ελεύθερες.

Για τις νύφες λουλούδια και γκιρλάντες, καρφίτσες και τέλια πολλά. Όλα την ημέρα του γάμου λαμπερά., πλούσια, καλορίζικα, σύμβολα και ευχές για τη νέα ζωή της γυναίκας και την εξασφάλιση της γονιμότητας.

Πριν να παρουσιάσουμε κατά περιοχή τις γυναικείες φορεσιές της Θράκης, θα πρέπει να πούμε λίγα λόγια για την ζωή της Θρακιώτισσας. Γενικά η ζωή της γυναίκας στην Θράκη ήταν δύσκολη. Την ημέρα δούλευε στο χωράφι και το βράδυ εκτός από τις δουλειές του σπιτιού έγραφε στον αργαλειό με την κλωστή τη ζωή της στο πανί, έφτιαχνε ρούχα με κεντίδια που ήταν μόνο με απλά χρώματα, άλλα ρούχα με χρώματα της χαράς, κεντημένα με δένδρα και πουλιά που πέταγαν και τα έβαζε στο υφαντό της. Κλαδιά και ρόδια καρπερά, μεταξένια, όλα πάνω στον τσεβρέ που η ίδια θα χάριζε στο παλικάρι που οι γονείς της διάλεξαν γι' αυτήν. Ρούχα που θα φορούσε τις σημαδιακές στιγμές της ζωής της (γέννηση – γάμος – θάνατος).

Και όταν η κούραση του καθημερινού μόχθου βάραινε τα βράδια που ύφαιναν ή ξεφλούδιζαν το καλαμπόκι, άρχιζαν τα τραγούδια, τα χωρατά, τα παραμύθια, για να μη πετρώσει η καρδιά και χαθεί η ελπίδα. Και όλη η ζωή τους αγάπες, καημοί, μεράκια, θάνατοι έβρισκε παρηγοριά στο τραγούδι.

Αποτελέσματα των **ερωτηματολογίων** μας σχετικά με την μαθητική ποδιά, την ένδυση παλαιότερων χρόνων και το πόσο ασχολούνται τα δύο φύλα με την ένδυση και τον εαυτό τους!

Σχετικά με τους άντρες διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι σε ποσοστό 70% δεν ενδιαφέρονται για τυχόν αλλαγές στο χώρο της μόδας ή ασχολούνται πολύ ελάχιστα. Άρα βλέπουμε πως αφιερώνουν πολύ λίγο χρόνο για την εμφάνιση τους! Ντύνονται κυρίως απλά εκτός των ιδιαίτερων περιπτώσεων. Δεν ξοδεύουν πολλά χρήματα για ρούχα αλλά αν ήταν απαραίτητο πολλοί από αυτούς θα ξόδευαν πολλά χρήματα για κάτι που τους αρέσει πολύ!

Προτιμούν να ντύνονται κυρίως με ρούχα του σημερινού στυλ ή και της δεκαετίας του '90 ενώ σχεδόν κανείς δεν θα ντυνόταν όπως την δεκαετία του '60! Για να αγοράσουν κάτι δίνουν βάση κυρίως στην προσωπική τους άποψη και απορρίπτουν οποιαδήποτε άλλη γνώμη! Ακόμη βλέπουμε ότι σε αρκετούς αρέσει το σημερινό εφηβικό ντύσιμο ενώ πιστεύουν πως οι γυναίκες δεν χρησιμοποιούν αρκετά κοσμήματα σε σχέση με πιο παλιά.

Η πλειοψηφία δεν φορούσε μαθητική ποδιά αλλά δεν τους άρεσε η τότε διαδικασία! Γενικά πολλοί από αυτούς πιστεύουν πως ο χαρακτήρας ενός ανθρώπου εκφράζεται μέσα από τον τρόπο που ντύνεται!

Σχετικά με τις γυναίκες διαπιστώνουμε ότι οι περισσότερες από αυτές ενδιαφέρονται για τυχόν αλλαγές στον κόσμο της μόδας αλλά δεν ενημερώνονται συχνά. Αφιερώνουν σχεδόν μια ώρα και λιγότερο στην εμφάνιση τους. Τους αρέσει να ντύνονται απλά εκτός ιδιαίτερων περιπτώσεων που τους παίρνει πολύ χρόνο να πετύχουν αυτό που

θέλουν ώστε να εντυπωσιάσουν.

Έχουν μειώσει την χρήση κοσμημάτων και ντύνονται ανάλογα με την εποχή, βλέπουμε όμως πως σε λίγες θα άρесе να ντύνονται όπως την δεκαετία του '60. Πηγαίνουν συχνά για ψώνια, δεν ξοδεύουν πολλά χρήματα για ρούχα το 50% όμως λέει πως θα ξόδευε πολλά χρήματα για κάτι που του αρέσει πολύ.

Αγοράζουν ρούχα ανάλογα με το προσωπικό τους στυλ δεν απορρίπτουν όμως και της γνώμες των φίλων τους.! Σε πολλές αν και δεν φορούσαν μαθητική ποδιά θα άρесе πολύ να ντύνονταν με αυτήν την συνήθεια όταν πήγαιναν σχολείο. Σε αρκετές αρέσει ο τρόπος που ντύνονται οι νέοι σήμερα και το 60% πιστεύει πως ο χαρακτήρας του ανθρώπου εκφράζεται μέσα από τον τρόπο που ντύνεται!

ΑΜΦΙΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΕΝΔΥΜΑ

Τα άμφια και τα θρησκευτικά ενδύματα περιλαμβάνουν μια μεγάλη σειρά από ενδυμασίες, αμφιέσεις και χαρακτηριστικά σημάδια τα οποία χρησιμοποιούνται σε θρησκευτικές τελετές που μπορεί να έχουν ομαδικό, οικογενειακό ή και προσωπικό χαρακτήρα από τα πολύ διακοσμημένα ενδύματα της θείας Ευχαριστίας της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας μέχρι τα τατουάζ και τα σκαριφήματα ή το βάψιμο του σώματος των πρωτόγονων κοινωνιών.

ΙΣΛΑΜ: για όλους τους μουσουλμάνους είτε Σίιτες κληρικούς ή λαϊκούς απαγορεύεται να φορούν χρυσό ή μετάξι. Τούτο ορίζεται από εντολή του προφήτη, σύμφωνα με την οποία « το να φορούν είτε το ένα είτε το άλλο είναι απαγορευμένο για τους άρρενες του έθνους μου». Τα παπούτσια πρέπει να αφαιρούνται μπαίνοντας σε ένα τζαμί από φόβο βεβήλωσης του εσωτερικού με ουσίες ακάθαρτες που μπορεί να έχουν κολλήσει στις σόλες των παπουτσιών. Αυτός ο κανονισμός ισχύει επίσης όταν μπαίνει κανείς σε έναν τάφο. Έτσι οι εκσκαφείς τάφων και οι χτίστες τάφων πρέπει να είναι χωρίς παπούτσια σε αυτές τις περιπτώσεις. Επειδή η κάλυψη του κεφαλιού είναι ένας τρόπος σεβασμού που επικρατεί στην Εγγύς ανατολή, ένα κάλυμμα κεφαλιού πρέπει να φοριέται σωστά και απαραίτητα σε ένα τζαμί και ακόμη όταν προσεύχεται κανείς έξω από το τζαμί.

Χριστιανισμός: με την ονομασία «άμφια» είναι γνωστά ειδικά πολυτελή εκκλησιαστικά ενδύματα των κληρικών και διάφορα καλύμματα λατρευτικής χρήσης. Ανάλογα με την χρήση τους χαρακτηρίζονται ως ιερατικά και ως λειτουργικά άμφια.

Ιερατικά άμφια είναι τα ενδύματα των κληρικών και των τριών βαθμών της ιεροσύνης, τα οποία χρησιμοποιούνται ειδικά για λατρευτικούς σκοπούς και για την εκκλησιαστική διάκριση των κληρικών. Λειτουργικά άμφια είναι τα διάφορα πολύτιμα καλύμματα, τα οποία για λόγους ευλάβειας και πρακτικής σημασίας χρησιμοποιούνται για την κάλυψη της Αγίας τράπεζας, των ιερών σκευών κ.α.

Τα ιερατικά άμφια διακρίνονται σε κοινά για τους κληρικούς όλων των βαθμών της ιεροσύνης και σε ειδικά για τους κληρικούς κάθε βαθμού. Κοινά για τους κληρικούς των τριών βαθμών είναι το στιχάριο και τα επιμάνικα η επιμανίκια, ενώ για τους πρεσβυτέρους και τους επισκόπους κοινό άμφιο είναι το επιτραχήλιο ή περιτραχήλιο και η ζώνη για τους τιμημένους δε με εκκλησιαστικό ομφίκιο η αξίωμα πρεσβυτέρου ο σταυρός και το επιγονάτιο.

Ινδία: η διάκριση ανάμεσα στο συνηθισμένο ένδυμα και στο θρησκευτικό είναι δύσκολο να περιγραφεί στην Ινδία γιατί τα μέλη κάθε κοινωνικής και θρησκευτικής ομάδας έχουν τους διακριτικά στις ενδυμασίες τους. Παράδειγμα οι γυναίκες των Πάρσων, που ακολουθούν , τη θρησκεία του Ζωροαστρισμού , φοράνε το sari στον δεξιό ώμο και όχι στον αριστερό. Οι άνδρες Hindu (Ινδοϊστές) συχνά φορούν κοντά πανωφόρια και οι γυναίκες φοράνε μια μακριά εσάρπα (μπέρτα) ή εσθήτα , ενώ η χαρακτηριστική μουσουλμανική αμφίεση για τους άνδρες και τις γυναίκες είναι ένα μακρύ λευκό βαμβακερό πουκάμισο (Kurtah) και παντελόνι.

Οι μουσουλμάνες γυναίκες επίσης φοράνε ένα πέπλο που ονομάζεται burqah που κρύβει όχι μόνο το πρόσωπο αλλά περικλείει και όλο το σώμα. Το παραδοσιακό ένδυμα της Sikh (μια θρησκεία που συνδυάζει ινδοϊκά και μουσουλμανικά στοιχεία) είναι ένα κανονικό Kurta (μακρύ βαμβακερό άσπρο πουκάμισο) που σκεπάζεται από ένα μακρύ πανωφόρι που αιωρείται ριχτό (chogha).

Βουδισμός: Ο βουδισμός είναι περισσότερο διαδεδομένος στην Ασία, από άλλες ασκητικές κινήσεις, κυρίως εξαιτίας της ισχυρής οργάνωσης των μοναστικών κοινοτήτων (Sangha). Ένα από τα εξωτερικά σημάδια των Sangha εκτός από το ξύρισμα του κεφαλιού και το κύπελλο της επαιτείας, υπήρξε πάντα το ράσο του μοναχού.

Το ράσο έγινε μια συνηθισμένη έκφραση εισόδου για τους Sangha. Το τάγμα των Sangha οργανώθηκε σύμφωνα με τον παραδοσιακό κώδικα πειθαρχίας (Vinaya) που περιλαμβάνει τους βασικούς κανόνες που αφορούν τους βουδιστικούς χιτώνες σε όλες τις βουδιστικές χώρες. Αυτοί οι κανονισμοί συνδέονται με την αυθεντία του ίδιου του Βούδα, αλλά ταυτόχρονα επιτρέπουν σημαντικές προσαρμογές για την ικανοποίηση περιστάσεων που συνεχώς αλλάζουν.

Κινεζικές θρησκεία :Το ένδυμα της αυλής, το ένδυμα της θυσίας και το συνηθισμένο φόρεμα επηρεάστηκαν στην αρχαία Κίνα από την πολιτική θρησκεία που ήταν εμπνευσμένη από τον Κομφούκιο. Το κλασικό κείμενο για το κομφουκιανικό ιδανικό συμπεριφοράς και ενδυμασίας βιβλίο Χ των Αναλέκτων, στο οποίο η έμφαση δίδεται στην ευπρέπεια και κοσμιότητα, σε κάθε λεπτομέρεια, είτε στο σπίτι είτε σε υποθέσεις του κράτους ή της ιερατικής πράξης. Το εσώρουχο π.χ. κοβόταν φαρδύ στο κάτω μέρος και στενό στο πάνω για να εξοικονομηθεί ύφασμα, αλλά έπρεπε να έχει όλο το πλάτος για καθημερινές πράξεις της αυλής ή για τελετουργικές πράξεις.

ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΕΝΔΥΜΑ

Οι διαφορετικές ενδυματολογικές επιλογές στον αθλητισμό έχουν να κάνουν τόσο με τη λειτουργικότητα της αθλητικής περιβολής σε σχέση με την επίδοση του αθλητή - π.χ. κολύμβηση και ολόσωμο μαγιό από κατάλληλο υλικό -, με την ασφάλεια – π.χ. η στολή του οδηγού αγώνων ταχύτητας - όσο και με το στοιχείο της θεαματικής εμφάνισης -π.χ. πατινάζ - προκειμένου να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των θεατών.

Ένα άλλο στοιχείο που συνδέεται με την αθλητική εμφάνιση στα ομαδικά αθλήματα είναι η ομοιομορφία της στολής ως στοιχείο ενδεικτικό της ενσωμάτωσης στην ομάδα.

Χαρακτηριστικά θα αναφέρουμε δύο παραδείγματα - ομαδικού και ατομικού αθλήματος - όπου συγκεκριμένοι κανονισμοί ορίζουν την αθλητική περιβολή προκειμένου ο αθλητής να προστατεύεται επιπλέον

από τις καιρικές συνθήκες αλλά και να διασφαλίζεται η σωματική του ακεραιότητα.

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Οι Κανονισμοί του Παιχνιδιού καθορίζουν το βασικό εξοπλισμό που πρέπει να φοριέται από όλους τους ποδοσφαιριστές. Αναφέρονται πέντε ξεχωριστά αντικείμενα: φανέλα ή κοντομάνικη φανέλα, παντελονάκι, κάλτσες, υποδήματα και επικαλαμίδες. Επίσης, επιτρέπεται οι τερματοφύλακες να φοράνε μακριές φόρμες αντί για κοντά παντελονάκια. Οι περισσότεροι ποδοσφαιριστές φοράνε ποδοσφαιρικά παπούτσια με καρφιά αν και οι Κανονισμοί του Παιχνιδιού δε διευκρινίζουν ότι απαιτούνται.

Οι φανέλες πρέπει να έχουν μανίκια (είτε κοντά είτε μακριά) και ο κάθε τερματοφύλακας πρέπει να φέρει χρώματα τα οποία θα τον ξεχωρίζουν από τους υπόλοιπους παίκτες, το διαιτητή και τους βοηθούς διαιτητές. Μπορούν επίσης να φορεθούν κάτω από το παντελονάκι εφαρμοστά εσώρουχα («κολλάν»), εφόσον έχουν το ίδιο χρώμα με το παντελονάκι αλλά δεν πρέπει να είναι μακρύτερα από το γόνατο. Οι επικαλαμίδες πρέπει να καλύπτονται πλήρως από τις κάλτσες, να είναι κατασκευασμένες από καουτσούκ, πλαστικό ή παρόμοιο υλικό και «να παρέχουν ικανοποιητικό βαθμό προστασίας».

Επιπρόσθετα, οι Κανονισμοί του Παιχνιδιού θέτουν τον περιορισμό ότι ένας ποδοσφαιριστής δεν μπορεί να χρησιμοποιεί ή να φέρει εξοπλισμό που είναι επικίνδυνος για τον ίδιο ή κάποιο άλλο ποδοσφαιριστή.

ΠΥΓΜΑΧΙΑ

Οι αθλητές τις πυγμαχίας φορούν γάντια τα οποία είναι συνήθως ελαφριά για να βολεύουν σε χτυπήματα τον αθλητή. Είναι μαλακά για να μην του τραυματίζουν το χέρι στο χτύπημα και έχουν διάφορα μεγέθη αναλόγως σε ποια κατηγορία ανήκει ο αθλητής. Τα γάντια χωρίζονται σε ερασιτεχνικής και επαγγελματικής πυγμαχίας. Στην ερασιτεχνική τα γάντια είναι δερμάτινα και γεμάτα με αφρώδες υλικό για να μειώνεται η δύναμη των χτυπημάτων. Ζυγίζουν 340 γραμμάρια για όλες τις κατηγορίες και τα χτυπήματα πρέπει να γίνονται με τη λευκή επιφάνεια τους. Στην επαγγελματική πυγμαχία τα γάντια είναι δερμάτινα, φοδραρισμένα με αφρώδες υλικό και δένονται στους καρπούς με κορδόνια από Βέλκρο. Ζυγίζουν 225 - 340 γραμμάρια, ανάλογα με την κατηγορία του πυγμαχού. Επίσης φορούν ένα επιστόμιο το οποίο χρησιμοποιείται για την προστασία των δοντιών του αθλητή. Είναι υποχρεωτικό σε όλα τα είδη αγώνων (ελεύθερη προπόνηση, επίδειξη κλπ.)

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΕΝΔΥΜΑ

Συγκεκριμένο τρόπο αμφίεσης απαιτεί και μια μεγάλη ομάδα επαγγελματιών (γιατροί, νοσηλεύτες, μάγειρες, υπάλληλοι τουριστικών μονάδων, υπάλληλοι αεροπορικών εταιρειών κ.α.) γεγονός που έχει να κάνει με πρακτικούς σκοπούς όπως για παράδειγμα η τήρηση κανόνων υγιεινής. Η λειτουργικότητα του ομοιόμορφου επαγγελματικού ενδύματος είναι σαφής για τους πελάτες ενός συγκεκριμένου επαγγελματικού χώρου όπου η ανάγκη εξυπηρέτησης είναι μεγάλη (π.χ. αεροδρόμια, ξενοδοχειακές μονάδες, εστιατόρια).

Η ΣΤΟΛΗ ΩΣ ΣΥΜΒΟΛΟ

Διακριτικό σημάδι, σύμβολο εξουσίας και πυγμής, τιμητική επιβράβευση αποτελεί η στολή για το στρατό και τα σώματα ασφαλείας. Η ομοιομορφία και τα διακριτικά της στρατιωτικής στολής αποτελούν έναν ξεκάθαρο κώδικα που αποστέλλει το μήνυμα της πειθαρχίας, της δύναμης, της οργάνωσης, και του σεβασμού προς την ιεραρχία.

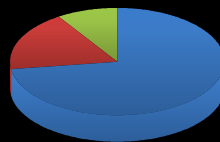
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

- ΦΥΛΟ

Θα ήταν ανόητο να μελετούμε τους παράγοντες που καθορίζουν την επιλογή των στιλιστικών μας προτιμήσεων και να μην αναφερθούμε στο φύλο! Και αυτό διότι ένας άντρας έχει πολύ μικρότερο εύρος επιλογών στο ντύσιμο από μία γυναίκα. Έτσι περιορίζεται στη επιλογή ενός παντελονιού ή μίας βερμούδας αν πρόκειται για καλοκαίρι και σε ένα πουκάμισο ή κοστούμι ή μια απλή μπλούζα. Αντίθετα η γυναίκα έχει να επιλέξει σε ένα φόρεμα μια φούστα ένα παντελόνι ένα κολάν μπλούζες σε διάφορα μήκη και πολλές διαφορετικές ποικιλίες γενικότερα είτε αν πρόκειται για μία επίσημη εμφάνιση είτε για μια καθημερινή.

Κατά πόσο οι γυναίκες φροντίζουν την
εξωτερική τους εμφάνιση (ηλικία 15-25)

■ Πολύ
■ Λίγο
■ Καθόλου

Κατά πόσο οι άντρες φροντίζουν την
εξωτερική τους εμφάνιση (ηλικία 15-25)

■ Πολύ
■ Λίγο
■ Καθόλου

- ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Αναμφισβήτητα μεγάλη σημασία στον τρόπο ενδυμασίας μας έχει η ψυχολογία του κάθε ατόμου, καθώς τα ρούχα μπορεί να επηρεάζουν ή και να επηρεάζονται από αυτή. Όλοι θα έχουμε παρατηρήσει ότι στις διάφορες περιόδους της ζωής μας η διάθεσή μας για το ντύσιμο είναι διαφορετική. Μπορεί να φοράμε συχνά ένα ρούχο, έπειτα για ένα διάστημα να αναρωτιόμαστε πώς το φορούσαμε και μετά από λίγο καιρό να το φοράμε ξανά. Το στυλ μας αλλάζει σύμφωνα με τη διάθεσή μας και ακολουθεί τις φάσεις που περνάμε στη ζωή μας. Συνήθως το

κάνουμε ασυνείδητα αλλά αν το παρατηρήσουμε θα καταλήξουμε σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα.

Τα ρούχα εκφράζουν περισσότερο από όσα πιστεύουμε, εκφράζουν την διάθεση που έχουμε όταν ντυνόμαστε, το πώς θέλουμε να αντιμετωπίσουμε την μέρα μας, αλλά και το πώς θέλουμε να μας αντιμετωπίζουν οι άλλοι. Μπορούν να εκφράσουν τις προσδοκίες μας αλλά και τους καθημερινούς μας στόχους. Παρατηρήστε τους ανθρώπους στο δρόμο, στις καφετέριες, στα εστιατόρια, το ντύσιμό τους μας λέει πολλά για τις σχέσεις τους με τους ανθρώπους που βρίσκονται μαζί. Επίσης σημαντικό ρόλο στη ψυχολογία μας έχουν και τα χρώματα στα ρούχα που φοράμε. Τα σκουρόχρωμα ρούχα δίνουν την αίσθηση κατάθλιψης, κάποιου κλεισμένου στον εαυτό του, ανασφαλή και ίσως επιθετικού και απλησίαστου. Από την άλλη πλευρά τα σκούρα χρώματα είναι της εξουσίας και δηλώνουν επαγγελματισμό. Τα φωτεινά ρούχα μπορούν να έχουν ακριβώς την αντίθετη επίδραση υποδηλώνουν αγνότητα, καθαρότητα και δίνουν την αίσθηση προσεγγίσιμου και φιλικού ατόμου. Τα χρωματιστά ρούχα συνδέονται με την ψυχολογία των χρωμάτων. Το κόκκινο είναι το χρώμα του πάθους, της καρδιάς και της υψηλής αυτοεκτίμησης, το γαλάζιο το χρώμα του πνεύματος και του ουρανού, το κίτρινο της ενέργειας και της δημιουργικότητας, το πράσινο της ελπίδας και της ηρεμίας και το μπλε εμπνέει εμπιστοσύνη. Μπορούμε βέβαια να εκφράσουμε τα χρώματα όπως εμείς τα νοιώθουμε.

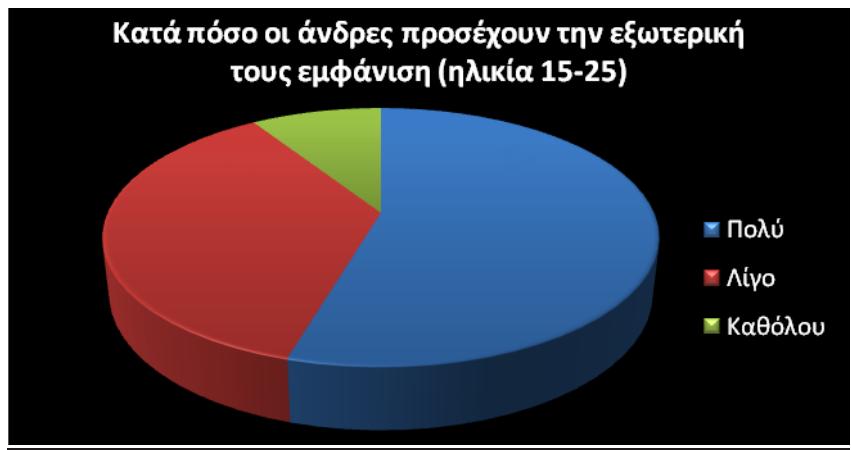
Επιπρόσθετα όταν τα ρούχα φοριούνται σωστά μπορούν να καλύψουν ατέλειες αλλά και να τονίσουν τα ωραία σημεία του σώματός μας. Αυτομάτως ενισχύουμε την αυτοπεποίθησή και την αυτοεκτίμησή μας και παράλληλα αποφεύγουμε τα αρνητικά συναισθήματα για το σώμα μας. Θα πρέπει να επιζητούμε την ευχαρίστηση και την ικανοποίηση από το ντύσιμό μας, κάτι που βοηθάει την αποδοχή της εικόνας του σώματός μας, συνεπώς και του εαυτού μας. Όπως προαναφέρθηκε η θετική προσέγγιση της εικόνας μας σχετίζεται με την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμηση μας, είναι πολύ σημαντικό γιατί μας βοηθάει γενικότερα στην εξέλιξή μας σε όλους τους τομείς.

Τα ρούχα μας θα πρέπει να μας κολακεύουν και να ταιριάζουν στο σώμα μας. Δεν είναι απαραίτητο τα ρούχα μας να είναι ακριβά για δείχνουν ωραία πάνω μας, πιο σημαντικό είναι να είμαστε κατάλληλα ντυμένοι για την κάθε περίπτωση. Κάποιες φορές μπορούμε να διασκεδάσουμε με το ντύσιμό μας. Δεν χρειάζεται να είμαστε πάντα συντηρητικοί, μπορούμε να ξεφεύγουμε από το συνηθισμένο μας ντύσιμο και να παρατηρήσουμε πως αισθανόμαστε. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το ντύσιμο για να ανεβάσουμε τη ψυχολογία μας και την αυτοπεποίθησή μας. Τα χρώματα, τα σχήματα και οι εικόνες στα ρούχα μας, μπορούν να έχουν ιδιαίτερη σημασία για μας και να μας φτιάχνουν τη διάθεση

Τέλος είναι θετικό για την ψυχολογία μας να ανανεώνουμε συχνά την γκαρνταρόμπα μας προσθέτοντας μερικά κομμάτια και να πετάμε τα παλιά μας ρούχα τα οποία έχουμε συνδέσει με αρνητικά γεγονότα της ζωής μας. Θα πρέπει πάντα να προχωράμε μπροστά και να το επιδιώκουμε σε όλους τους τομείς της ζωής μας, ακόμα και στο ντύσιμο. Στις μέρες μας μπορούμε να βρίσκουμε φτηνά ρούχα σε μεγάλη ποικιλία. Ας δώσουμε στο ντύσιμο μεγαλύτερη σημασία και ας το δούμε ως μέσο για να μας ανεβάσει τη διάθεση. Το σίγουρο είναι ότι θα δούμε εύκολα και γρήγορα αποτελέσματα.

- ΗΛΙΚΙΑ

Επιπρόσθετα καθοριστικό ρόλο στον τρόπο ενδυμασίας ενός ατόμου διαδραματίζει η ηλικία του. Για να γίνουμε σαφέστεροι μία νεαρή κοπέλα επιλέγει να φορέσει κάτι πιο θηλυκό και μοντέρνο που φυσικά θα αναδεικνύει την ηλικία της και το σώμα της, δηλαδή μία κοντή φούστα ένα στενό φόρεμα ή κολάν ένα ξεφτισμένο τζιν είναι από τα κυριότερα ρούχα που οι έφηβες επιλέγουν σε μία έξοδό τους. Αντίθετα μία ώριμη γυναίκα ντύνεται πιο συντηρητικά και κλασικά όπως για παράδειγμα πιο φαρδιά παντελόνια, πουκάμισα, μακριά αέρινα φορέματα και φούστες καθώς και ταγέρ. Επιπλέον οι μεγαλύτερες γυναίκες συνηθίζουν να συνοδεύουν την εμφάνισή τους με καλά αξεσουάρ κυρίως από χρυσό και ασήμι ενώ οι έφηβες έχουν μια προτίμηση στα γνωστά σε όλους faux bijoux.

- ΜΟΥΣΙΚΗ

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε και την τεράστια επίδραση που έχουν στις στιλιστικές μας αποφάσεις από τις μουσικές μας προτιμήσεις. Για παράδειγμα αλλιώς εκφράζεται μέσα από την ενδυμασία του κάποιος που ακούει κλασική μουσική από εκείνον που ακούει μέταλ ή λαϊκή. Ειδικότερα συχνά συναντούμε ανθρώπους να είναι σε τέτοιο βαθμό επηρεασμένοι από τη μουσική που ακούν ώστε να δημιουργούν διάφορα ενδυματολογικά «κινήματα». Θα ήταν αξιόλογο να αναφέρουμε κάποια παραδείγματα για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι.

1) ΠανκΤο πανκ είναι μουσικό είδος που ξεκίνησε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής τη δεκαετία του '60, αρχικά από τη Νέα Υόρκη, και έγινε γνωστό στα μέσα της δεκαετίας του '70. Οι ρίζες του βρίσκονται στο garage rock Το πανκ στυλ από όταν ξεκίνησε (δεκαετία του 70) στόχο είχε να προκαλεί την κοινή γνώμη και πραγματικά υπήρξε ίωση της νεολαίας εκείνης της εποχής, όλοι μαζί την ίδια στιγμή απαρνήθηκαν τις αρχές και τους κανόνες και φώναζαν το σύνθημα no future (δεν υπάρχει μέλλον).Ένας γνήσιος πανκ λένε οι πιστοί αυτού του κινήματος δεν μπορεί να ζήσει χωρίς ένα αληθινό δερμάτινο μπουφάν. Οι πανκς τροποποιούν τα μπουφάν τους αλλά το τέλειο θεωρείται εκείνο χωρίς περίσσια τρουκς, μόνο με λίγες κονκάρδες. Οι πανκς λατρεύουν να φορούν παλιά ξεθωριασμένα , ξεχειλωμένα και σκισμένα μπλουζάκια. Πολύ συχνά μπορείς να δεις μία βρετανική σημαία ή κρανίο να στολίζουν την εικόνα τους. Επιπλέον συνήθως φορούν μπλε

τζιν με αλυσίδα και γυρισμένα μπατζάκια. Ακόμα και το κόκκινο καρό στενό παντελόνι θεωρείται ατού τους! Τα υποδήματά τους ποικίλουν από τις βαριές αρβύλες μέχρι τα πάνινα. Ιδιαίτερη αδυναμία έχουν στη μάρκα Converse All star.

Τα μαλλιά είναι φτιαγμένα για να φαίνονται ατημέλητα, σε αντίθεση με τις προηγούμενες εποχές όπου ήταν κυρίως μακριά. Είναι βαμμένα σε αφύσικα χρώματα (πράσινο, έντονο κόκκινο, μωβ). Επίσης, αρκετά γνωστά ήταν τα δικτυωτά καλσόν (πολλές φορές σχισμένα) και τα περικάρπια με καρφιά και άλλα αντικείμενα με καρφιά, οι παραμάνες (πάνω στα ρούχα ή σαν σκουλαρίκια). Στα πρώτα χρόνια του πανκ, οι άντρες και οι γυναίκες φορούσαν βαρύ και πολύ eyeliner.

2) Gothic

Σημαντική στη διαμόρφωση των στυλιστικών επιλογών είναι και η gothic Μουσική. Η μουσική είναι απόδραση, εκτόνωση, καταφύγιο... είναι ταξίδι. Όπως το heavymetal έτσι το gothicmetal/rock είναι από τα είδη με τις πιο « αποδραστικές τάσεις ». Το gothic είναι ένα μουσικό ιδίωμα που έχει γίνει έντονο αντικείμενο συζήτησης και κριτικής. Γεννήθηκε για να εκφράσει την ατομικότητα, το συναίσθημα, την ψυχή, είναι η εσωτερική παλίρροια, σιωπηλή και επικίνδυνη. Η πολιτισμική τάση goth είναι μια σύγχρονη υποκουλτούρα διαδεδομένη σε πολλές χώρες. Άρχισε στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '80 στη σκηνή του gothic rock, παρακλαδιού

του μεταπάνκ και απέκτησε αρκετά μεγάλο ρεύμα μετά το ουσιαστικό τέλος του πανκ και την άνοδο του New Wave. Το Goth έγινε κίνημα από τις στάχτες του punk, τίποτα όμως δεν θα γινόταν έτσι όπως έγινε αν δεν υπήρχαν οι πρώτοι γότθοι, οι γότθοι πριν το Goth. Το επίκεντρο της κοσμοθεωρίας τους είναι η λατρεία του «σκοτεινού» ρομαντισμού, η αίσθηση του θανάτου και της μεταθανάτιας ζωής. Οι περισσότεροι φορούν μαύρα ρούχα, έχουν μαύρα μαλλιά, βάζουν τα νύχια τους μαύρα όπως και το περίγραμμα των ματιών τους. Στην γκαρνταρόμπα ενός gothic υπάρχουν πολλά «αρχαϊκά» κομμάτια κορσέδες, κάπες, σμόκιν και «ιστορικά» φορέματα.

Τα «ιστορικά» παντελόνια είναι φτιαγμένα από μπαρόκ, βελούδο ή μετάξι ενώ τα πιο μοντέρνα από latex , δέρμα, βινύλιο με διακοσμητικά στοιχεία όπως κορδόνια δεμένα χιαστί, τρύπες, κρίκους, τρουκς. Τα καλσόν και οι κάλτσες μπορούν να φορεθούν και από τα δύο φύλα. Συνήθως είναι με τρύπες, με σχέδια ή χρωματιστά.

3) Emotional hardcore

Από την άλλη πλευρά σημαντικό σταθμό στη μόδα αποτέλεσε το κίνημα των emo. Πρόκειται για ένα κίνημα που προέρχεται από ένα μουσικό ρεύμα ονομαζόμενο emotional hardcore. Οι emo ακούν μουσική punk-rock με στοιχεία hardcore. Η κλασική ενδυμασία ενός emo βασίζεται στο μαύρο και το έντονο ροζ χρώμα. Τα τζιν είναι στενά, μαύρης απόχρωσης ή σκούρο μπλε πιθανώς με τρύπες ή μπαλώματα. Φορούν

δύο ζώνες μία χρωματιστή και κατά προτίμηση με αγκράφα και τρουκς ενώ χρησιμοποιούν και το vintage.

Φορούν τζιν denim σε μαύρο χρώμα. Τα μπλουζάκια των emo-kids φορούν στο λαιμό πολύχρωμα κασκόλ, καρό ασπρόμαυρα τσεμπέρια κολιέδες και μεγάλες χάντρες. Βραχιόλια, περικάρπια με νεκροκεφαλές φοριούνται για να καλύπτουν τις πληγές (υποτιθέμενες ή αληθινές) στα χέρια των emo. Τέλος τα παπούτσια τους συνήθως μοιάζουν με αυτά των skaters ή και απλά all star.

4)Rap

Μία εντελώς διαφορετική αίσθηση της μόδας έφεραν στην επιφάνεια οι rappers αυτοί δηλαδή που ακούν rap μουσική. Το ραπ (*rap*) είναι κυρίως αφροαμερικανικό μουσικό είδος που ξεκίνησε να γνωρίζει άνθιση στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Έχει τις ρίζες της στην αφρικανική μουσική την οποίαν έφεραν με τη βίαιη εκδούλευση και μετέπειτα μετακίνηση τους οι μαύροι στην Αμερική. Το ραπ κίνημα γεννήθηκε στις φτωχογειτονιές της Αμερικής όπου τα μικρότερα αδέρφια φορούσαν τα ρούχα των μεγαλύτερων αδερφών τους εξ' ου και το στιλ με φαρδιά παντελόνια σήμα κατατεθέν. Συνήθιζαν να φοράνε φαρδιά παντελόνια με πολλές τσέπες έτσι ώστε να κουβαλάνε τα spray εκείνοι που έκαναν graffiti ενώ οι mc's μικρόφωνα. Τα ρούχα τους δεν ήταν μάρκες ούτε ακριβά, για το λόγο ότι πολλοί δεν είχαν την οικονομική άνεση αλλά και γιατί εάν φορούσαν μάρκες δεν θα εκπροσωπούσαν τον δρόμο ούτε την φτώχεια που βίωναν σε αυτόν. Επίσης φορούσαν χοντρές αλυσίδες στο λαιμό για να συμβολίζουν τη

σκλαβιά και καπέλο ή κουκούλα προκειμένου να δείξουν τον θρόνο του βασιλιά.

Σήμερα τα παντελόνια φοριούνται πολύ κάτω από τη μέση και πολύ συχνά απορείς αν τα συγκρατεί κάτι στη θέση τους. Ιδού και το μποξεράκι που ξεπροβάλει. Τα μπουφάν που φορούν οι rappers επίσης ξεχωρίζουν λόγω του μεγάλου μεγέθους. Οι λάτρεις του κινήματος προτιμούν φουσκωτά μεγάλα μπουφάν στιλ «Alaska» ή και δερμάτινα. Τα μπλουζάκια είναι επίσης κατά 2-3 νούμερα μεγαλύτερα τα περισσότερα με μεγάλες κουκούλες. Τα παπούτσια τους: είναι λευκά αθλητικά. Στα κρύα φορούν άγριες μπεζ μπότες τα λεγόμενα «timberland».

5)Pop

Τέλος, τεράστια επίδραση έχει δεχτεί η μόδα από την ρορ ενδυμασία. Αναλυτικότερα ποπ ονομάζεται ένα είδος μουσικής. Με αυτό τον όρο χαρακτηρίζονται ελαφριές μορφές ξένης μουσικής, ή αντίστοιχες ελληνικές δημιουργίες πάνω στα ίδια πρότυπα ρυθμού και μελωδίας. Η μόδα της ρορ περιλαμβάνει στοιχεία της καθημερινής νεανικής ενδυμασίας τα οποία συνδυάζει με φαντασία, ώστε να προκύπτει ένα εντυπωσιακό αποτέλεσμα. Τα αξεσουάρ, όπως γυαλιά ηλίου, γάντια, επιγονατίδες, δαχτυλίδια, βραχιόλια, μενταγιόν, καπέλα, ρολόγια, κασκόλ, φουλάρια, είναι απαραίτητο συμπλήρωμα της ρορ εικόνας. Η κόμμωση ακολουθεί τις τάσεις της εποχής ή δημιουργεί τάσεις. Πρώτη φορά βλέπουμε το κατσαρό μαλλί με τις μπούκλες από τον βασιλιά της ρορ Michael Jackson. Η βασίλισσα, επίσης, της ρορ, Madonna, εμφανίζεται συχνά με καπέλο, συνήθως άσπρο και μαύρο, και με γούνες.

- ΕΠΟΧΗ

Ακόμα ένας παράγοντας που επηρεάζει την εμφάνισή μας είναι η εποχή. Αναλυτικότερα την άνοιξη και το καλοκαίρι συνηθίζεται να φοράμε πιο δροσερά και αέρινα ρούχα καθώς και τα χρώματά τους να είναι πολύ πιο έντονα από αυτά των χειμερινών ρούχων όπως floral αμάνικα φορέματα ή κοντά σορτσάκια. Από την άλλη πλευρά το χειμώνα φοριούνται ρούχα πιο ζεστά και κυρίως σκουρόχρωμα για να μας θερμαίνουν. Για αυτό το λόγο το χειμώνα συχνά επιλέγουμε παλτό ζιβάγκο σκουρόχρωμες μάλλινες μπλούζες και μπουφάν.

ΒΡΑΔΙΝΟ ΕΝΔΥΜΑ

Αναμφισβήτητα, όλοι έχουμε περάσει ατελείωτες ώρες μπροστά από ένα καθρέφτη για να δούμε τι είναι τελικά αυτό που μας “ταιριάζει”. Άλλωστε η εμφάνισή μας θεωρείται ο καθρέφτης του εαυτού μας. Η ενδυμασία μας αλλάζει ανάλογα με τις περιστάσεις και τις ανάγκες μας περιορίζοντάς μας πολλές φορές λόγω των συνθηκών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η βραδινή εμφάνιση ανδρών και γυναικών. Έχει μεγάλη σημασία για έναν άνθρωπο για αυτό άλλωστε οι παγκόσμιες βιομηχανίες ενδυμάτων εστιάζουν στο κατάλληλο ύφασμα που μπορεί να κάνει μια γυναίκα ελκυστική και έναν άνδρα ξεχωριστό.

Το ενδιαφέρον των ανθρώπων για τη βραδινή τους εμφάνιση παρατηρείται από την αρχαιότητα αν εμβαθύνουμε στην καθημερινή τους ζωή σε περιόδους ειρήνης. Οι γυναίκες ντύνονταν με ακριβιά υφάσματα που φρόντιζαν να καλύπτουν το σώμα τους αλλά να είναι ταυτόχρονα ελκυστικά αναδεικνύοντας τη γοητεία τους. Τις εμφανίσεις αυτές διακοσμούσαν φανταχτερά αξεσουάρ. Αξιοθαύμαστο θεωρείται πως ακόμα και σε δυσμενείς συνθήκες οι γυναίκες ανανέωναν συχνά τις εμφανίσεις τους ως ένδειξη πλούτου και δημιουργικότητας. Οι άνδρες προτιμούσαν πολύτιμα υφάσματα με λεπτομέρειες για να δείξουν τον

πλούτο τους φορώντας συνήθως μονόχρωμα ρούχα ως ένδειξη ηρεμίας και κυριαρχίας.

Παρ' όλα αυτά, αν ρίξουμε μια κλεφτή ματιά στις μέρες μας, θα παρατηρήσουμε πως οι καταστάσεις έχουν αλλάξει. Το νέο πρότυπο διασκέδασης ωθεί τους ανθρώπους σε μια «νόθη ψυχαγωγία» και εκμετάλλευση των αναγκών τους. Η χώροι πνευματικής ψυχαγωγίας έχουν μεταλλαχθεί σε μικρά μπαρ που πολλοί άνθρωποι περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους καταναλώνοντας αλκοόλ. Ασχολούνται ώρες πριν βγουν για να αποφασίσουν τι θεωρείται καταλληλότερο για να ξεχωρίσουν. Τα πιο σημαντικά υφάσματα βραδινής ενδυμασίας είναι το μετάξι το σατέν το βελούδο η μουσελίνα και η δαντέλα. Οι γυναίκες πλέον ντύνονται συχνά προκλητικά με σκουρόχρωμα κυρίως ρούχα για να φαίνονται ελκυστικές προς το αντίθετο φύλο. Την εμφάνιση ολοκληρώνουν τα ψηλοτάκουνα παπούτσια (μια αρχή που γενικά από τον 2^ο αι. και το ανακαλύπτουμε σε μία συνέντευξη της Coco Bonheur Chanel που δήλωσε “keep your heels your head and your standards high”) και το έντονο βάψιμο.

Οι άνδρες έχουν απλουστεύσει αρκετά τον τρόπο που ντύνονται γιατί και οι ίδιοι γνωρίζουν πως μόνο μία γυναίκα μπορεί να ξεχωρίσει ολοκληρωτικά με την εμφάνισή της. Παρ' όλα αυτά, σε σημαντικές εξόδους τους προτιμούν τα blazer και τα πουκάμισα που θεωρούνται τα κυριότερα στοιχεία της πετυχημένης εμφάνισης.

Συνοψίζοντας, η μόδα στα βραδινά ενδύματα, όσο και αν αλλάξει, δεν θα καταφέρει να ξεπεράσει την διαχρονικότητα του κλασσικού ανδρικού επίσημου ντυσίματος και την κυριαρχία της γυναικείας φινέτσας μέσω των βραδινών ενδυμάτων. Άλλωστε οι καταστάσεις αλλάζουν με ραγδαίους ρυθμούς όσο αυτοσκοπός των ανδρών είναι η ένδειξη κυριαρχίας και του αδύναμου φύλου η αναγνώριση της ομορφιάς του.

Επομένως για όλους τους παραπάνω λόγους θα ήταν σωστό να αναφέρουμε στην εργασία μας τα ενδύματα που διαδραματίζουν κατεξοχήν ρόλο στη βραδινή εμφάνιση.

Ανδρικό κοστούμι

Αναμφισβήτητα, αναπόσπαστο στοιχείο μιας βραδινής εμφάνισης κυρίως ενός άντρα αποτελεί εδώ και δεκαετίες το κοστούμι. Ειδικότερα το κοστούμι έκανε την εμφάνιση του γύρω στα μέσα του 1880 ως κοινό, καθημερινό ρούχο και συνεχίστηκε η χρήση του, με μία μικρή αλλαγή, στις αρχές του εικοστού αιώνα. Χρησιμοποιήθηκε σαν ένδυση για την εργασία και για τις κοινωνικές εκδηλώσεις, και εισέρχεται στο κόσμο της μόδας, καταλαμβάνοντας τις πρώτες θέσεις μαζί με το φόρεμα και το παλτό.

Το κοστούμι αποτελείτο από το σακάκι, το γιλέκο και το παντελόνι, που ράβονταν συχνά από το ίδιο ύφασμα, αν και πολλές φορές το ύφασμα του γιλέκου δεν ήταν ακριβώς το ίδιο, αλλά συνδυαζόταν με το υπόλοιπο σύνολο. Το σακάκι είχε πολλές παραλλαγές. Ποικίλα σχέδια στις τσέπες, πέτα μικρά ή μεγάλα, με τρία ή τέσσερα κουμπιά ή με σταυρωτό κούμπωμα ή οποιοδήποτε πάντρεμα αυτών. Όμως και τα γιλέκα εμφανίστηκαν σε διάφορα σχέδια και με συνδυασμό υφασμάτων. Το παντελόνι απέκτησε τη κλασική του γραμμή και σχεδιάστηκε με υψηλή μέση. Χρησιμοποιήθηκαν διαφορετικά είδη υφασμάτων, όπως ριγωτά, με κάθετες ή διαγώνιες ρίγες, σε μπλε-μαρέν ή μαύρο.

Υψηλή Ραπτική

Όπως γίνεται φανερό θα ήταν παράλογο να μελετούμε τη βραδινή ένδυση και να μην αναφερθούμε στην υψηλή ραπτική. Για να γίνουμε σαφέστεροι η υψηλή ραπτική αναφέρεται στη δημιουργία αποκλειστικών ενδυμάτων ένδυσης. Έχει δημιουργηθεί για ειδικούς πελάτες και είναι κατασκευασμένο από υψηλής ποιότητας, ακριβά υφάσματα και ραμμένα με εξαιρετική προσοχή στη λεπτομέρεια. Η ραπτική χρησιμοποιείται ως μια κοινή σύντμηση της υψηλής ραπτικής και αναφέρεται στο ίδιο το πνεύμα. Στην σύγχρονη Γαλλία υψηλή ραπτική είναι μια προστατευόμενη ονομασία δηλαδή ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί μονό από επιχειρήσεις που πληρούν ορισμένες προδιαγραφές. Ωστόσο, ο όρος αναφέρεται για να περιγράψει όλα τα είδη ένδυσης υψηλής ραπτικής και επίσης παράγεται στο Παρίσι ή σε άλλες πρωτεύουσες της μόδας όπως το Μιλάνο, Νέα Υόρκη και το Τόκιο.

Η ιστορία της υψηλής ραπτικής

Η γαλλική μόδα είναι σημαντική διότι η τέχνη, η αρχιτεκτονική, η μουσική είχαν μιμηθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι επισκέπτες στο Παρίσι έφερναν πίσω τα ρούχα, τα οποία ήταν αντιγραφή από τις τοπικές μοδίστρες. Καθώς οι σιδηρόδρομοι και τα ατμόπλοια, έκαναν το ευρωπαϊκό ταξίδι ευκολότερο, οι πλούσιες γυναίκες μπορούσαν να ταξιδέψουν στο Παρίσι για να ψωνίσουν τα είδη ένδυσης. Οι μοδίστρες της Γαλλίας θεωρούνταν οι καλύτερες στην Ευρώπη και τα παριζιάνικα ενδύματα κρίθηκαν καλύτερα από τις τοπικές απομιμήσεις. Ο Charles Federic Worth θεωρείται ως ο πατέρας της υψηλής ραπτικής. Αν και γεννήθηκε στην Αγγλία αφήνει στο στίγμα του στη γαλλική βιομηχανία της μόδας. Ακολούθησαν τα βήματα του Worth οι Poiret, Dior, Chanel, Balenciaga, Vionnet, Soeurs Callot, Mainbocher και Schiaparelli. Μερικοί από αυτούς τους οίκους μόδας εξακολουθούν να υπάρχουν μέχρι σήμερα υπό την ηγεσία των σύγχρονων σχεδιαστών. Στη δεκαετία του 1960, μια ομάδα από νέους σχεδιαστές όπως Dior, Balenciaga άφησαν τους οίκους μόδας τους και άνοιξαν δικές τους εγκαταστάσεις. Η πιο επιτυχημένη από αυτούς ήταν της Yves Saint Laurent, Pierre Cardin, André Courrèges, Ted Lapidus, και Emanuel Ungaro. Ο Lacroix είναι ένας από τους οίκους μόδας που ξεκίνησε στα τέλη του 20ου αιώνα. Άλλοι οίκοι μόδας ήταν Jean-Paul Gaultier και Thierry Mugler. Λόγω των υψηλών δαπανών για την παραγωγή υψηλής ραπτικής έπαυσαν τις δραστηριότητές τους. Το 1960 χαρακτηρίστηκε ως μια εξέγερση στα καθιερωμένα πρότυπα της μόδας, καθώς και μια αυξανόμενη διεθνοποίηση της σκηνής της μόδας. Πλέον οι πλούσιες γυναίκες δεν

προτιμούσαν αποκλειστικά το Παρίσι για την ενδυμασία τους. Ενώ το Παρίσι εξακολουθεί να είναι το επίκεντρο στον κόσμο της μόδας, δεν είναι πλέον ο μόνος κριτής της μόδας.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ

ρούχα: ανσάμπλ, αζούρ, ασορτί, σάρπα, καλσόν, καμπαρντίνα, κομπινεζόν, καλτσόν, κασκόλ, κολάν, μαγιό, ριγέ ζαρτιέρα, νεγκλιζέ, ντεκολτέ, παρεό, παλτό, μερσεριζέ μπουφάν, ντε πιές, παπιγιόν, σαμπό, σινιέ, σουέτ, ταγιέρ, φουλάρι, φουρό, γούνες: βιζόν, ετόλ, λουτρ, ρενάρ, 'υφάσματα: βισκόζ, βουάλ, εμπριμέ, αλπακάς, καμηλό, καρό, κοτλέ, λαμέ, μπροκάρ, ντουμπλεφάς, πικέ, πλατινέ, ρελιέφ, σατέν, σατινέ, ταφτάς, τούλι, ραπτική: αμπιγιέ, κρουαζέ, μανεκέν, μπουτίκ, ντεμοντέ, πασαρέλα, ρεβέρ, τρουακάρ, φερμουάρ, φροτέ, πρετ-α-πορτέ, κοσμήματα: κολιέ, μενταγιόν, φο μπιζού κ.α.

ΓΡΑΒΑΤΑ

Μα πως γίνεται να μιλάμε για αντρικό κοστούμι και να μην αναφερθούμε ειδικότερα στη γραβάτα ; Συνώνυμο της προσωπικότητας και του εκλεπτυσμένου γούστου ενός άνδρα. Απαραίτητο αξεσουάρ για μια επίσημη εμφάνιση, αλλά και "πόλος έλξης" των γυναικών. "Φετίχ" για πολλούς και "θηλιά στο λαιμό" για ακόμα περισσότερους. Ο Oscar

Wilde πάντως, έλεγε ότι "μια καλοδεμένη γραβάτα είναι το πρώτο σοβαρό βήμα στη ζωή". Αυτά τα μαντήλια, που θύμιζαν την ρωμαϊκή *fascalia* που φορούσαν οι ρήτορες για να προστατεύουν τις φωνητικές τους χορδές, πράγματι εντυπωσίασαν τον Λουδοβίκο, ο οποίος δεν άργησε να ιδρύσει το σύνταγμα των Royal Cravattes, των "βασιλικών γραβατών". Φαίνεται λοιπόν πως η ονομασία "cravat" προήλθε από την παράφραση της λέξης "Croat". Η γραβάτα έγινε σήμα κατατεθέν του βασιλιά και η νέα μόδα δεν άργησε να περάσει διαμέσου της Μάγνης από την Γαλλία στην Αγγλία, όπου το νέο αξεσουάρ γνώρισε τις πιο μεγάλες του δόξες. Σύντομα δεν νοείτο καλοντυμένος γνήσιος gentleman να μην φοράει γραβάτα: γραβάτες κροσσάτες (τύπου κορδονιών κουρτίνας), σκοτσέζικες (σε στυλ εσάρπας), φούντες, φιόγκοι, δαντέλες, φρου-φρου, γραβάτες κεντημένες, λινές, μεταξωτές και πάνω από 100 διαφορετικοί τρόποι για να δέσει κανείς μια γραβάτα. Το σίγουρο ήταν ότι ο κόμπος έπρεπε να είναι άψογος, γιατί η προσβολή προς έναν καθώς πρέπει κύριο, ότι η γραβάτα του είναι λάθος δεμένη, ξεπλενόταν μόνο με αίμα. Πολλοί μάλιστα έδεναν τη γραβάτα τους τόσο σφιχτά και τόσο ψηλά στο λαιμό τους, που μόλις και μετά βίας ανάσαιναν, ενώ όσο πιο εκκεντρική ήταν η γραβάτα τόσο πιο μοντέρνος θεωρούνταν ο κύριος που τη φορούσε. Η γραβάτα συνεχίζει την πορεία της ως απαραίτητο αξεσουάρ ενός καλοντυμένου κυρίου και η μεγάλη ανατροπή έρχεται στα μέσα της δεκαετίας του '60, τότε που οι νεαροί επαναστάτες αρνούνται να φορέσουν τη γραβάτα -"σύμβολο του κατεστημένου"- σε ένδειξη κοινωνικής διαμαρτυρίας. Μια δεκαετία περίπου μετά, οι αντιδράσεις εξασθενούν και οι γραβάτες επανέρχονται στο προσκήνιο, με αποκορύφωμα πια τη δεκαετία του '90. Την ίδια περίπου περίοδο, η μόδα στερεί από τους άντρες την αποκλειστικότητα της γραβάτας, αφού εμφανίζονται γυναικεία κοστούμια και σύνολα, που κοσμούνται από το συγκεκριμένο αξεσουάρ.

Η γραβάτα σήμερα

Γραβάτες για όλα, μα όλα τα γούστα! Τα τελευταία χρόνια η ιστορία της γραβάτας περνάει σε μια νέα φάση, καθώς οι εμπνεύσεις των σχεδιαστών και οι επιταγές της μόδας, δίνουν στη γραβάτα τη

δυνατότητα να είναι, όχι μόνο "σοβαρή", "συντηρητική" και "επίσημη", αλλά και μοντέρνα, νεανική και -γιατί όχι- "επαναστατική". Για όσους επιθυμούν η γραβάτα τους να προσελκύει βλέμματα, θαυμασμού (ή και απορίας), προσφέρεται στην αγορά μια τεράστια ποικιλία από χρώματα, σχέδια και εικόνες. Γραβάτες πρωτότυπες, αστείες, εκκεντρικές. Γραβάτες με cartoons, με κινηματογραφικούς ήρωες, με μουσικά συγκροτήματα, με εμβλήματα ομάδων ή με ό,τι είδους σχέδιο και εικόνα μπορείτε να φανταστείτε -αρκεί να ψάξετε και να διαθέσετε το ανάλογο βαλάντιο. Κανονικά μια γραβάτα αποτελείται από ένα φαρδύ τετράγωνο κομμάτι μεταξωτού υφάσματος, το οποίο διπλώνεται επτά φορές για να δώσει πλούσια αίσθηση στην αφή. Σήμερα όμως η υψηλή τιμή του μεταξιού κάνει αυτές τις γραβάτες σπάνιες και ακριβές. Οι περισσότερες γραβάτες πλέον είναι επενδυμένες με μάλλινο ύφασμα. Όσο πιο αμιγές είναι το ύφασμα αυτό, τόσο το καλύτερο. Οι τιμές ποικίλουν και εξαρτώνται από την ποιότητα. Αν πάντως ψάχνετε για την καλύτερη, χειροποίητη και από ιταλικό μετάξι γραβάτα, επισκεφτείτε την πρωτεύουσα της Κροατίας, το Ζάγκρεμπ, όπου μπορείτε να βρείτε χειροποίητες γραβάτες που ακολουθούν πιστά τη συνταγή της εποχής εκείνης.

ΒΕΛΟΥΔΟ

Το βελούδο είναι χνουδωτό ύφασμα με υφάδι από βαμβακερό, μάλλινο, μεταξωτό ή συνθετικό νήμα. Η εμπρόσθια πλευρά του χαρακτηρίζεται από απαλή και χνουδάτη επιφάνεια που σχηματίζεται από το μαλακό ψαλιδισμένο νήμα. Η ανάποδη πλευρά είναι ομαλή και δείχνει τον τρόπο ύφανσης που χρησιμοποιήθηκε.

Η τεχνική της ύφανσης του βελούδου είναι γνωστή από την αρχαιότητα. Οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν βελούδινα υφάσματα, την εφεύρεση των οποίων ο Πλίνιος αποδίδει στους λαούς της Ασίας και της Αφρικής. Στις αρχές του μεσαίωνα τα βελούδινα εξακολουθούσαν να κατασκευάζονται στην Ανατολή, από όπου γινόταν η εξαγωγή τους για να χρησιμοποιηθούν στα ενδύματα και στις επιπλώσεις. Από το 12^ο αιώνα, τόσο η Βενετία όσο και η Γένοβα παρήγαγαν επίσης υφάσματα από βελούδο διακοσμημένα με χρυσά και αργυρά κεντητά. Τα βαμβακερά βελούδα κατασκευάστηκαν για πρώτη φορά στην Αγγλία.

ΣΑΤΕΝ

Σατέν είναι η ονομασία βασικής μεθόδου ύφανσης, αλλά και του υφάσματος που παράγεται με την μέθοδο αυτή. Το ύφασμα χαρακτηρίζεται από λεία επιφάνεια που είναι συνήθως γυαλιστερή από τη μία όψη και θαμπή από την άλλη. Το σατέν παράγεται σε μεγάλη

ποικιλία βάρους για διάφορες χρήσεις, μεταξύ των οποίων είναι η ραφή φορεμάτων –ιδιαίτερα βραδινών-, το φοδράρισμα, τα καλύμματα κρεβατιών και οι ταπετσαρίες. Το αρχικό σατέν ήταν μεταξωτό, αλλά τώρα παράγεται και από άλλες ίνες. Ύφασμα που παράγεται με βαμβάκι 100%, κατά τη μέθοδο του σατέν είναι γνωστό ως σατινέτα.

ΜΕΤΑΞΙ

Το μετάξι είναι μία από τις πολυτιμότερες υφαντικές ίνες, που βγαίνει από την κάμπια του μεταξοσκώληκα, όταν φτιάχνει το κουκούλι για να περάσει μία ορισμένη φάση στην μεταμόρφωσή της. Ο μεταξοσκώληκας κατασκευάζει την ίνα αυτή απ' το έκκριμα των αδένων του, που όταν έρχεται σε επαφή με τον αέρα στερεοποιείται και παίρνει τη μορφή συνεχώς της πολύ λεπτής ίνας, που μόνο κάτω από την επίδραση κάποιες εξωτερικής αιτίας μπορεί να κοπεί.

Στην επεξεργασία των κουκουλιών για να βγει το μετάξι, ακολουθείται μία δύσκολη και σύνθετη διαδικασία. Η κλωστή πρέπει να είναι συνεχής και ομοιόμορφη.

Το ακατέργαστο μετάξι αρκετά υγροσκοπικό, αποτελείται από φιδρίνη, κατά 60-70% και κατά 20-22% από σερίκίνη. Το υπόλοιπο αποτελείται από διάφορες άλλες ύλες. Η παγκόσμια παραγωγή του ακατέργαστου φτάνει στις 30.000 περίπου τόνους το χρόνο. Η μεγαλύτερη παραγωγός χώρα στον κόσμο είναι η Ιαπωνία με 11.000 τόνους και ακολουθεί η Κίνα με 7.000. Τα τελευταία χρόνια η παραγωγή είχε σημαντικά μειωθεί εξαιτίας του τεχνητού μεταξιού και των συνθετικών υλών. Στην Ελλάδα, η παραγωγή από 3.000 τόνους το χρόνο κουκούλια, έφτασε τους 630 τόνους, με τάση να μειωθεί ακόμη περισσότερο. Εκτός όμως από το ζωικό μετάξι υπάρχει και το φυσικό που παράγεται από τις ίνες μερικών φυτών που ανήκουν στην οικογένεια ασκληπιαδιδών ή και των αποκονιδών. Η μεταξουργία ήταν γνωστή πριν από 4.500 χρόνια στην Κίνα, όπως αναφέρουν τα αρχαία κείμενα. Λέγεται ότι η αυτοκράτειρα Σι-Λιγκ-Σι το 2.650 π.Χ. ανακάλυψε την ιδιότητα και την αξία των κουκουλιών του μεταξοσκώληκα και κατασκεύασε μέσα στα ανάκτορα σηροτροφείο, μεταξουργείο και υφαντουργείο με εργάτες τις ευγενείς κυρίες της αυλής. Από τότε η αυτοκράτειρα αυτή λατρεύτηκε ως θεά του μεταξοσκώληκα και οι κινέζοι κράτησαν μυστικό τον τρόπο κατασκευής του μεταξιού, διατηρώντας το μονοπώλιο μέχρι τον 5^ο αι.μ.Χ. που μεταδόθηκε στην Περσία και τον 6^ο αι. στο Βυζάντιο.

ΜΟΥΣΕΛΙΝΑ

Η μουσελίνα αρχικά υφάνθηκε στη Μοσούλη του Ιράκ. Ήταν το όνομα που δόθηκε σε μια κατηγορία υφαντών βαμβακερών υφασμάτων με απλή ύφανση. Είναι όμως ο όρος που πάνω από 300 χρόνια χρησιμοποιείται στην Ινδία για να περιγράψει λεπτά, μαλακά και καλής ποιότητας βαμβακερά υφάσματα. Άλλοι τύποι μουσελίνας:

- Ακατέργαστη μουσελίνα όρος που χρησιμοποιείται για την αλεύκαντη και άβαφη μουσελίνα
- Mule: ανήκει στην οικογένεια της μουσελίνας και πήρε το όνομά της από την Ινδική λέξη mulmull που σημαίνει μουσελίνα.

Πρόκειται για μαλακό και αέρινο ύφασμα, φτιαγμένο με απλή ύφανση από εξαιρετικής ποιότητας βαμβακερά νήματα. Ο αρχικός τόπος ύφανσής της ήταν η Βεγγάλη στην Ινδία. Κατά τον 17ο αιώνα γίνονταν εξαγωγές στη Μεγάλη Βρετανία για την παρασκευή εξαιρετικής ποιότητας πανωφοριών. Πολλές φορές διακοσμείται με υφασμένα σχέδια από χρυσοκλωστή και ασημοκλωστή.

- Μεταξωτή μουσελίνα ύφασμα κρουστό, ελαφρύ που μοιάζει με το σιφόν αλλά είναι πιο πυκνούφασμένο, με απλή ύφανση από καλής ποιότητας μεταξωτά νήματα.

38)

Βελούδο
Σατέν
Μετάξι
Άλλο

Coco Chanel

Η Κοκό Σανέλ (Coco Chanel, ψευδώνυμο της Γαλλίδας Gabrielle Bonheur Chanel) ήταν μια από τις διασημότερες σχεδιάστριες μόδας του 20ού αιώνα (19 Αυγούστου 1893 – 10 Ιανουαρίου 1971). Το 1909 άνοιξε το πρώτο της κατάστημα στο Παρίσι, με γυναικεία καπέλα. Ίδρυσε ομώνυμο οίκο μόδας που παραμένει στην επικαιρότητα μέχρι σήμερα. Το 1923 δημιούργησε το άρωμα "Σανέλ Νο 5" και εφηύρε το μικρό μαύρο φόρεμα.

Μόνο το όνομά της είναι αρκετό για να οριστεί ένα ζευγάρι παπούτσια, ένα ταγέρ, μία ατζέντα, ένα άρωμα, ένα κόσμημα, μία ολόκληρη εμφάνιση. Προσδίδει *prestige*, ποιότητα, άμεμπτο γούστο και αλάνθαστο στυλ. Είναι μια υπογραφή αρτιότητας. Η Coco Chanel είχε ελάχιστη υπομονή και πολύ ταλέντο. Δε θα μπορούσε να καταφέρει τίποτα λιγότερο. Η Gabrielle Bonheur "Coco" Chanel ήταν πρωτοποριακή γαλλίδα σχεδιάστρια μόδας, της οποίας η μοντέρνα και νεωτεριστική φιλοσοφία, οι εμπνευσμένες γυναικείες μόδες - από τις αντρικές - και η αναζήτηση της πολυτελούς απλότητας, την έκαναν αναμφισβήτητα τη σημαντικότερη φιγούρα στην ιστορία της μόδας του 20ου αιώνα. Η επιρροή της στην υψηλή ραπτική ήταν τόση, (μέχρι το θάνατό της, στα 87 της, η γαλλίδα σχεδιάστρια κατόρθωσε να εγκαθιδρύσει τον εαυτό της ως το σημαντικότερο και ίσως το μοναδικό ρυθμιστή της μόδας του 20ου αιώνα), που ήταν το μόνο πρόσωπο στον τομέα της που αναφερόταν στο περιοδικό TIME, ανάμεσα στους 100 ανθρώπους με τη μεγαλύτερη επιρροή στον 20ο αιώνα.

Μια γυναίκα μπροστά από την εποχή της, στην πραγματικότητα, ίσως η πρώτη γυναίκα στο κίνημα απελευθέρωσης των γυναικών. Η φήμη της Chanel και το ύφος της, παρέμειναν περισσότερο από τη ζωή της. Η Chanel, βέβαια, δεν θα προσδιόριζε ποτέ τον εαυτό της ως φεμινίστρια, στην πραγματικότητα περισσότερομίλαγε για θηλυκότητα παρά για φεμινισμό, παρόλα αυτά η δουλειά της είναι αδιαμφισβήτητα μέρος της απελευθέρωσης των γυναικών. Στάθηκε σωσίβια λέμβος για τις γυναίκες, όχι μία, αλλά δύο φορές, κατά τη διάρκεια δυο ξεκάθαρα διαφορετικών περιόδων, που χώριζαν πολλές δεκαετίες: τη δεκαετία του 1920 και τη δεκαετία του 1950. Όχι μόνο έκανε αποδεκτά νέα στυλ και υφάσματα, αλλά έκανε μόδα την ανάγκη και την απροκάλυπτη ανυπακοή. Επειδή δεν άντεχε οικονομικά τα μοδάτα ρούχα της περιόδου, τα απέρριψε και έφτιαξε δικά της, χρησιμοποιώντας σπορ *jackets* και γραβάτες, που μόνο οι άντρες φορούσαν στην καθημερινότητά τους.

Οι καινοτομίες της είναι βασικά κομμάτια της γκαρνταρόμπας πολλών γενεών γυναικών: τα *jersey* ταγέρ και φορέματα, τα ντραπέ τουρμπάνια, τα πουκάμισα, οι πλισέ φούστες, τα γυναικεία πουλόβερ, οι μπλούζες χωρίς γιακά, τα τουιντ (πλεχτά) ταγέρ, τα *blazer*, οι δίχρωμες (μπεζ με μαύρη μύτη) γόβες χωρίς φτέρνα, τα *strapless* φορέματα, οι καμπαρντίνες... Δημιούργησε, επίσης, το «μικρό μαύρο φόρεμα», “*la petite robe noire*”, τη ζώνη-αλυσίδα, το άρωμα № 5, το *total look*, τα κοσμήματα στα ρούχα, το κασμιρένιο κάρντιγκαν, την

καπιτονέ τσάντα με την αλυσίδα, τις γυναικείες πυτζάμες (τις οποίες κατόρθωσε να κάνει και κοινωνικά αποδεκτές), το *unisex* στυλ, το *gypsy look* και τα γυναικεία παντελόνια, ενώ, επίσης, αυτή ήταν που καθιέρωσε το μαύρισμα και τα κοντά μαλλιά στις γυναίκες.

Τα γεγονότα της ζωής της Coco Chanel δείχνουν ότι αναγνώρισε από νωρίς, κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας της, ότι η κοινωνία και η μόδα συνδέονται άμεσα και περίπλοκα μεταξύ τους. Τα παθιασμένα ενδιαφέροντα της σχεδιάστριας ενέπνευσαν τις μόδες της. Το διαμέρισμά της και ο ιματισμός της ακολουθούσαν την αγαπημένη της χρωματική παλέτα, σκιές του μπεζ, του μαύρου και του λευκού. Αντικείμενα από τη συλλογή τέχνης της και τα θεατρικά ενδιαφέροντά της, της παρείχαν την κατάλληλη έμπνευση για τα θέματα των *collections* της. Όταν η Chanel παρευρέθηκε σ' ένα χορό μεταμφιεσμένων, ντύθηκε σαν μια φιγούρα από πίνακα του Βατώ (Watteau) και αργότερα ξαναδούλεψε αυτό το κοστούμι και το μετέτρεψε σε γυναικείο κοστούμι.

Το κοφτερό μυαλό της φαίνεται σε κάθε δημιουργία της. Από τη χρήση των *logos*, μέχρι τη βαθιά κατανόηση της δύναμης της προσωπικότητας και των πακέτων συσκευασίας. Ακόμα, για τη Chanel ήταν πολύ σημαντικό το να αντιγράφεται. Η Coco Chanel δεν ήταν απλά μπροστά από την εποχή της. Ήταν μπροστά από τον ίδιο της τον εαυτό. Εάν κάποιος κοιτάξει τις δουλειές των σύγχρονων σχεδιαστών μόδας, τόσο διαφορετικών μεταξύ τους, όπως οι Tom Ford, Helmut Lang, Miuccia Prada, Jil Sander και Donatella Versace, βλέπει ότι πολλές δημιουργίες τους αντανακλούν τις δικές της δημιουργίες. Αποδεικνύεται, δηλαδή, πως το γούστο της και η αίσθηση του στυλ που διέθετε, υπερπηδούν τη μόδα του σήμερα.

Σχεδιαστικές καινοτομίες

- Ανατροπή του *New Look* του Ντιόρ

Η υψηλή κοινωνία ήταν αφοσιωμένη στη μόδα το 1900-1910. Μόνο οι πολύ πλούσιοι άνθρωποι εκείνης της εποχής μπορούσαν να έχουν κομμάτια υψηλής ραπτικής, διότι τα ρούχα αυτά ήταν χειροποίητα και η διαδικασία παραγωγής ήταν αργή, λεπτομερής και

ακριβή. Γι' αυτό οι περισσότεροι δεν είχαν τα λεφτά για να πληρώσουν αυτά τα ρούχα. Οι πλούσιοι ήλεγχαν την μόδα, γιατί η μόδα ήταν ένα σύμβολο του κοινωνικού status. Το συνηθισμένο στυλ ήταν εξωπραγματικό, οι γυναίκες φορούσαν πολλά ρούχα το ένα πάνω από το άλλο, για παράδειγμα σεμιζιέ, κορσέ, επικάλυμμα του κορσέ, μεγάλα εσώρουχα, φανελένια μεσοφόρια (τα οποία συνήθως ήταν και περισσότερα του ενός)... Το λεγόμενο *New Look* του Ντιόρ. Γύρω στο 1908, ένα νέο στυλ στη μόδα ξεκίνησε. Η Chanel αντικατέστησε τον κορσέ με την άνεση και την καθημερινή κομψότητα. Τα σχέδιά της περιλάμβαναν τα απλά ταγέρ και φορέματα, τα γυναικεία παντελόνια, τα κοσμήματα κοστουμιών, τα αρώματα και τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Το κόνσεπτ ήταν η γυναικεία φιγούρα να φαίνεται φυσική. Οι γυναίκες ξεκίνησαν να κάνουν καριέρα σε διάφορους τομείς και είχαν ένα νέο τρόπο ζωής. Κατά τη διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, οι γυναίκες ανέλαβαν τις δουλειές των αντρών και τα συνηθισμένα πομπώδη ρούχα εξαφανίστηκαν. Μετά το πέρας του πολέμου, η μόδα της Chanel επηρεάστηκε από την καινούρια συμπεριφορά των γυναικών. Σύντομα, επεκτάθηκε και στην υψηλή ραπτική δουλεύοντας το ζέρσεϋ, η πρώτη στον γαλλικό κόσμο της μόδας. Μέχρι το 1920, ο οίκος της επεκτεινόταν συνεχώς, κάνοντας μόδα το *look* της, του μικρού αγοριού. Τα χαλαρά της σχέδια, οι κοντές φούστες και το *casual* ντύσιμο της, έρχονταν σε πλήρη αντίθεση με την μόδα του κορσέ που επικρατούσε τις προηγούμενες δεκαετίες. Η ίδια η Chanel ντυνόταν με ρούχα που έμοιαζαν με αντρικά, πράγμα που προσάρμοσε και στις υπόλοιπες γυναίκες, οι οποίες το έβρισκαν απελευθερωτικό. Ο ίδιος ο Christian Dior είπε: « με ένα μαύρο πουλόβερ και δέκα σειρές μαργαριτάρια ξεσήκωσε την μόδα».

- Τα μικρά καπέλα

Τα αγορίστικα σχέδιά της, λοιπόν, που ερχόντουσαν σε πλήρη αντίθεση με την *Belle Epoque*, που ήταν στη μόδα εκείνη την περίοδο, δεν περιορίζονταν στα ρούχα και για την ακρίβεια δεν ξεκίνησαν κι απ' αυτά. Την πρώτη της σχεδιαστική απόπειρα την έκανε στα καπέλα, τα οποία και αναδιαμόρφωσε. Ενώ, μέχρι και τότε τα καπέλα ήταν πλατύγυρα και υπερβολικά, φορτωμένα με στολίδια, η Chanel επαναστάτησε σχεδιάζοντας (και φορώντας) καπέλα μικρά, απλής φόρμας και με στενό γείσο. Όταν ρωτήθηκε σχετικά με αυτό, είπε: «πώς μπορεί να λειτουργήσει το μυαλό κάτω από αυτές τις συνθήκες;». Και κάτι για το οποίο δεν μπορεί να κατηγορηθεί η ίδια είναι ότι δεν χρησιμοποιούσε το μυαλό της.

Η Chanel συνέχισε να δημιουργεί επιτυχείς εμφανίσεις και στυλ για τις γυναίκες κατά τη δεκαετία του '20 και του '30. Τη δεκαετία του '20 διέδωσε το μικρό μαύρο φόρεμα, το οποίο έφερε πολλές για την εποχή καινοτομίες. Είχε κοντύνει το μήκος του, η μέση δεν ήταν πλέον ασφυκτικά στενή και η απλή μεταβλητότητά του, τού επέτρεπε να φορεθεί και την ημέρα και το βράδυ, ανάλογα με το είδος των αξεσουάρ που του προσέθετες. Ήταν το πρώτο ρούχο που διέθετε αυτό το προσόν. Αν και τα απλά μαύρα φορέματα προϋπήρχαν της Chanel, αυτά που αυτή σχεδίασε θεωρήθηκαν και θεωρούνται πρότυπα υψηλής ραπτικής. Το 1923, η σχεδιάστρια είπε στο Harper's Bazaar ότι "η απλότητα είναι η κεντρική ιδέα όλης της αληθινής κομψότητας", ενώ το 1926, η αμερικανική Vogue παρομοίασε «το μικρό μαύρο φόρεμα» της Chanel με το Ford, υπαινισσόμενη τη σχεδόν καθολική δημοτικότητά του και την καθιέρωση του στη μόδα ως βασικό στοιχείο της. Στην πραγματικότητα, η έννοια του φορέματος κατάλληλου για την ημέρα και το βράδυ έγινε και μια βάση για την ίδια τη Chanel, καθ' όλη τη διάρκεια των επόμενων εποχών και ένα κλασικό κομμάτι της ένδυσης των γυναικών του εικοστού αιώνα. Για τις βραδινές εμφανίσεις, το φόρεμα συνοδευόταν από μία σειρά κοσμημάτων...

- Τα κοσμήματα

Η μοναδική της αίσθηση περί μόδας αντικατοπτριζόταν και στα σχέδια που έκανε και για τα κοσμήματα. Η καινοτομία της ήταν πως συνδύαζε πραγματικές με ψεύτικες πέτρες. Για άλλη μια φορά, παρασυρόταν στο σχεδιασμό από τα προσωπικά της πάθη και προτιμήσεις. Στα κοσμήματά της επαναλάμβανε, πολλές φορές, τη φόρμα της καμέλιας, που ήταν το αγαπημένο της λουλούδι.

Το άρωμα CHANEL No5

Το διάσημο άρωμά της, το Chanel No5, ήταν το πρώτο που βγήκε στην αγορά από σχεδιαστή ρούχων στην ιστορία της αρωματοποιίας και οι ευθείες γραμμές του μπουκαλιού, το έκαναν να ξεχωρίζει από τα άλλα επιδεικτικά μπουκάλια αρωμάτων της εποχής εκείνης. Το No. 5 λέγεται ότι ήταν ο τυχερός αριθμός της Coco, εντούτοις η ονομασία του αρώματος επιλέχτηκε πραγματικά, επειδή ήταν το πέμπτο δείγμα. «Το Chanel No5 ακόμα ταξινομείται ανάμεσα στα πέντε κορυφαία εμπορικά σήματα οποιουδήποτε σημαντικού καταστήματος», λέει ο Jean Hoehn Zimmerman, ανώτερο εμπορικό στέλεχος της Chanel, «η επιτυχία του οποίου οφείλεται στο άρωμα το ίδιο και την πολύ δημιουργική διαφήμιση πίσω από αυτό." Προς το τέλος της δεκαετίας του '50, η Μέρλιν Μονρό αποκάλυψε ότι το Chanel No.5 ήταν το αγαπημένο της άρωμά. Όταν ρωτήθηκε τι φορούσε στο κρεβάτι, αυτή απάντησε "δύο σταγόνες του Chanel No.5". Ένα μπουκάλι Chanel No. 5 πωλείται κάθε 30 δευτερόλεπτα. Η Chanel το εισήγαγε το 1922. Από τότε έγινε και παρέμεινε δημοφιλές και παραμένει ένα κερδοφόρο προϊόν της επιχείρησης Chanel. Ο Pierre Wertheimer έγινε συνεργάτης της στην επιχείρηση αρώματος το 1924. Ο Wertheimer ήταν κύριος μέτοχος της επιχείρησης κατά 70%. Η Coco Chanel έλαβε το 10% και ο φίλος της Bader το 20%. Ο Wertheimer συνεχίζει να ελέγχει την επιχείρηση αρώματος μέχρι και σήμερα. Με το μείγμα του *ylang-ylang* και γιασεμιού (που καλλιεργούνται σε ειδικά λιβάδια, στη Γαλλία, που είναι στην κατοχή της εταιρείας), το διακριτικό *art deco* μπουκάλι και τη μινιμαλιστική συσκευασία του, το No5 παραμένει ένα ανεξίτηλο

σύμβολο του οίκου Chanel και του δυτικού πολιτισμού αυτού του αιώνα. Η Chanel αγαπούσε να αναφέρει την έκφραση του ποιητή Paul Valery που είπε ότι "μια άσχημα αρωματισμένη γυναίκα δεν έχει κανένα μέλλον." Τρία τέταρτα ενός αιώνα αργότερα, το No5 προφανώς συνεχίζει να είναι μια προστασία ενάντια σ' αυτή τη μοίρα.

- Το ταγέρ Chanel

Οτιδήποτε και αν είναι, είτε ένα ταγέρ του 30, είτε του 60, το κλασικό ταγέρ Chanel έχει τις "boxy" -τετράγωνες- γραμμές. Το χαρακτηριστικό ταγέρ της, επίσης, έχει λεπτή και συγκεκριμένη πλέξη (που είναι μια μοναδική τεχνική αργαλειού), ενώ το σακάκι ευθυγραμμίζεται με τη φούστα και έχει μαύρα τελειώματα. Τα κουμπιά είτε μοιάζουν με νομίσματα, είτε είναι χρυσά με το διπλό λογότυπο των "CC" να επιδεικνύεται πάνω τους και συνδυάζονται με μεγάλα μαργαριταρένια περιδέραια κοστούμιών. Υπάρχει πάντα ένα ζωνάρι που ράβεται στη μέση της φούστας, για να αποτρέπεται η μπλούζα από την ολίσθηση και το φερμουάρ τοποθετείται στην πλευρά της φούστας για να είναι πιο άνετη. Από μία άποψη, το να φοράει κάποιος ένα ταγέρ Chanel, είναι όπως το να φοράει ένα οποιοδήποτε άλλο περίκομψο ταγέρ, το οποίο, όμως, έχει φτιαχτεί ειδικά για να ταιριάζει στις κινήσεις αυτού που το φορά και να διατηρεί την τέλεια χάρη του και την κομψότητά του. Το γνωστό, αυτό, ταγέρ της Chanel, που προωθήθηκε το 1923, περιλάμβανε μια φούστα στο μήκος του γόνατου (για πρώτη φορά στην ιστορία της γυναικείας μόδας, οι γυναίκες έδειχναν τους γυμνούς τους αστραγάλους σε δημόσια θέα - οι άνθρωποι είχαν εκπλαγεί από αυτό το νέο στυλ) ή παντελόνι για γυναίκες, δημιουργώντας το πρωτοποριακό για την εποχή ανδρόγυνο στυλ, το οποίο, επίσης, περιλάμβανε το γυναικείο πουκάμισο και τη γραβάτα, που κανένας άλλος σχεδιαστής δεν είχε τολμήσει να χρησιμοποιήσει. Τα ταγέρ αυτά, εξαφάνιζαν την γυναικεία μέση και διέθεταν απλότητα. Τα ταγέρ της ταίριαζαν στον τρόπο ζωής των ανθρώπων και δεν ήταν απλά μόδα. Η ίδια έλεγε «φτιάχνω ρούχα μέσα στα οποία οι γυναίκες μπορούν να ζουν, να αναπνέουν, να αισθάνονται άνετα και να φαίνονται νεότερες». Το σκεπτικό πίσω από αυτά βρισκόταν σε πλήρη αντίθεση με το σκεπτικό που έφτιαχναν τα ρούχα πριν από αυτήν. Το Μάιο του 1916, η Chanel εισήγαγε τα ζέρσεϋ ταγέρ. Το ζέρσεϋ είναι ένα μαλακό και ελαστικό ύφασμα, το οποίο χρησιμοποιείτο μόνο για τα εσώρουχα των αντρών, πριν εκείνη το χρησιμοποιήσει στα ταγέρ της, γιατί η εμφάνισή του και η κίνησή του το καθιστούσαν δύσκολο στο χειρισμό. Λόγω των συνθηκών του πολέμου, η Chanel το υιοθέτησε σαν

υλικό υψηλής ραπτικής. Σήμερα το μέσο κόστος ενός κοστουμιού Chanel είναι \$5.000 και μπορεί να αγοραστεί μόνο σε Chanel boutiques ή σε πολυτελή καταστήματα. Οι λεπτομέρειες, όπως τα έξοχα υφάσματα, το προσεγμένο κόψιμο και το ράψιμο στο χέρι συμβάλλουν στο υψηλό κόστος. Η Chanel ήταν σταθερός οπαδός της άποψης ότι, εάν οι δαπάνες κόστους των προϊόντων της ήταν υψηλές, κατόπιν τα εμπορικά, τέλεια σχέδιά της θα εκτιμούνταν αληθινά.

- Η καπιτονέ τσάντα με την αλυσίδα

Η καινοτομία της συγκεκριμένης τσάντας (για την οποία πήρε το Neiman Marcus award) ήταν αφ' ενός η ειδική επεξεργασία που είχε υποστεί το δέρμα και αφ' ετέρου η ευφάνταστη εισαγωγή της αλυσίδας στη γυναικεία ένδυση και αξεσουάρ.

- Το total look

Η Chanel ήταν η πρώτη σχεδιάστρια που έφερε τη μονοχρωμία στην εξωτερική εμφάνιση δημιουργώντας το *total look*.

- Προϊόντα μακιγιάζ

Επίσης, ήταν η πρώτη σχεδιάστρια στην ιστορία της μόδας που σχεδίασε συσκευασίες προϊόντων μακιγιάζ.

- Το casual ντύσιμο

Η Chanel έφερε και το *casual* ντύσιμο στις γυναίκες δημιουργώντας για πρώτη φορά γυναικεία πουλόβερ (διακοσμημένα συνήθως με χάντρες) και τις διάσημες δίχρωμες μπαλαρίνες της (μπεζ με μαύρη μύτη). Τέλος, η ίδια εισήγαγε:

- Το ethnic ντύσιμο

Αυτό το στυλ ένδυσης περιλάμβανε μια σειρά ρούχων επηρεασμένων από την Ασία, μια άλλη που αποκάλυπτε το *gipsy look* και σαν αξεσουάρ χρησιμοποιούνταν κατά βάση τα ντραπέ τουρμπάνια.

Yves Saint Laurent

Γάλλος μόδιστρος, από τους κορυφαίους σχεδιαστές μόδας του 20ού αιώνα, πλάι στον Christian Dior και την Coco Chanel. Άφησε το αποτύπωμά του σε μισό αιώνα δημιουργίας, τόσο στην υψηλή ραπτική, όσο και στην καθημερινή ένδυση.

Ο Υβ Σεν Λοράν (Yves Saint Laurent) γεννήθηκε την 1 Αυγούστου 1936 στο Οράν της γαλλοκρατούμενης τότε Αλγερίας και ήταν το μεγαλύτερο παιδί ενός εύπορου Γάλλου βιομηχάνου. Από μικρός έδειξε το ταλέντο του στο σχέδιο, φτιάχνοντας ρούχα για τις κούκλες των μικρότερων αδελφών του. Στα 17 του γράφτηκε σε σχολή μόδας του Παρισιού και το σχέδιό του για ένα βραδινό φόρεμα απέσπασε το πρώτο βραβείο σε ετήσιο διαγωνισμό.

Το ταλέντο του το αναγνώρισε αμέσως ο Christian Dior , που τότε μεσουρανούσε στη γαλλική υψηλή ραπτική και τον προσέλαβε στον οίκο του ως σχεδιαστή. Μετά τον θάνατο του Dior , το 1957, ο Saint Laurent ανέλαβε επικεφαλής σχεδιαστής, ξεπερνώντας σε φήμη τον μέντορά του. Διηύθυνε τον ΟίκοDior επί τρία χρόνια, μέχρι που κλήθηκε να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία στη διάρκεια του Πολέμου της Αλγερίας. Το 1962, μαζί με τον σύντροφό του Πιέρ Μπερζέ, ίδρυσε τον δικό του Οίκο, ο οποίος με τα χρόνια εξελίχθηκε σε μια «αυτοκρατορία», μέχρι να εξαγοραστεί τη δεκαετία του '90 από την εταιρεία καλλυντικών και φαρμακευτικών ειδών Σανοφί.

Ο Yves Saint Laurent ήταν ο άνθρωπος που άλλαξε για πάντα την εικόνα της γυναίκας, απελευθερώνοντάς την από την αιχμαλωσία του παραδοσιακού, αμιγώς γυναικείου ρούχου. Έφερε επανάσταση, ντύνοντας τις γυναίκες με παντελόνια, ζιβάγκο και ρούχα σαφάρι, αλλά και με σμόκιν, ένα ρούχο που κράτησε σε όλες τις συλλογές του, εξελίσσοντάς το κάθε φορά. Μπορεί η Coco Chanel να έδωσε στις γυναίκες την ελευθερία τους, αλλά ο Yves Saint Laurent τους έδωσε δύναμη.

Ήταν ο εμπνευστής των σι θρου τοπ, της γραμμής «τραπέζιο», των ποπ αρτ συνόλων, των φορεμάτων με αναφορές στα γεωμετρικά σχέδια του Μοντριάν, των σαφάρι τζάκετ, ο σχεδιαστής που λάνσαρε την πρώτη πρετ-α-πορτέ συλλογή, «κατεβάζοντας» την υψηλή ραπτική στον δρόμο. Ο ίδιος προειδοποιούσε τις γυναίκες: «Όσες ακολουθούν κατά πόδας τη μόδα αντιμετωπίζουν μείζονα κίνδυνο. Αυτόν της απώλειας της βαθύτερης φύσης τους, του στιλ τους, της φυσικής κομψότητάς τους».

Ο Yves Saint Laurent ήταν ένας άνθρωπος πολύ ντροπαλός και εσωστρεφής, με πολύ λίγους φίλους και μακριά από τον κόσμο. Έπαιρνε ουσίες, κατανάλωνε τεράστιες ποσότητες αλκοόλ και κατατρυχόταν από διαρκείς κρίσεις κατάθλιψης. Μετά την αποχώρησή του από την ενεργό δραστηριότητα το 2002 έκανε σπανίως δημόσιες εμφανίσεις. Τιμήθηκε με το παράσημο της Λεγεώνας της Τιμής, μία από τις υψηλότερες τιμητικές διακρίσεις της Γαλλίας. Καταβεβλημένος από τον καρκίνο του εγκεφάλου από τον οποίο έπασχε, πέθανε στο Παρίσι την 1^η Ιουνίου 2008.

ΕΝΔΥΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΜΦΙΕΣΗ

Η μεταμφίεση και ιδιαίτερα η χρήση της μάσκας παρουσιάζεται ως πάγκοινο ανθρωπολογικό φαινόμενο με εξαιρετικά μεγάλη ανθεκτικότητα στο χρόνο και με ποικιλία λειτουργιών. Η αφετηρία φαίνεται να είναι μαγική. Ξεκινά από την ιδέα ότι αυτός που ντύνεται δέρμα ζώου ή φοράει μάσκα, μεταμορφώνεται κατά κάποιον τρόπο σε εκείνο που παριστάνει. Στον ελληνικό χώρο οι μεταμφιέσεις ποτέ δεν έπαψαν να είναι σε χρήση από την απώτατη αρχαιότητα, ως λατρευτικό στοιχείο. Επιβιώσεις της αρχέγονης εθιμικής-λατρευτικής μεταμφίεσης υπάρχουν αφθονότατες και στη νεότερη εποχή. Τις νεοελληνικές παραδοσιακές μεταμφιέσεις μπορούμε να τις ταξινομήσουμε σε τρεις βασικές κατηγορίες.

Μεταμφιέσεις Δωδεκαημέρου.

Απαντώνται στη Β. Θεσσαλία, Μακεδονία, Θράκη, μικρασιατικό βορρά και Πόντο. Υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες για παλαιότερη παρουσία μεταμφιέσεων του Δωδεκαημέρου και στην νοτιότερη Ελλάδα, όπου με τον καιρό υποχώρησαν για να επικρατήσουν οι μεταμφιέσεις της Αποκριάς. Η πιο συνηθισμένη ονομασία των μεταμφιεσμένων της περιόδου αυτής είναι «Ρογκάτσια» και «Ρουγκατσάρια».

Απαντούν και πολλές άλλες ονομασίες, όπως: «Αλήδες», «Αράπηδες», «Καλικάτζαροι», «Τζαμαλοί». Στον Πόντο οι μεταμφιεσμένοι λέγονταν «Μωμόγεροι» και αποτελούσαν μέλη αυτοσχέδιων θεατρικών ομάδων, που παρίσταναν κωμικές κυρίως σκηνές. Βασικά μέσα των δωδεκαμερίτικων μεταμφιέσεων, είναι δέρματα ζώων, μάσκες ζωόμορφες ή άλλες, παλαιά ρούχα και μεγάλα ποιμενικά κουδούνια κρεμασμένα από τη μέση των μεταμφιεσμένων. Είναι γνωστό ότι στη χρονική περίοδο που αντιστοιχεί στο χριστιανικό Δωδεκαήμερο τελούνταν πολυάριθμες ειδωλολατρικές γιορτές (Σατουρνάλια, Καλένδες, Βότα κ.α), από τα κύρια χαρακτηριστικά των οποίων ήταν και οι μεταμφιέσεις. Τις εκδηλώσεις αυτές δεν μπόρεσαν να εκτοπίσουν οι χριστιανικές εορτές, που τοποθετήθηκαν για αυτό το λόγο στις μέρες εκείνες. Έτσι διαιωνίστηκαν και οι μεταμφιέσεις, παρά τη σφοδρή αντίδραση της Εκκλησίας.

Μεταμφιέσεις Αποκριάς.

Σε εύθυμο πνεύμα αναπτύσσονται και οι μεταμφιέσεις τις αποκριάτικης περιόδου. Οι μεταμφιεσμένοι της περιόδου λέγονται κατά τόπους «Μασκαράδες», «καρναβάλια», «Μουτσούνες», «Κουδουνάτοι», «Κουκούγεροι». Η μάσκα (προσωπείο, προσωπίδα) κατασκευάζεται από χαρτόνι, από ακατέργαστο δέρμα ή από πανί ή σχηματίζεται με κατάλληλο χρωματισμό του προσώπου. Ψεύτικη γενειάδα ή και μύτη (από κόκκινη πιπεριά) συμπληρώνει την εύθυμη αποκριάτικη παραδοσιακή μεταμφίεση που γίνεται πλέον κυρίως κατά μίμηση της αστικής (καρναβάλι) από πολύ νωρίς κυρίως στα Ιόνια νησιά, λόγω της γειτνιάσής τους με την Ιταλία.

Στην Ευρώπη μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο έλειψαν οι μεταμφιέσεις από τις πλατείες και εμφανίζονταν μόνο σε κλειστούς χώρους με τη μορφή του χορού των μεταμφιεσμένων (μπαλ μασκέ). Οι χοροί αυτοί είναι βέβαιο ότι υπήρχαν από τον 15^ο αιώνα ενώ κατά τον 16^ο αιώνα όχλοι μασκαράδων, συνοδευόμενοι από μουσικούς, εισέβαλλαν στα σπίτια απρόσκλητοι και έπαιρνα μέρος στους χορούς και στις διασκεδάσεις.

Στην Ιταλία το καρναβάλι είχε πάντα τιμητική θέση, ενώ το καρναβάλι της Βενετίας παρέμενε το καλύτερο από τα ιταλικά καρναβάλια ως τις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Ο Γκαίτε είχε δώσει μία περιγραφή του καρναβαλιού της Ρώμης που ήταν φημισμένο κατά την εποχή του ρομαντισμού με ποικίλα κοστούμια που παρίσταναν φασουλήδες, δικηγόρους, ζητιάνους, γυναίκες του λαού, με τα κομφετί και τις εκκεντρικές κομμώσεις.

Στη Λατινική Αμερική το καρναβάλι έχει ως βασικό στοιχείο τη μουσική και το χορό με στολές που επιδιώκουν τεχνητή μεγαλοπρέπεια και προσέλκυση τουριστών.

Γενικά ο στόχος της μεταμφίεσης της αποκριάς είναι η προβολή του εύθυμου στοιχείου ενώ συχνά παραπέμπει σε ιστορικά γεγονότα ή θίγει κοινωνικά επίκαιρα θέματα. Στη Νάουσα για παράδειγμα, οι νέοι ντύνονται με παραδοσιακές τοπικές στολές και κατάλληλη προσωπίδα «Μπούλες» και «Γενίτσαροι». Συγκροτημένοι σε ομάδες γυρίζουν την πόλη χορεύοντας υπό τους ήχους ζουρνάδων και νταουλιών. Η τοπική παράδοση σχετίζει το έθιμο με τους χρόνους της Τουρκοκρατίας όταν οι

αρματολοί μεταμφιεσμένοι μπορούσαν να μπουκ στη Νάουσα και να επικοινωνήσουν με τους δικούς τους χωρίς το φόβο να αναγνωριστούν από τον εχθρό.

Ο ρόλος της αποκριάτικης μεταμφίεσης είναι να τονίσει το εύθυμο στοιχείο, την υπερβολή, την ξέφρενη χαρά, την επιπολαιότητα των χορών και των παρεκτροπών με άλλα λόγια την υπέρβαση της πεζής και δύσκολης καθημερινότητας.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΥΜΙ

Στην κλασική εποχή οι αρχαίοι Έλληνες για καθημερινό ρούχο χρησιμοποιούσαν το χιτώνα που ήταν ένα απλό παραλληλόγραμμο επίμηκες ύφασμα, όπως έβγαίνει απ' τον αργαλειό. Στους ώμους τον συγκρατούσαν με πόρπες και με μια ή δυο ζώνες ρύθμιζαν το μήκος που ήθελαν να έχει. Τον φορούσαν κι οι άντρες κι οι γυναίκες. Το χιτώνα τον συναντάμε και στην τραγωδία. Με μια περόνη απ' το ρούχο της Ιοκάστης τυφλώνεται ο Οιδίπους (Οιδίπους Τύραννος), ενώ η Δηιάνειρα, όταν ετοιμάζεται ν' αυτοκτονήσει, λύνει το ρούχο απ' τους ώμους της (Τραχινίαι). Η παράσταση δινόταν με σύγχρονα κι όχι ιστορικά κοστούμια, μολονότι η δράση των τραγωδιών αναφερόταν στην πανάρχαια εποχή του μύθου.

Γνωρίζουμε όμως από διάφορες απεικονίσεις ότι πιο παλιά, στο τέλος του 5ου π.Χ. αιώνα, οι Υποκριτές δεν έπαιζαν ντυμένοι με την κλασική φορεσιά των Αρχαίων Ελλήνων που προαναφέρθηκε.

Όλα τα στοιχεία που έχουμε μας κάνουν να βγάζουμε το συμπέρασμα πως ήσαν ντυμένοι με ειδικά ρούχα. Στην Τραγωδία ήταν ένας μακρύς χιτώνας ανατολίτικου χαρακτήρα, με κατακόρυφες λουρίδες στολισμένες στο κέντρο σ' όλο το μήκος τους, και με μακριά μανίκια κολλητά που περιέβαλαν σφιχτά τον καρπό του χεριού. Ο χιτώνας αυτός έφτανε ως τον αστράγαλο και πολλές φορές μάλιστα σερνόταν στο χώμα οπότε λεγόταν σύρμα. Στους ώμους είχε ραφή και στο λαιμό ίσως κατάληγε σε μια ταινία. Κάλυπτε σχεδόν ολόκληρο το κορμί και κυρίως τους βραχίονες και τις κνήμες. Ο πλούτος αυτού του χιτώνα δεν εκφραζόταν με τον τρόπο κοπής του, αλλά με την ποικιλία των χρωμάτων του. Σ' όλο το ρούχο υπήρχαν σχέδια μιας εκπληκτικής λαμπρότητας, ενώ η γεωμετρική κι η υπόλοιπη διακόσμηση σ' έντονες χρωματικές αντιθέσεις έδιναν στο κάθε ρούχο τη χαρακτηριστική του όψη.

Στην αρχαιότητα τη χρήση αυτού του μεγαλόπρεπου κοστουμιού την απέδιδαν, όπως κι άλλες καινοτομίες του θεάτρου, στον Αισχύλο. Η σύγχρονη όμως έρευνα προβληματίστηκε συχνά για την προέλευσή του δημιουργώντας έτσι τα ερωτήματα: Πρόκειται για το τυπικό ρούχο του Διονύσου ή για την αρχαία γιορταστική φορεσιά της εποχής του Πεισιστράτου ή ακόμα κατάγεται απ' το ντύσιμο των ιερέων της Ελευσίνας; Απ' όλα αυτά τίποτα δε μπορεί ν' αποδειχτεί. Η χρήση ενός τέτοιου κοστουμιού που κάλυπτε ολόκληρο το κορμί ως τις παλάμες των χεριών δεν πρόσθετε στο πρόσωπο μόνο την ιδιότητα του ήρωα, αλλά και διευκόλυνε τον υποκριτή να υποδυθεί ένα γυναικείο ρόλο. Του εξασφάλιζε ακόμα αρκετή ελευθερία κινήσεων και παραμέριζε ορισμένα μειονεκτήματα του κοινού χιτώνα που εξαιτίας της βαριάς

του ύφανσης γλιστρούσε εύκολα απ' τους ώμους και δε δημιουργούσε κομψή εντύπωση. Έτσι το μεγαλόπρεπο ντύσιμο μπορεί να προερχόταν απ' τη διονυσιακή λατρεία, απ' όπου το πήραν και το μετασχημάτισαν για τις ειδικές θεατρικές ανάγκες. Το γεγονός είναι ότι δεν έχει καμιά σχέση με το γιορταστικό ρούχο της ανώτερης τάξης των Αθηναίων που φορούσαν ως τους Περσικούς πολέμους κι ήταν ένας μακρύς χιτώνας λευκός χωρίς μανίκια (Θουκυδίδης 1,6,4). Για το Σατυρικό Δράμα ανατρέχουμε στις παραστάσεις των Σατύρων κι υποθέτουμε πως θα φορούσαν ένα απλό περίζωμα στα ισχία και πάνω σ' αυτό είχαν στηριγμένη μια ουρά ζώου, ή έριχναν πάνω τους προβιές. Όμως υπάρχει κι η άποψη ότι το σατυρικό δράμα δανείστηκε απ' την τραγωδία το σύρμα που όπως φαίνεται στον κρατήρα του Πρόνομου δεν το φορούν μόνο οι υποκριτές αλλά κι ο αυλητής. Κατά τη διάρκεια του 4ου π.Χ. αιώνα, φαίνεται ότι έγινε δυνατή μια μεγαλύτερη ποικιλία στα είδη των κοστουμιών. Επειδή δεν έχουμε χρονολογικές μαρτυρίες πρέπει να βασιστούμε σε λίγες απεικονίσεις που σωθήκαν συμπτωματικά. Όπως το απουλικό αγγείο της Μήδειας στη συλλογή του Μονάχου (μετευριπιδική εποχή) δείχνει το παραδοσιακό γιορταστικό. Πολλοί υποστηρίζουν πως αυτό προέρχεται απ' την ανατολίτικη προέλευση του Διονύσου. Ο χορός που δεν είχε ηρωικό χαρακτήρα φορούσε ένα μέσου μήκους χιτώνα λευκό, όπως δείχνει η ξακουστή πελίκη της Βοστόνης απ' την εποχή του Φειδία.

Κατ' αναλογία απουσιάζει απ' τους χορευτές κι η μάσκα με όγκο. Κρατήρας ερυθρόμορφου ρυθμού του 4ου π.Χ. αιώνα που βρέθηκε στο Πούβο της Ιταλίας και τώρα είναι στο μουσείο της Νεάπολης. Το αγγείο

αυτό ονομάστηκε έτσι απ' τ' όνομα του Προνόμου, του αυλητή που παρουσιάζεται στην αγγειογραφία να παίζει αυλό σ' ένα σατυρικό δράμα. Το θέμα της αγγειογραφίας είναι η θεατρική παράσταση της Ησιόνης από τον Ηρακλή. Έτσι απεικονίζεται κι ο αυλητής σ' ένα μωσαϊκό της Πομπηίας που δείχνει τις δοκιμές ενός σατυρικού δράματος. Έτσι φαίνεται ότι ο βοηθητικός ρόλος του μουσικού συνοδού μετατρέπεται απ' το τέλος του 5ου π.Χ. αιώνα και μετά σ' έναν όλο και πιο σημαντικό ρόλο δεξιοτέχνη. Πολλές φορές μάλιστα παρεμβαίνει στο έργο με μιμικές κινήσεις (Αριστοτέλης Ποιητική). Το κοστούμι που προοριζόταν για τους πρωταγωνιστές υπήρχαν και πιο απλά ρούχα, με μανίκια και πολύχρωμο ποδόγυρο. Απ' την άλλη μεριά, στ' όστρακο ενός κρατήρα απ' τον Τάραντα στο Wurzburg (330 π.Χ. περίπου) βλέπουμε πως αυτός που υποδύεται το βασιλιά φοράει έναν κοντό, μονόχρωμο, χιτώνα με κρόσσια. Το εύρημα αυτό δείχνει πως και τα σκηνικά κοστούμια γνώρισαν κάποιες μεταβολές που τις επέβαλε η μόδα.

Το βασικό ρούχο στην Κωμωδία, απ' τους αρχαίους κλασικούς χρόνους μέχρι τους Ρωμαϊκούς, ήταν κάτι σαν τη σημερινή ολόσωμη μάλλια με παντελόνια και μανίκια. Πάνω απ' αυτήν οι κωμικοί φοράγαν ένα χιτώνα πολύ κοντό. Η ολόσωμη αυτή μάλλια χρειαζόταν για να ζωγραφίζουν πάνω της τα διάφορα μέλη του κορμιού τους, όπως π.χ. στήθος, για να ράβουν πάνω της υπερμεγέθεις φαλλούς και για να την παραγεμίζουν στα μέρη που ήθελαν με εξογκώματα, τα λεγόμενα

σωμάτια, φτιάχνοντας κοιλιές, πισινά, στήθος κλπ., έτσι που να τονίζουν την κωμική τους εμφάνιση. Το θεατρικό κοστούμι των γυναικών απαρτιζόταν από έναν ποδήρη χιτώνα κι ένα πανωφόρι που μπορούσαν να το σηκώσουν ψηλά στον αυχένα. Το κοστούμι αυτό είχε πολύ μικρές διαφορές απ' τα ρούχα της καθημερινής ζωής. Τυπικό χαρακτηριστικό είναι ο κροκωτός χιτώνας. Αν ένας άντρας φορούσε τέτοιο ρούχο ήταν πολύ φυσικό να προκαλέσει γέλια, κυρίως όταν έριχνε από πάνω μια λεοντή για να μοιάσει εξωτερικά με τον Ηρακλή, όπως ο Διόνυσος στους Βατράχους. Μια τέλεια συλλογή γυναικείων ενδυμάτων είχε ο Αγάθων. Εκτός απ' τον κροκωτό χιτώνα άλλα γυναικεία χαρακτηριστικά είναι ο στηθόδεσμος, ο κεφαλόδεσμος, το δίχτυ των μαλλιών και τα στενά υποδήματα. Οι γυναικείες μορφές της αρχαίας κωμωδίας ξεχωρίζουν με τρόπο σαφή, κυρίως στο σωματίο (παραγέμισμα). Επειδή κάθε υποκριτής έπρεπε ν' αναλάβει αρκετούς ρόλους και δεν είχε καθόλου χρόνο για ν' αλλάξει το παραγεμισμένο εφαρμοστό ρούχο του, το σωματίο παραμένει ένα απ' τα μόνιμα χαρακτηριστικά για όλα τα εμφανιζόμενα πρόσωπα. Για τους χορευτές τα κείμενα δε μας προσφέρουν σαφείς ενδείξεις για παρόμοια εμφάνιση. Διατυπώθηκε η άποψη (Α. Korte) ότι η αρχαία κωμωδία είναι το αποτέλεσμα που προέρχεται απ' τη σύνθεση δυο ασυμβίβαστων στοιχείων: ενός αττικού θηριομορφικού χορού και Δωριέων υποκριτών που έφεραν απ' την πατρίδα τους την παλιά διονυσιακή ενδυμασία: το σωματίο και το φαλλό. Η έρευνα ασχολήθηκε μ' αυτό το πρόβλημα, αλλά δεν κατόρθωσε μέχρι σήμερα να δώσει λύση οριστικά. Στη Μέση Κωμωδία η εξωτερική εικόνα παραμένει ως ένα μεγάλο βαθμό ίδια με την εικόνα της Αρχαίας Κωμωδίας. Μόνο που κατά τη διάρκεια του 4ου π.Χ. αιώνα εξαφανίζονται σιγά-σιγά ο φαλλός και τα γκροτέσκα παραγεμίσματα και τη θέση του γελοίου κοντού χιτώνα την παίρνει το κανονικό καθημερινό ρούχο. Η ανερχόμενη Νέα Κωμωδία κινείται στο χώρο της εκλεπτυσμένης μεσοαστικής τάξης της Αττικής κι αυτή η εξέλιξη μπορεί να χαρακτηριστεί νομοτελειακή. Η παλιά ενδυμασία που είχε λαϊκή καταγωγή, επιβίωσε στον παραλογοτεχνικό τομέα και ξαναπαρουσιάζεται ακόμα μια φορά για λίγο χρονικό διάστημα στη φάρσα της Κάτω Ιταλίας γύρω στο 300 π.Χ.

Από θεματική άποψη οι (Δωριείς) φλύακες δεν έχουν τίποτα το κοινό με την αρχαία κωμωδία. Απλά δείχνουν ότι τα εξωτερικά στοιχεία, όπως το φαλλικό κοστούμι, είναι περισσότερο ανθεκτικά απ' το δραματικό περιεχόμενο.

Η κωμωδία δε διαθέτει ειδικά υποδήματα, μάλλον αντιγράφει την καθημερινή πραγματικότητα. Οι ήρωές της, ασήμαντοι άνθρωποι, περπατούν στο σπίτι ανυπόδητοι (Αριστοφάνης Σφήκες στ. 103), αλλά έξω φοράνε συνήθως, μ' εξαίρεση τον Σωκράτη, χοντρά, απλά δερμάτινα υποδήματα που κλείνουν ψηλά, τις εμβάδες, οι οποίες έρχονται σ' αντίθεση με τις ποικιλίες των σανδαλιών. Ωστόσο φαίνεται ότι ο όρος εμβάδες διευρύνθηκε σημασιολογικά και τελικά χαρακτηρίζει γενικά κάθε κωμικό υπόδημα (Πολυδεύκης 4, 115). Η όλη ενδυμασία του Υποκριτή λεγόταν Σκευή. Σε αρχαία κείμενα αναφέρονται οι Σκευοποιοί που θα πρέπει να ήσαν οι σημερινοί ενδυματολόγοι.

Ουσιαστικά όμως στοιχεία σχετικά με το ρούχο των αρχαίων Υποκριτών μένουν αδιευκρίνιστα. Σημαντική θέση στη Σκευή των Υποκριτών ήσαν τα Προσωπεία και οι Κόθορνοι.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι λόγοι για τους οποίους επινοήθηκε το ένδυμα δεν πρέπει να ήταν αποκλειστικά πρακτικοί αφού συναντούμε τον άνθρωπο ντυμένο και σε τόπους, όπου οι καιρικές συνθήκες δεν το επέβαλαν. Ισχυρό κίνητρο για το ντύσιμο του ανθρώπου αποτέλεσε και η επιθυμία του να στολιστεί, με σκοπό να κυριαρχήσει και να επιβληθεί, κυρίως, στο άλλο φύλο, καθώς και στον κόσμο των πνευμάτων, στην προσπάθεια του να τα καλεί ή να τα αποτρέπει ή στην ομάδα στην οποία ανήκε για να δείξει τη δύναμη του και να γίνει αρχηγός ή τέλος στους εχθρούς του, που έπρεπε να εντυπωσιάσει, να εκφοβίσει και να νικήσει...

Η λειτουργία του ρούχου έχει δύο πλευρές: Αφ' ενός ένα κοστούμι επηρεάζει το περιβάλλον του ανθρώπου που το φοράει, αφού αποτελεί μέσο επικοινωνίας και είναι ένας τρόπος μεταβίβασης πληροφοριών για την προσωπική και κοινωνική ταυτότητα του ατόμου, το νεοελληνικό π.χ. παραδοσιακό κοστούμι, ή ένα τμήμα του, δηλώνει αυστηρά τον τόπο καταγωγής του ατόμου και της ομάδας που ανήκει, την κοινωνική του θέση και κατάσταση, την εθνότητα κλπ. Αφ' ετέρου επηρεάζει, καθορίζει και διαμορφώνει εκείνον που το φοράει. Μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι ανάλογα με το τι φοράει π.χ. μια γυναίκα αλλάζει και ο βηματισμός της, οι κινήσεις τις, ο τόνος της φωνής της. Πάνω σε αυτήν ακριβώς τη δύναμη του ενδύματος στηρίζεται η λειτουργία και του θεατρικού κοστούμιού αφού ο ηθοποιός χρειάζεται το κοστούμι για να ενσαρκώσει το ρόλο.

Η ενδυμασία διαδραματίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στη ζωή μας και ιδιαίτερα στις μέρες μας. Καταρχάς, είναι απαραίτητη για την υγεία, γιατί προστατεύει το σώμα από τις άσχημες καιρικές συνθήκες. Συνδέεται όμως και με το χαρακτήρα του ανθρώπου. Καθένας διαλέγει τον τρόπο που ντύνεται ανάλογα με την προσωπικότητά του. Υπάρχει επίσης αλληλεπίδραση μεταξύ ενδυμασίας και ανθρώπινης συμπεριφοράς. Γι' αυτό όταν κάποιος θέλει να κάνει μια σημαντική αλλαγή στη ζωή του, φροντίζει αμέσως να αλλάξει το ντύσιμό του προς το καλύτερο. Έτσι εκφράζει τη διάθεσή του για αλλαγή και βελτίωση του εαυτού του. Εξάλλου, όταν κάποιος είναι ωραία ντυμένος, νιώθει

ένα αίσθημα αυτοπεποίθησης που αντανακλάται στη συμπεριφορά του. Επιπλέον, τα χρώματα που διαλέγει ο άνθρωπος για το ντύσιμό του όχι μόνο αποκαλύπτουν την προσωπικότητά του, αλλά και επιδρούν στη διάθεση του.

Σε γενικές γραμμές, η ενδυμασία αποτελεί ένα είδος κώδικα επικοινωνίας. Είναι μια σιωπηλή γλώσσα που φανερώνει πολλά, όχι μόνο για το άτομο που τη φοράει, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο και το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο το άτομο αυτό ζει, ενώ συγχρόνως «προδίδει» την οικονομική του κατάσταση, την επαγγελματική του ιδιότητα και τις ιδεολογικές του τοποθετήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<http://woman-life.ucoz.com>

<http://www.noikokyra.gr>

<http://www.francogrec.gr>

<https://www.YCHLH+RAPTIKH.com>

<http://theatro-vlepseias.blogspot.gr>

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, εκδόσεις συνεργασίας Grande
Encyclopedie Larousse Encyclopaedia Britannica Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, τόμος 23
σελ: 168-173

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, εκδόσεις συνεργασίας Grande
Encyclopedie Larousse Encyclopaedia Britannica Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, τόμος 32
σελ: 179-180

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, εκδόσεις συνεργασίας Grande
Encyclopedie Larousse Encyclopaedia Britannica Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, τόμος 10,
σελίδα: 194

Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή, εκδόσεις Χατζηιωάννου, τόμος 2, σελ. 224
ΟΕΔΒ, Έκθεση, έκφραση, τάξη Α

